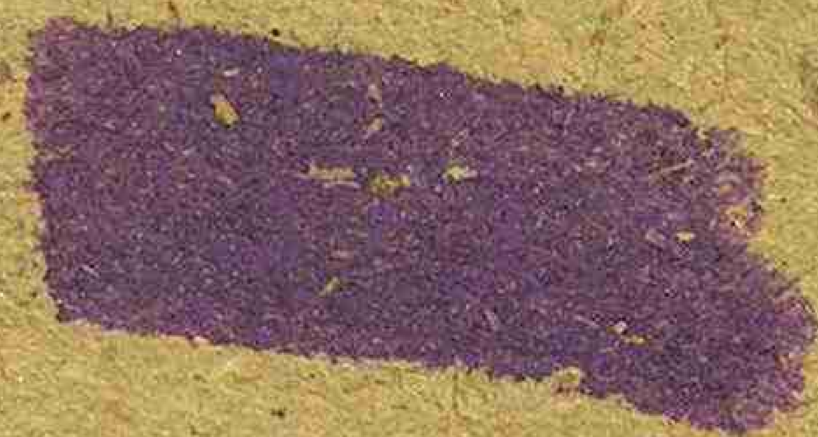

53091

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

53091

माझ्रादेनीशीपद्यतीसंपूरनम

[illegible] ਟੀਕਾ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

॥श्रीगणेशायनमः॥ ॥ज्योतिर्विद्गुरुणागणेशगुरुणानिर्मथ्यशास्त्रांबुधिंयच्चक्रेग्रहलाघवंवि
२ वरणंकुर्वेस्यसंप्रीतये॥ स्मृत्वाशंभुसुतंदिवाकरसुतस्तद्विश्वनाथः कृती [illegible]जाग्रज्ज्योतिषवर्गगो-
१ म कुलपरित्राणायनारायणः॥ १॥ श्रीमद्गुरुणागणेशदैवज्ञेनयेग्रंथाः कृतास्तेतद्भ्रातृपुत्रेणनृसिंहज्यो-
तिर्विदास्वकृतग्रहलाघवटीकायांश्लोकद्वयेननिबद्धास्तद्यथा [illegible]खादौग्रहलाघवंलघुबृहत्तिथ्यादि-
२ चिंतामणीसत्सिद्धांतशिरोमणेश्चविवृतिंलीलावतीव्याकृतिं। श्रीवृंदावनटीकिकांचविवृतिंमौहूर्ततत्त्वा-
ख्यस्यवैसच्छ्राद्धादिविनिर्णयंसुविवृतिंछंदोर्णवाख्यस्यवै॥ सुधीरंजनतर्जनीयंत्रकंचसुकृष्णाष्टमीनिर्णयंहो-
लिकायाः लघूपाययातस्तथान्यानपूर्वान्गणेशोगुरुर्ब्रह्मनिर्वाणमापत्॥ २॥ श्रीमत्कौशिकमु-
निश्रेष्ठवंशोद्भवोजलधितीरनिकटवर्तिनंदिग्रामनिवासीसकलभूमंडलपतिपूजितचरणा[illegible]गलांभो- यु
रुहनिखिलशास्त्रार्थप्रवीणाष्टादशसिद्धांतोपपत्तिकोविदसमस्तवैयाकरणाग्र[illegible]गणितशास्त्रवि- लीरग
चारसारचतुरोज्योतिर्वित्कुलावतंसः। श्रीमत्केशवदैवज्ञात्मजश्रीमद्गणेशदैवज्ञवर्यवर्यः। ग्रहलाघ-
वाख्यंकरणं [illegible] चिकीर्षुस्तत्रादौनिर्विघ्नेनग्रंथसमाप्त्यर्थंतत्प्रचयार्थंच आशीर्नमस्क्रियावस्तुनि- १
र्देशात्मकानांमंगलानांश्रुतिदेवतागुरुवाक्निर्देशात्मकंमंगलंवसंततिलकयाप्रतिबध्नाति॥
ता ज्योतिरिति। साकेशवस्याग्र्यपदंतस्यवाक्वाणीजयति। सर्वोत्कर्षेणवर्तते। साकानिर्वेदोपिज-

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

न यति। कीदृशीति श्लेषेणाह ज्योतिःप्रबोधजननी ज्योतिषां ग्रहनक्षत्रादीनां प्रबोधं ज्ञानं जनयतीति सा ॥ ति
अन्यत्र ज्योतिषस्तेजसः। परब्रह्माख्यस्य प्रबोधो ज्ञानं तं जनयतीति सा ॥ किं कृत्वा ॥ चित्तं परिशोध्य
म । चित्तं मनः संशोध्य निश्चलीकृत्य अत्र चित्तं परिशोध्य मनो निर्मलीकृत्य कैः। तत्सूक्तकर्मचरणैः। ते
न केशवेन सुष्ठु उक्तानि कर्माणि ग्रहकरणानि तेषां चरणानि सदभ्यासास्तैः ॥ तदुक्तग्रहकरणनिग्रहकौ
तुकादीनि सदभ्यासस्य मनो निश्चलीकृत्य ग्रहादीनां प्रबोधो भवतीत्यर्थः ॥ अन्यत्र तस्याः श्रुतेः सुष्ठु
उक्तानि यानि विष्णुसूक्तादीनि तेषु कर्माणि ध[illegible]र्मानुष्ठानादीनि तेषां चरणान्याचरणानि तैः तदनुष्ठा
नैश्चित्तं निर्मलीकृत्य परब्रह्मज्ञानं भवतीत्यर्थः ॥ पुनः किंलक्षणा गहनार्थपूर्णा गहनश्चासौ अर्थ
श्च गहनार्थः दुर्बोधार्थः तेन पूर्णा युक्ता। सममेवोभयत्र। स्वल्पाक्षरापि। स्वल्पान्यक्षराणि यस्यां सा प
रिमिताक्षरापि ॥ ननु स्वल्पाक्षराया बहु अर्थाया ॥ कस्याप्यर्थबोधो न स्या[illegible]दित्यत आह। तदुक्तै रा
रुपायैर्व्यक्ता कृताः। तदंशकृतैः। तस्यां शास्त्रसुतादयः ॥ तच्छिष्याश्च तैः। कृतैरुपायैः टीकाभिः व्य दि
क्तीकृताः। अन्यत्र तदंशाः तस्याः श्रुतेरंशा रावणादयस्तैः कृतैरुपायैर्भाष्यादिभिस्तैर्व्यक्तीकृता
प्रगटीकृता ॥ ॥ अथ निजकृतकरणस्य रामस्वरूपस्य विष्णोश्च साम्यं द्योतयन् तत्स्मरणात्म
कं मंगलमौपछंदसिकेनाह। परिभग्नसमोर्विके शचापमिति हि गणकत्वं विष्णुरूपं स्मर ॥ तत्स्मर।

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

णंकुरु। तत्करणंवक्ष्यमाणंग्रहकरणंचस्मरण। उभयोः स्मरणेन्निः श्रेयसाधिगमोभवति॥ कथं
२ मूर्तंविघ्नरूपं॥ परिभग्नसमौर्विकेशचापं॥ परिभग्नंद्विधाकृतं॥ मौर्विकयाजीवयासहईशोमहादे स्म
वस्यचापंधनुर्येनतत्॥ तच्चीनास्वयंवरेसम्यगुक्तं अन्यत्रपरिभग्नंत्यक्तंसमौर्विकंजीवयासहितंदे
शं॥ बृहद्धारायस्मिंस्तत्॥ अस्मिन्करणेजीवाधनुषीनकृतेइत्यर्थः। पुनः कादृशं दृढगुणहारलसत्॥
दृढाः सबद्धाः गुणाः रज्जवोयस्मिंस्सचासौहारश्चतेनलसत्शोभमानं॥ अन्यत्रदृढाः। अपवर्तितायेगु
णकाः। हारश्चितैर्लसत्। पुनः। कथंभूतंसुवृत्तबाहुं। सुवृत्तैर्वर्तुलौबाहूभुजौयस्यतत्। अन्यत्रसुवृ
त्तानिपरिले खादीनिछंदांसिबाहूभुजौयस्मिंस्तत्। सुफलप्रदं। सुफलंसुष्ठुफलंमोक्षादिप्रकर्षे
णददातितत्। अन्यत्रसुफलानिमंदफलसीघ्रफलादीनिप्रददातितत्। आततनुप्रभं। आतास्वीकृ
तातनुः मनुष्यस्यप्रभा आकृतिर्येनतत्। मनुष्यरूपइत्यर्थः। अन्यत्राता अंगीकृतातनुः शंकोः प्रभाछाया श्री
यस्मिन्। अथपूर्वाचार्यैः कृतेषुग्रहकरणेषुसत्सुकिमर्थंकरणमकार्षी तत्करणंवसंततिल
कयाह। यद्यप्युक्ताषुरिति। अहंगणेशः। तस्मात्तत्कारणात्ग्रहप्रकरणंस्फुटंदृग्गणितैक्यकारिक २
र्तुंउद्यतः। उद्यंप्राप्तोस्मि। तस्मात्कुतइत्याहयद्यपिधीराः धृष्टाउरवमहतः गणकाः करणानिअका
र्षुः तेषुकरणेषुज्यकाधनुरपास्यजीवाधनुषीत्यक्तासिद्धिर्ग्रहदिसिद्धिर्यस्मान्नभवति। इदंतुज्याचा

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

पकर्मरहितं। जीवाधनुं। एतत्कर्मरहितं। सुलघुप्रकारं। सुतरां स्वल्पक्रियायुक्तं। यत्र कल्पादेर्ग्रहानयनं
ससिद्धांतः यत्र युगादेर्ग्रहानयनं तत्तंत्रं। यत्र शकाद्ग्रहानयनं तत्करणं। अं एवंविधं शकाद्ग्रहान न
नि यनं करोतिमीसूचितं॥ ॥अथ तावदहर्गणानयनं श्लोकद्वयेनाह ॥ द्युध्नीद्रोनितशाक इति
खत्रिघ्नमिति। तत्रादौ उदाहरणक्रमाल्लिख्यते। श्रीमन्नृपविक्रमादित्यराज्यात् गतसंवत्सरेषु ने
ने ॥१६९०॥ तथा शालिवाहननृपशाकवत्सरेषु:॥ १५३४॥ वैशाखशुक्लपूर्णिमासोमे घटीका॥
५४॥ फलं १०॥ विशाखानक्षत्रघटी॥ ३०॥ फ ५५। वरीयान्योगघटी ०। पल ४॥ तद्दिने चंद्रपर्व
विलोकनार्थमहर्गणः साध्यते:। तत्र शाक: १५३४। द्युध्नीद्रैर्द्विचत्वारिंशदधिकचतुर्दशशतैः १४
४२। उनं जातो वर्षसमूह। ९२। अयं एकादश मि। ११। भक्त:। एकस्थं फलं चक्रसंज्ञं सेषं। ४। द्वा
दशभिर्गुणितं। ४८ चैत्रमारभ्येष्टकालपर्यंतमेकोगतमासः। १ स्तेनयुक्तं। ४९। इदं द्विस्थं। ४९। चक्रं
८। ८ द्विगुणं:। १६। एतत्सहितं। ६५। दशा। १०। युक्तं। ७५। त्रयस्त्रिंशद्भिः। ३३। भक्तं फलमधिमासा। २
अनेन द्विस्थं। ४९। युक्तं जातो मासगणाः। ५१। अयं त्रिंशता। ३०। गुणितः। १५३०। गततिथयः
। १४। एतैर्युक्त:। १५४४। निरग्रोवयवरहितएकस्य: यष्ट्रकस्य॥ षडंशा। १ स्तेनयुक्त:। १५४५:।
इदं द्विस्थं। १५४५। इदं चतुः। षष्टि। ६४। भक्तं फलं क्षयद्दिवसा। २४। एतैरूनं पृथक्स्थजातः। साव

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

नो अहर्गणः ।१५२२। अथवारानयनं चक्रं ७ स्सर। ५।हतं। ५०। अनेनयुक्तोहर्गणां १५६९। सप्तभ
३ क्तः। अब्ला चंद्रमारभ्यवारोज्ञेयः। अत्रागतसोमवारः। अथान्योविशेषं। अहर्गणेयद्यभीष्टवा
रोनायातितदा अभिष्टवारार्थसैको निरेकोवाहर्गणः कार्यः किंच यस्मिन्वर्षेधिमासः पत
तितत्रान्योविशेषं। अधिमासास्सर्वमासेषु अहर्गणा नयने पूर्ववर्षाधिमासैक्षेपायद्यधिको सा
ऽधि "मास आगछेत्तर्हिसनग्राह्यः॥ किंतुपूर्ववर्षजतुल्याएवाधिमासाग्राह्यां॥ यथाशके। १५५५। चै
त्रशुक्ल। ११भृगौ अस्मिन्वर्षेवैशाखेधिकोऽस्ति। चैत्रशुक्लप्रतिपदा अहर्गणः साध्यते शाकः।
१५५५ः। द्युधीद्रे। १४४२। रूना ११३। एकादश। ११। मिर्भक्तः लब्धंचक्रं। १०। शेषं। ३। रविहतं।
३६। चैत्रतोगतमासैः युतं। ३६। द्विस्थं। ३६। द्विगुणाचक्रयुतं। ५२। दशः। १०। युतं। ६२। अमरै। ३३
गे ।भक्तं। लब्धा अधिमासा। २। अत्र वैशाखात्प्राग्वे अ धिको अधिमासोलभ्यते सनग्राह्यः किंतु
निरेकाएवग्राह्यां। १। अनेनयुतं द्विस्थं। ३७। इदं त्रिंशद्गुणितं। ११२०। गततिथिः युतः। ११२०। चा
क्रस्य। १०। षड्गुणेनयुतं। ११११। द्विस्थं। ११११। चतुःषष्टिभक्तं फलंक्षयाहाः। १७। एतैरूनंद्विस्थं ३
जातोहर्गणः १०९४। भीष्टवारार्थसैकः कृतः भृगुवारे ऽहर्गणोयं। १०९५। यदि तु।
यथागताधिमासै २ रहर्गणः क्रियते तदायंसंपद्यते। ११२४। अभीष्टवारार्थनिरेकः कृतोप्य

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

लब्धोपि न ग्राह्यः एवं स्पष्टाधिमासोत्तरमासेषु अहर्गणानयने यद्यधिकोधिमासो न २

५४ हर्गणो॥ २२२३ अयमशुद्धः एतदुत्पन्नग्रहाणां विसंवादात्। तस्मात्स्पष्टाधिमासात्प्राक्॥ अधिकोधि-
मासो लभ्यते न यदि पि संग्राह्यो। यथा संवत्। १६६५। शाके। १५३०। भाद्रपदोधिमासोऽस्ति। तत्र कार्ति-
कशुक्ल। १ भानोः अहर्गणः साध्यते। शाकं। १५३० द्वाभ्यां द्वे। १५४४ रूनं। ८८। एकादशभिर्भक्तं। ग्र
लब्धं चक्रं। ८ शेषं। ० द्वादशगुणितं। ० चैत्रतो गतमासैः। ७ युतं। २३। दशा युक्तं। ३३। त्रयस्त्रिंशद्भक्तं लब्धं। युतं ७ द्विस्थं
ध्वां अधिमासा। १। अधिमासोपि न ग्राह्यः। एवं स्पष्टाधिमासोत्तरमासेषु अहर्गणानयने यद्यधि- द्वि... चक्र
मासो ..धिको न लभ्यते तथापि ग्राह्यः तथा कृतेधिमासाः। २। अनेन युतं द्विस्थं। १। त्रिंसद्गु- १६
णितं। २७०। गततिथि। ० युतं। २७०। चक्र स्य ६ षडंशेन। १। युतं। २७१। द्विस्थं। २७१। चतुःषष्टिभ-
क्तं लब्धं फलं। ४। अनेन हीनं द्विस्थं जातोहर्गणां। २६७ अभीष्टवारार्थं निरेकः। कृतः शनिवारे जातोह-
र्गणां। २६६। यदि तु यथागतैः। १। अधिमासैरहर्गणः क्रियते तदायं। २३८ तस्माद्यमशुद्धः एतदुत्पन्न-
खेटस्तेषां च विसंवादात्। तस्मात्स्पष्टाधिमासोत्तरमहर्गणे अलब्धोप्याधिमासो ग्राह्यः। एतदुक्तं सि-
द्धान्तशिरोमणौ श्रीभास्कराचार्यैः। स्पष्टोधिमासः पतितोप्यलब्धो यदा यदा वापतितो-
पिलब्धः। सैकैर्निरेकैः क्रमशोधिमासैस्तदा दिनौघः सुधिया प्रसाध्य इति। अन्यच्चायं विशेषं।
अधिमासोत्तरमहर्गणसाध्ये गतचैत्रादिमासग्रहणे धिमासो न गणनीयः। अधिमासमध्ये च मास

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

हर्गणानयनेगततिथिग्रहणोधिमाससातिथयोग्राह्या इति ॥ अथग्रहलाघवाहर्गणोद्भूतु
४ ल्याहर्गणानयनप्रकारः। श्रीमद्गणेशदैवज्ञैरभिहितः। सयथा विश्वे ढग्न्यरुणोः। २२३२३। युं।
४०९६ क्तोग्रहलाघवज्ञोगणः। चक्रघ्ननृपरवाध्याब्ज्योब्रुसतुल्यगणोभवेत् ॥ अथसूर्यचंद्रतुंगानां
ध्रुवकानाह। खविधुतानेति। स्पष्टोर्थः अथराह्वादीनां ध्रुवकानाह॥ शैलाद्रीखशराइति। स्पष्टो
र्थः अथसूर्यादीनां क्षेपकानाह। रुद्राइति॥ स्पष्टोर्थः॥ अत्रेदीनांचंद्रसूर्ययोग्रहणोस्पर्शमोक्षौ
आर्यपक्षेणभवतइतिदृश्यते। इतिकारणादार्यपक्षस्यतिथिसाधनार्थेसूर्यचंद्रतुंगमं
ध्रुवकक्षेपकानाह। यात्तेष्टग्रहलाघवस्यधरणाक्षोणीक्षयेशोन्मितेसंबाक्ष्यक्षणदाकरोल्लक।
रोल्लकरयो। पर्यायपञ्चाश्रितं। क्षेपानसध्रुवकान्खीडुसशतुंगोद्रवाम्भादिकान्दृष्टिप्रत्ययका
रकान्नाणि नविघ्नाविघनाथोब्रुवे। २खविधुतानगजास्तरणेध्रुवं०।१४४। २१। खमनत्नारसवारि
धिसंमिता। नगगुणा।०।३।४६। ३शशिनोयखगाष्यमोसरक्तवाः खयमाः।०।२।४५।२०। विधुतुंग
जाः। २क्षेयोभवानंदसुबोद्विवेदाचविश्वे। ११।२१।४७।२३। कीट्टैकुभुवोगजाब्जाः। रामेषवोबाण ४
यमाः। ११।२।५३।२५। लडुद्वेबाणाः। षडब्जाःकृतयाः कुवेदाः ३। अथवासिद्धानांसूर्यचंद्रतुंगानां।
बीजसंस्कारमाह। यद्दाश्रीग्रहलाघवोपतरणोलिप्तादिबीजंधनंषड्विश्वे।६।१३। यविधाष्टयां।

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

यमभुवः। पंचाग्नय। २४। ३५। स्कगके:। नागेभानवभूमये:। २४। खमनलाक्तकाग्निन:। ३। २६। २:। अ
कघ्ना विकलाखांद्रु ३। ३भृत्तुगंखमस्यंतृणं:। ५। अह [illegible] गणो न्यन्तग्रहाणां ध्रुवक्षेपकमाह। दि संस्कार
नगणेति दिनगणा दहर्गणात् भवः। उत्पन्नः। वक्ष्यमाणरीत्यासाधितो ग्रहोचक्रे णानिघ्नो गुणितो
यो ध्रुवस्तेनरूनुः। स्वक्षेपकेणायुक्तः। एवं सग्रहो दिवसकृत। उदये सूर्योदये मध्यमः स्यात् लंकानग
स र्यांमध्यमसूर्योदयासन्नेकाले मध्यमग्रहो भवेदिति प्रायः। तदुक्तं सिद्धांतशिरोमणौ। रक्षाशिरः पु
नि रीमध्यमभास्करे क्षितिजसंधिगे सति मध्यमइति। तस्य स्वदेशीयकरणार्थं संस्कारमाह। निजनि
जेति। निजनिजं [illegible] यं स्वीस्वीयं यत्पुरं रेखामध्यरेखाचतयोरंतं। मध्ये स्थिता इतिमाना योजनो वा
तृस्सखवेन षड्हंशोनपरिमिताः लिप्ताः। कलास्ताइदौ चंद्रे परे प्राक्क्रमेणास्वर्णंकार्याः। तद्यथाः
। मध्य रेखायाः। पश्चिमे स्वपुरेसति धनंकार्याः। प्राक्रूर्णमित्यर्थः। मध्यरेखामानमुक्तं भास्करेण
पुरी रक्षसामिति अत्रायं संस्कारः। चंद्रस्यैव स्फुटः। अनेषां स्वल्पांतरत्वान्नकृतेः। अतो न दोषाय। उ
क्तं च सिद्धांतसिरोमणौ स्वल्पांतरत्वादिह भूपयोगात्सिद्धभावच्चबहुप्रयासात्। यं धस्य तत्त्वैर्गुरु
रू तामयेनयस्यज्यते थौ नसं षणायेतिः। अथ मध्यमरविबुधशुक्रसाधनमाह। खखनगेति। ध्रुव।
जोहर्गणः। २५२२। अयं द्विधास्थापितः। २५२२। खनगे। ७०। भक्तः फलं भागोः शेषं। ५। षष्टि। ६०। गु

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

णितः।३०६०।सप्ततिभक्तं फलं भागाधः कालाः।४३।यत्तच्छेषं।५०।षष्टिः।६०।गुणितं।३०००।स
प्तत्याभक्तं फलं कलाधो विकला।४२। एवमंशादिना।२१।४३।४२।उर्ध्वस्थोऽहर्गणो।१५२१।ही
५ नः कार्यः सयथा। अहर्गणोंशाहीनाः तस्मादेकोभागोग्राह्यः तस्य षष्टिकला स्ताभ्यः प्राक्कलाः शो
ध्याः।एकंकला।ताभ्यः एका कलाग्राह्या।तस्या।षष्टिविकला।ताभ्यः प्राक्विकलाः शोध्याः।एवं
विकलाः।भवंति।एवं सर्वत्र ज्ञेयं।तथाकृते जातं।१४।१९।२९।१९।अंशाद्या अर्कज्ञशुक्रास्सुं कथं
भूतानां गतोऽहर्गणः।१५२१।खतिथिभिः।१५०।भक्तः लब्धेन कलादिना।१०।८।लिप्तिकासु रहिताः।१४
९१।८।२०।अंशास्त्रिंशद्भक्ताः।शेषमंशाः।सुलब्धं राशयो।द्वादशाधिकाश्चेत्तदा द्वादशभक्ताः शेषं
राशिस्थाने अत्र लब्धस्य त्यागः तथाकृते राश्यादिः।२।२१।८।२०।दिनगणभवखेटोयं रवेर्ध्रुवकां०
।१।४९।२१।चक्रेण।८।गुणिता।०।१४।३३।२८।अनेन रहितो जातो दिनगणभवखेटः।१।२६।३२।४४।
खेः क्षेपः।११।२९।४१।०।अनेन युक्तो जातः सूर्यः।०।४४।२३।४२।अथ चंद्रानयनं गणाः।१५२१।च
तुर्दशा।१४।गुणितः।२१२९४।द्विस्थः।२१२९४।अयं सप्तदशाः।१७।भक्तः लब्धेन।१२५२।३५।१७।च ५
तुर्दशगुणितो।१४।हर्गणो रहितः लवाद्यश्चंद्रः।२००४।२।१४।४३।किं विशिष्टं।गणाः।१५२१।खमनु
मि।१४०।भक्तः लब्धेन कलादिना।१०।५२।२।रहितः।२००४।२।२३।५२।ततः राश्यादिकृतः।८।१।२३।

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

।५।२।चंद्रस्य ध्रुवा।०।३।४९।२१।चक्र।८।घ्नः।२।०।१।२९।अनेन हीनः।१।२।४।२४।चंद्रस्य क्षेपकेण
:।२२।२१।६।०।युक्तो जातो मध्यमश्चंद्रः।६।२०।२०।२४।अथ चंद्रतुंगपातानयनमाह।नवहृतद्विन
संघ इति गणः।२५२१।नव।१।भक्तः।लब्धमंशादि।२९।१०।०।एवं गणः।२५२१।खनगैः।७०।भक्तः।ल
ब्धं कलादि।२२।४३।इदं कलासुयुतं।२६।१।२१।४३।राश्यादि।५।२६।२१।४३।ध्रुवः।१।२।४५।०।चक्र ८
गुणितं ०।२२।०६ अनेन हीनः ४ २७ २१ ४३ क्षेपकेण तुंगेक्षा खखष्टस्वाद इति ५ २७ ३३ ६ युक्तः जातं चंद्रो
च्चं।१०।२४।५४।४३।। अथ राहोरानयनं।। नवकुभिरिति गणः २५२१ द्विधा २५२१ एकत्र नवकुभि १९ भक्तः
लब्धमंशाद्यं ८ ०३१ अपरत्र इषुवेदै ४५ भक्तः लब्धं कलादि ३३।४८ अनयोरैक्यं ८ ० ३६ ५७ राश्या
दी २ २० ३६ ५७ अयं द्वादशराशिभ्यः शोध्यः जातो राहुः ९ ९ २३ ३ राहोर्ध्रुवांकः शैलाद्रीखशरा इति ७
२ ५० ० चक्र ८ घ्नः ८ २२ ४० ० अनेन हीनाः ० २६ ४३ ३ क्षेपकेण ६ २७ ३९ ६ तमसिखमुद्वो इति
युतो जातो राहुः।। अथ भौमसाधनमाह।। द्विघ्नो द्विधा इति।। गणः २५२१ द्विघ्नः ५०४२ द्विधा ५०४२
घं एकत्रांककुभि १९ भक्तः फलमंशाः ८०० ३१ ३४ अपरत्र त्रिशैलै ७३ भक्तः लब्धं कलादि २०८ २१
अनयोरंतरं ७१७ ३ २३ राश्यादि २ २७ ३ २३ भौमध्रुवः १ २५ ३ २० चक्र ८ घ्नः २ २४ १ ९० अनेन रहि
तः ११ २२ ४७ २३ क्षेपकेण १० ७ ८ युतो जातो भौमः ९ २९ ५५ २३।। अथ बुधकेंद्रसाधनमाह।।

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला०टी० त्रिघ्नो गणेति॥ गण: २५२२ त्रिघ्न: ४५६३ द्विधा ४५ ६३ अष्टाविंशतिभि २८ र्भक्त: लब्धमंशाद्यं १६ अयं
२।५४।५२।० नेन युक्तस्त्रिघ्नोहर्गण: ४७२५।५७।५२ गगण: २५२२ अहिगुणे ३८ र्भक्त: लब्धं कलादि
६ ४०।२ अनेन कलासु हीन: ४७ २५।२७।५८ राश्यादि २।२५।२७।५८ बुधकेंद्र ध्रुव: ४ ३ २७ ० चक्र ८
घ्न ८।२१।३३।० अनेन हीन: ४।२७।४ २।५०। क्षेपकेण ८।२९।३३।० युतो जातं बुधशीघ्रकेंद्रं २।२७।२४।५०
॥ अथ गुरु साधनमाह:॥ घुपिंड इति॥ गण: २५२२ द्वादश १२ भक्त: लब्धमंशादि १२६ ४५० गण:
सप्तत्या ७० भक्त: लब्धं कलादी २२ ४३ अनेन कलासु हीनं १२६ २३ १७ राश्यादि ४ ६ २३ १७ गुरो
ध्रुव: ० २६ १८ ० चक्र ८ घ्न: ७ ० २४ ० अनेन हीन: ९ ५ ५९ १७ गुरु क्षेपकेण ७ २ १६ ० युक्तो
जातो गुरु ४ ८ २५ १७॥ अथ शुक्रकेंद्रानयनमाह:॥ त्रिनिघ्नेति॥ गण: २५२२ त्रिघ्न ४५६३ एकत्रा द्विधा ४५६३
पंचभिर्भक्त: लब्धमंशादी ९१२ ३६ ० अपरत्र क्षिमाब्जै: १९ १ भक्त: लब्धमंशादि २५ १२ ३५ उभयो यो
ग: ९३७ ४८ ३५ राश्यादि ७७ ४८ ३५ भृगुकेंद्र ध्रुव: १ १४ २० चक्र ८ घ्न: ११ २२ १६० अनेन हीन: ७
२५ ३२ ३५ क्षेपकेण ७ २० ९ ० युक्तं जातं शुक्रकेंद्रं ३ ५ ४२ ३५॥ अथ शौरानयनं॥ स्वाम्बुधृतेति॥ ग ने ६
ण: २५२२ स्वाम्बु ३० धृत: लब्धमंशादि ५० ४२ ० गण: २५२२ अयं षट्पंचभ २५६ हृत: लब्धं
कलादि ९ ४५ अनेन युक्त: ५० ५१ ४५ राशादि १ २० ५१ ४५ शनि ध्रुव: ७ २५ ४२० चक्र ८ घ्न: ५।

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

२६० अनेनहीनः २ २५ २५ ४५ क्षेपके ण १ २५ २१० युतोजातःशनि ११ ० ३१ ४५ गोक्षाइति
स्पष्टोर्थः॥ अथराहुभौमादिनागतिकला आह॥ राहोरितिस्पष्टोर्थः॥ अथपक्षांतरग्रहानयनगणितै ५
५२ क्यसंस्थापनमाह॥ सौरोर्कइति॥ अत्रगणितैक्ये ऽर्कः सौरः सौरपक्षीयः घटतेइतिसर्वत्र विधूच्च
मपिसौरपक्षीयं अंक १ कलाभिऊनः चंद्रः सौरपक्षीयगृहीतः गुरुः आर्यपक्षेगृहीतः असृग्राहू
[illegible] आर्यपक्षजौ कुजब्रह्मपक्षेबुधस्यकेंद्रं आर्यपक्षेशनिः पंचभागयुक्तोगृहीतः शीघ्रकेंद्रं
आर्यमध्यमं ब्रह्मआर्यपक्षयोः प्र[illegible]साध्यतद्योगार्द्धतुल्यंघटतेसर्थः इत्यमुनाप्रकारेणसाधिताइ
मेग्रहाः दृशः तुल्यतांदृग्गणितैक्यंयांति ए[illegible] हृन्येग्रंथेभ्यः ग्रहाणांसाधनंकर्त्तव्यमितिजडक
मेदृष्ट्वा आचार्यैर्लाघवार्थंइमंग्रंथंकृतवान् इहास्मिन्ग्रंथे सिद्धेस्वेग्रहे पर्वधर्मनयसत्कार्यादि
कंस्वादिशेत् पर्वग्रहणं धर्मोधर्मकृत्संनयोनीतिः सत्कार्यादिकं विवाहव्रतबंधादिकमादिशेद् य
रा तः यस्मिन्काले यैर्दृग्गणितैक्यंकृतं तैर्वग्राह्यं घटमानत्वात्॥ इतिश्रीदिवाकरदैवज्ञात्मजविश्वनाथ
दैवज्ञविरचिते ग्रहलाघवस्यमध्यमाधिका[illegible]रो[illegible]हृतिः समाप्तः॥ १॥ श्री॥ अथरविचंद्रस्पष्टीकरणं
पंचांगा[illegible]नायनाधिकारोव्याख्यायते॥ तत्रतावद्ग्रहस्पष्टीकरणायभुजज्ञानंपदसंज्ञाःसूर्यमंदोच्चा
माह होस्विभोनमिति [illegible] त्रिभाधूराशिकयाऊनंयत्केंद्रं ग्रहादिवासरायदोर्भुजःस्यात् त्रिभेढ्रास्त्रि

२४

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

 भा दूर्ध्वमधिकं यत्तु नवषट्पर्यंतं तद्भैः षड्भिर्विशोध्यमंतरितं कार्यमेवं शेषं भुजः स्यात् अंकतो
 नवराशिभ्योधिकं चेत्तदा चक्रतः द्वादश १२ राशिभ्यः शोध्यं भुजस्यात् भुजोनं भुजेन ऊनं त्रिभं^
कोटिः भुजेन ऊनितं राशित्रयं कोटिः स्यात् त्रिभिः त्रिभिः राशिभिः एकैकं पदं स्यात् त[illegible]था प्रथ
मं राशित्रयं विषमपदं स्यात् ततो [illegible] द्वितीयं समपदं ततस्तृतीयं विषमपदं चतुर्थं समपदं स्यादि
त्यर्थः सूर्यमंदोच्चमष्टाद्र्यंशा ७८ अष्टसप्ततिभागास्तु राशिद्वयं अष्टादशभागास्त्वर्थः मंदोच्चे
ग्रहे तारहितं कार्यं तदाख्यं बुधैः केंद्रं निगदितं तद्यथा यदा मंदोच्चाद्ग्रहः शोध्यते तदा मंदकेंद्रं भव
ति यदा शीघ्रोच्चाद्ग्रहः शोध्यते तदा शीघ्रकेंद्रं भवति क्रियाद्ये मेषादिषट्के संधनं फलं स्यात् तुला
दिषट्के ऋणमित्यर्थः अथो रवेः केंद्रमुक्तवद्विधेयं तद्यथा [illegible] रविमंदोच्चं २।१८।०।० रविणा
रवेः २ ४ २३ ४२ रहितं जातं मंदकेंद्रं ११ ३ ४६ १८ अस्य भुज १ १३ ४६ १८ अस्य [illegible] भागाः कार्याः तद्य^
था राशयस्त्रिंशद्गुणाः अधस्थाः भागाः युक्ताश्च भागास्तु एवं सर्वत्र विज्ञेयं तथा कृते जाता
न भागाः ४३ ४६ १८ अस्य नवमांशाः ४ ५२ ४८ अनेनैव स्वार्द्धे ऊनाः २५ ८ २२ एतेषे चरलवेन ७
गोमूत्रिकान्यायेन गुणिता ७३ ३६ ५२ द्विघ्ना ७३ ३६ ५२ अस्य न[illegible]वमांशं ८ २९ ४५ अनेन रहिताः
गे षव ५७ जाता ४८ ४९ २५ अनेन पृथक्स्थाः भक्ताः षष्ट्या सवर्णिता जाता भागाः २२ ५० १२

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

भाजको २७५७५५ भाज्ञनालब्धं मंशादिफलं १३० २९ इदं मेषादिकेंद्रत्वाज्ज्ञातं धनं रवेर्मंदफलं ऽनेन संस्कृतो
रविः ।१।५।४४।२०। अथ फलमाज्ञानं ॥ चरखंडासाधनमाह ॥ मेषादिगेति ॥ सायनभागसूर्ये अयनांशसहि
ते रवौ मेषादिस्तो राशिभागकलादिना शून्यमितेसति याद्दिनार्द्ध जाभा दिनार्द्धमध्याह्ने ज्ञाता या द्वादशांगुल
१२ शंकोः छाया सा पलभा भवेत् सा पलभा त्रिषु स्थानत्रये स्थानत्रये स्थाप्या क्रमेण दशभि १० भुजंगै ८
र्दिग्भि १० हता गुणिता कार्याः अंत्यांगुणो त्रिभिः ३ उद्धृता भक्ता त्रीणि चरखंडानि भवंति ॥ अथ चरसा
धनमाह ॥ स्यादिति ॥ सायनो ऽयनांशयुक्तो यः उष्णांशुः सूर्यः तस्य भुजस्तस्य रूपाणि राशयः तत्सं
ख्यान्येव चरखंडकानां योगः कार्यः कथंभूतो राशिभ्यो धो वर्त्तमानाः लवाः अंशाः भोग्यं भोग्यचरखंडं ते
षां घातः तस्मात् तत्वाग्न्या ३० प्रिः त्रिंशद्भागः तेन युक्तः कार्यः चरं स्यात् तच्चरं तु लादिषड्के तपनेसूर्ये ध
नं मेषादिस्थे सूर्ये ऋणं अस्ते सायंकाले ऽन्यथा भवति तुलादौ ऋणं मेषादौ धनमित्यर्थः ॥ अथ चरसंस्का
रं भुजफले संस्कृतिः ॥ अयनांशमाह ॥ द्वेयं तच्चरमिति ॥ तच्चरम ऋणे सूर्ये विलिप्तिकासु विकलासु यथा
गतं धनर्णे द्वेयं तच्चरं द्विगुणं नवोधृतं नवभक्तं मध्ये द्वौ मध्यमचंद्रे कलासु द्वेयं द्युमणिफलं सूर्यमंद
फलं भांशैः सप्तविंशतिभक्तं भागादिफलं मध्यमचंद्रस्यांशस्थाने सूर्यवद्धनर्णं कार्यं अथ शाकः
व्यू इष्टकालशालिवाहनाख्यः वेदाब्ध्यूनः खतुष्प्रलारिंशदधिकचतुःशतहीनः ततः खरसहृतं ष

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ष्टिभक्तं अयनांशाःस्युः काश्यपमाप ५ ४५ चरखंडानि ५७ ४६ १९ शाक १५३४ अनेनहीन ४४४
जात: २० ९० षष्टि ६० भक्तः अयनांशाजाताः १९ १० अथचरानयनं रवि ११५ ४४ १० सायनः १२३
५४ १० अस्यभुज १ २३ ५४ १० राशिप्रमितगतखंडयोर्योगः ५७ भोग्यखंडकेन ४१ भागादि
८
२३ ५४ १० गुणितं १० ९९ ३१ ४० त्रिंशा ३० द्भक्तं ३९ अनेनगतखंडं ५७ युतंजातंचरं ९३ सायन
सूर्यस्यमेषादिषट्केस्थितत्वादृणंचरसंस्कृतोजातःस्पष्टोऽर्कः ११५ ४२ ३७ ॥अथचंद्रस्पष्टीकरणं॥
तत्रचरंरूणं ९३ द्विघ्नं १८६ नवोधृतंफलंकलादि २० ४० अनेनमध्यमचंद्र ६ २० १० २४ रहितः ६
१९ ४९ ४४ सूर्यस्यमंदफलंधनं १ ३० २९ सप्तविंशतिभक्तंलब्धंभागादि० ३ २१ अनेनचरसंस्कृ
तचंद्रः ६ १९ ४९ ४४ युक्तः ६ १९ ५३ ५ रेखापुरात्प्राच्यांकाश्यपांदेशांतरयोजनानिरूपानि ६४ अ
स्यषडं १ शाककलादि १० ४० अनेनद्युमणिफलसंस्कृतश्चंद्रः ६ १९ ५३ ५ रहितःजातःफलत्रयसं
स्कृतश्चंद्रः ६ १९ ४२ २५ अथचंद्रमंदफलसाधनंतत्संस्कारार्थंचाह विधोःकेंद्रेति चंद्रोच्चं १० १४
५४ ४३ चंद्रेण ६ १९ ४२ २५ रहितंजातंमंदकेंद्रंचंद्रस्य ३ २५ १२ १८ अस्यभुजः २ ४ ४७ ४२ ५८
अस्यांशा ६४ ४७ ४२ एषांषष्ठांश १० ४७ ५७ खरामैः ३० षष्ठांशोना १९ १२ ३ ततेषष्ठांशेनैव
गुणिता २०७ २१ १० पृथक्स्थापिता २०७ २१ १० अस्यविंशतिर्भाग १० २२ ३ अनेनरसा

क्ष ५६ ऊनिताः ध५ ३७ ५७ अनेन पृथक्कुस्याभक्ताः सवर्णितेभाज्य ७ध ६ ध३० भाजको १६४२७१
भाजनाद्यन्नष्टमंशाद्यं ४ ३२ ३८ मेषादिकेंद्रत्वाज्जातं चंद्रस्यमंदफलंधनं अनेनयुतोंजातः स्पष्ट
श्चंद्रः ६ २४ २५ ३ ताभ्यांस्वस्वमंदफलाभ्यांरवीद्रसूर्यचंद्रौस्फुटौभवतः॥ अथगतिस्पष्टीकरण
माह॥ केंद्रस्येति॥ रवेर्मंदकेंद्र २२३ ध६ १८ अस्यभुजः १ २३ ध६ १८ अनेनरहितंराशित्रयंजाताको
टिः १ २६ १३ ध२ अस्यलवाः ध६ १३ ध२ विंशत्याभक्ताः फलं २ २८ अनेनरूद्राः ११ हीनाः ८ ध२ एते
खाभ्रिलवेनगुणिताः २८० रवेस्त्रिकु १३ हृताः १ ३२ इदंमकरादिकेंद्रत्वाज्जातंसूर्यस्यगतिफ
लंऋणं अनेनरहितामध्यमगति ५९ ८ जातासूर्यगतिस्पष्टा ५७ ३६॥ अथचंद्रगतिसाधनं॥ त
त्रचंद्रमंदकेंद्रं ३ २५ १२ १८ अस्यभुजः २ ध ध७ ध२ अनेनरहितंत्रिभंजाताकोटिः ० २५ १२ १८
अस्यांशाः २५ १२ १८ विंशतिभक्ताः १ १५ अनेनरहिताः रूद्राः ११ जातं ९ ध५ एतेखाभ्रिलवेन
गुणिताः १२ ११ द्विगुणिताः २४ २२ स्वकीयेनषडंशेन ध ३ युक्ताः २८ ३५ कर्कादिकेंद्रत्वाज्जातं
चंद्रस्यगतिफलंधनं अनेनयुतामध्यमागति ७९० ३५ जातास्पष्टचंद्रगति ८१९ ० ॥ अथतिथिन
क्षत्रयोगकरणसाधनमाह॥ अर्कइति॥ नत्सैकमिति॥ तत्रादौतिथिसाधनं व्यर्कविधोः विगतोऽर्कोय
स्मात्सोव्यर्कः एवंविधश्चंद्ररविहीनश्चंद्रइत्यर्थः सूर्यः १ ५ ध२ ३७ चंद्रः ६ २४ १५ ३ रविहीनश्चंद्रः ५ १८

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

 ३२ ३६ अस्य भागाः १६८ ३२ २६ यमकु १२ भिर्भक्ताः फलं जाता गततिथयः १४ अत्र चतुर्दशी वि
द्यमानत्वादागता पौर्णिमा शेषं जातं गतसंज्ञकं ० ३२ २६ इदं हरात् १२ शोधितं जातं भोग्यं ११ ३४ गत
भोग्ययोर्विकला गतविलिप्ता ११ ४६ भोग्यविलिप्ता ४१२५४ रविगतिः ५७ ३६ चंद्रगतिः ७९० अन
१ योरंतरं ७६१ २४ षष्टिगुणं जातो भाजकः ४५६८४ भाजकस्य षष्टिगुणितत्वाद्गतविलिप्तिका
११४६ षष्टिगुणिताः ११६७६० भाजकेन भक्ताः लब्धा गतघटिकाः २ पलानि ३३ अथ शेषघटि
कार्थं भोग्यविकलाः ४१२५४ षष्टिगुणिताः २४७५२४० भाजकेन भक्ताः लब्धा एष्यघटिका ५४
पलानि १० ॥ अथ करणानयनं ॥ सागततिथिः द्विघ्ना द्विगुणिताः अद्रिभिः ७ भक्ताः सप्तविस्तष्टाः
व शेषांकतुल्यं विद्यमानतिथेः पूर्वार्द्धे बवकरणादारभ्य गणनया विद्यमानकरणं भवेत् तत्करणं
सैकं एकयुक्तं अपरेदले तिथ्युत्तरार्द्धे स्यात् अथ करणचतुष्टयस्य विशेषमाह कृष्णभूतोत्तरा
र्द्धात् कृष्णपक्षे भूतचतुर्दशी तस्या उत्तरार्द्धे शकुनिकरणं अमावास्या पूर्वार्द्धे चतुष्पदं उत्तरा
र्द्धे नागं प्रतिपत्पूर्वार्द्धे किंस्तुघ्नं अत्र गततिथयः १४ द्विघ्ना २८ सप्तभिर्भक्ताः ७ शेषं ० पौर्णि
२ मास्याः पूर्वार्द्धे जातं भद्राकरणं सैकं जातमुत्तरार्द्धे बवकरणं करणस्यमानं तिथिगतैष्ययोगा
र्द्धं तिथेर्गतघटिका २ ३३ एष्यघटिका ५४ १० अनयोर्योगः ५६ ४३ अर्द्धं जातं भद्राकरणस्य मा

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

एनाग न तं घटिकाद्यं २९ पल २१ ६ इमेवबवकरणस्यमानं घटिकाभिः रहितां जाता भद्राकरणस्यविद्यमानं ।
घटिकाभि २५ ४९ ॥अथनक्षत्रानयनं॥ चंद्रः ६ २४ २५ ३ अस्य कला १२२५ ५३ खखाष्टौ ८०० धृताः
ःफलं १५ गतनक्षत्राणि विद्यमाननक्षत्रं विशाषा गत शेषं २२५ हारा ८०० शोधितं जातमेष्यं ५४
४ ५७ गतं षष्टि ६० गुणितं १५ ३० ३ एष्यं षष्टिगुणितं ३२८१७ चंद्रगत्या ८१९० भक्तं क्रमाल्लब्धा गत
गत तैष्याः घटिकाः पलानि च १९ ४१ एष्य ३९ ५५ ॥अथयोगानयनं॥ सूर्यचंद्रयोगः ७ २९ ५७ ४०
अस्य कला २४ ३९७ ४० अष्ट ८०० शतैर्भक्ताः लब्धं १७ गतयोगो व्यतीपातः विद्यमान् वरीयान् ।
७९७ शेषं [illegible] ४० हारा ८०० सा शोधितं जातमेष्यं २२० गतं षष्टिगुणितं ४७ ८६० एष्यं षष्टिगुणितं २४० गति
योगेन ८७ १३६ क्रमाल्लब्धे गतैष्ये जाता घटिकाः ५४ ३५।०।९ ॥इति श्रीस्पष्टसूर्यचंद्रतिथ्यानय गत ५४।३५
नं समाप्तं ॥२॥ अथ भौमादीनां स्पष्टिकरणाधिकारो व्याख्यायते ॥ तत्र तावद्भौमस्य चलांकानाह एष्य ०।९
खम[illegible]ष्टमरु इति ० अथ बुधस्य शीघ्रांकानाह खं[illegible] इति ० अथ गुरोरंकानाह खंतबानीति अ
थ शुक्रस्य शीघ्रांकानाह खमग्नगैरिति अथ शनैरंकानाह खमिषुक्षितयेति ० अंकसंज्ञा स्पष्टा
र्थ [illegible] अथैभ्यः शीघ्रफलसाधनमाह भौमार्कि[illegible] इति ० भौमो मंगलः अर्किः शनै ।
श्चरः ईज्यो गुरुः एभिर्विहीनः मध्यमरविः स्वस्व आशुकेंद्रं भवति विज्ञ्यो अहर्गणाद्गतं तत्र

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला०टी० योंशीघ्रकेंद्रंस्यात् इदं रसोद्धिषड्वाहृधंबेत्तदाइनभा२२द्वादशराशिभ्यःसोध्यं शेषस्यांशांका २
याः तेपंचदश ३५भक्ताः शून्यादिफलगणनयागतांकोभवेत् असौगतांकः दग्निमांकस्तयोरं
तरंकार्यं तेनभागशेषंगुण्यं पंचदशभक्तं फलेनगतांकोहीनयुक्तःकार्यः तद्यथा एष्यांकश्चेद्
१० गतस्तदाहीनः एष्यांकोधिकःस्तदायुक्तःकार्यः तदनंतरंदशभक्तःभागाद्यंशीघ्रफलंस्यात् मे
षादिकेंद्रेधनंतुलादिकेंद्रे णं इतिपूर्वोक्तमस्ति॥ अथमंदफलसाधनार्थंभौमादीनांमंदांकाना
ह॥खंगोघ्निनेतिखेंद्रक्षीणोनिस्पष्टार्थः॥ अथमंदकेंद्रसाधनमाह सीघ्रफलाद्यसंस्कृतोग्रहः
अद्र्य ड्विषड्ग्निनागमितराशिभ्यःशुद्धःक्रमेणभौममारभ्यमंदकेंद्रंस्यात् एतदुक्तंभवति
अष्टयःश्वसारीराशयःभौममंदोच्चं अद्र्यःसप्तराशयःबुधस्यषड्गुरोःअग्नयस्त्रयःशुक्र
स्यअष्टौशनेः एवंस्वस्वमंदोच्चात् ग्रहोशोधितेमंदकेंद्रंभवति॥ अथभौमादीनांमंदफलसाधनमा
हः॥मृदुकेंद्रेति॥ उदाहरणामेवव्याख्यातं अथफलदानक्रममाह॥ प्रागिति॥ प्राक्पूर्वंमध्यमे
ग्रहेचरफलस्यशीघ्रफलस्यदलं अर्द्धंयथागतंधनर्णंप्रदद्यात्॥ तस्मात्शीघ्रफलार्द्धग्रहात् १०
मंदफलसाधनं॥ तादखिलंसंपूर्णंमध्यमेग्रहेविदधीत कुर्यात्॥ तन्मंदफलंदाकेंद्रेस्पष्टीनीत
शीघ्रकेंद्रेविलोमंविपरीतंधनर्णंदेयंधनंचेदृणं ऋणंचेद्धनमित्यर्थः॥ तद्द्वितीयंशीघ्रकेंद्र

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

[illegible] स्यात्।
तस्माच्छीघ्रफलं साधं॥ मन्दस्पष्टे मंदस्पष्टग्रहे प्राग्वद्धनर्णविधिना से स्पष्टग्रहो भवेत॥ अ-
घ्रो घभौमस्य स्पष्टीकरणं॥ तत्र शीघ्रं॥ मध्यमो रविः। ९।४।१३।४२ भौमेन। १।२१।५५।१३। रहितो॥
जातं शीघ्रकेंद्रं। ३।४।१८।२९। अस्यां शाः। ९४। १८।२९। पंचदश। १५ भिर्भक्ताः फलं दश गतादि फल
क्रमात् गतांक। ३२५। एष्यांक। ३६५। अनयोरंतरेण ४० शेषं ४।१८ २९ गुणितं। २७२।२४।२०। पंच
दश। १५। भक्तं फलं। १८।२९।२७। अनेन अग्निमस्याधिकत्वाद्गतांको। ३२५। युक्तः। ३३८।२९।२७।
अनेन अंकेन रवि[illegible]ग्मागे[illegible]लब्धं २२ ३८ ५५ त्रिधा फलं अस्यांका अर्द्धीक्रीयते। २६।२९।२७
मध्यमभौम १ २९ ५५ १३ मध्ये युक्तो जातं अनेन संस्कृतो भौमः १ १६ ४४ ४० अथ मंदफलान
यनं [illegible] भौमस्य मंदोच्चं ४ ०० फलार्द्ध संस्कृतं नभौमेन रहितं जातं मंदकेंद्रं। ५।१३।१५।०। अस्य
[illegible]भुजांशा २६ ४४ ४० रिना २५ प्राप्तं स्वरगतांक २९ एष्यांक ५७ अनयोरंतरेण २८ शेषं १ ४४
४० गुणितं ४९ ५० ४० पंचदश १५ भक्तं फलं ३ १५ २२ अनेन गतांको २९ युक्तः ३२ १५ २२ दश
१० भक्तः ३ १३ ३२ मेषादि केंद्रत्वात् जातं मंदफलं धनं अनेन संस्कृतो मध्यमो भौमः जातो मं
दस्पष्टः १० ३ ८ ४५ अथ पुनः शीघ्रफलानयनं तत्र प्रथम शीघ्रकेंद्रं २ ४ १८ २९ मंदफलं

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला॰टी॰ धनं २।१२।३२ शा केंद्रके विलोम मिसुक्त स्वामंदफलेनरहितं शीघ्रकेंद्रं जातं द्विती
यशीघ्रफलानयनेशीघ्रकेंद्रं ३।२।८।१७ अस्या शा ०।२।८।४७ द्विने २५ भक्ताः फलं १
२२ गतांकः १।२५ एष्यांकः ३।२५ अनयोरंतरेण ४० शेषकं २५।५७ गुणितं ४२।१८० पं
चदश २५ मिभक्तं फलं २५३।२२ अनेनगतांको ३।२५ युक्तः २।२६।५२।२२ दश २० भक्तः
फलमंशा घं शीघ्रफलं धनं २२।४१।१९ अनेनयुक्तो मंदस्पष्ट जातः स्पष्टोभौमः
५ १।१५।६।४ ॥अथबुधस्पष्टीकरणं॥ तत्र प्राग्गानीतं बुधस्य शीघ्रकेंद्रं २।२७।२४।५० अस्या
शाः ४७।२४।५० पंचदश २५ मिभक्ताः फलं ३ गतांक १ २८।४ ...
... २।२७ एष्यांक १५० अनयो
रंतरं तरेण २२ शेषं २२।४।५० गुणितं ७४।२३० पंचदश २५ मिभक्ताः फलं १।४।५२।७ अ ३८
नेन गतांको २।२७ युक्तः २२२।५८।३८ दश २० भक्तं फलं २२।२२।३९ फलाद्वैसंस्कृतो २।२० बुधः २२
१९।३२ अनेनरहितं मंदोच्चं ०।०।० जातं मंदकेंद्रं ५।१९।४०।२९ अस्यभुजांशाः २०।२४
१३।१ पंचदश २५ मिभक्ताः फलं ० गतांकः ० एष्यांक २२ अनयोरंतरेण २२ शे
षं ... ३९ गुणितं २।२३।५४।२२ पंचदश २५ मिभक्तं ० २५ ३९ अनेनगतो
४।२६।३ द्विगुणं ३।५।४८ इह मेषादि केंद्रत्वात् मध्यमरव्यावेव बुधे १।४।२३।४२
धनं जातः शीघ्रफलार्द्ध संस्कृतो बुधः १।१०।२८।३२ अथबुधमंदफलानयनं॥
तत्र शीघ्र...

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

२५ न

फ०त्ते को०।युक्तः।१८ ३९ दशभक्तः फलमंशाद्यं मंदं धनं ० ५९ ३३ अनेनयुक्तो जातोमंदस्पष्टो बुधः १ ५३ ३५
मंदफलेन ० ५९ ३३ रहितं प्रागानीतं शीघ्रकेंद्रं ११७ ५४ ५० जातंशीघ्रकेंद्रं ११६ २५ १७ अ
स्यांशाः ४६ २५ १७ दिने १५ भक्ताः फलं ३ गतांक २१७ एष्यांक २५० अनयोरंतरेण ३३ शेषं
१२५ १७ गुणितं ४६ ५४ २१ पंचदश १५ भिर्भक्तं फलं ३ ७ ३७ अनेनगतांको २१७ युक्तः २२० १
३७ दश १० भक्तः लब्धमंशाद्यं शीघ्रफलंधनं २२० ४५ अनेनयुक्तोमंदस्पष्टो जातो बुधः स्पष्टः ।७
२१।४६।॥ अथगुरुस्पष्टीकरणं ॥ तत्रशीघ्रोच्चं मध्यमोरविः १४ २३ ४२ गुरुणा ४९ २५ २७ रहितं जा
२५ तं शीघ्रकेंद्रं ८ २५ ५९ इदंषड्भ धिकमतो द्वादशेभ्यः शोधितंजातं ३ ४ ३५ अस्यांशाः ९४
१ ३५ पंचदश १५ भिर्भक्ता फलं ६ गतांक १०६ एष्यांक १०८ अनयोरंतरेण २ शेषं ४ १ ३५ गुणि
तं ८ ३ १० पंच दशभि १५ भर्क्तं फलं ० ३२ १२ गतांक १०६ अग्निमस्याधिकत्वा युक्तः १०६ ३२ १२ दश
१० भक्तः फलमंशाद्यं १० ३९ १३ अर्द्धितनुलादिकेंद्रत्वाज्जातंशीघ्रफलमाद्यमृणं ५ १९ ३६ अनेनर
हितोगुरुः ४ २५५ ४१ अयंमंदोच्चा ६००० छोधितः जातंमंदकेंद्रं १२७ ४ १९ अस्यभुजांशाः ५७
४ १९ पंचदश १५ भुक्ताः फलं ३ गतांकः ३९ एष्यांक ४८ अनयोरंतरेण ९ युक्तः ४६ १४ ३५ द
श १० भक्तः फमंलें शाद्यिमांदं मेषादिकेंद्रत्वाद्धनं ४ ३७ २७ अनेनयुक्तोगुरुः जातोमंदस्पष्टो
२ अनेनशेषं गु १२।४।१९ शोधितं १०८।३८।५१ इदंपिचद्वाग
कं लब्धंफलं ३।१४।३५ अनेनगतांको ३९

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

७ एष्यांकः ४०२ अनयोरंतरेण ४८ शेषं ५।४५।३५ गुणितं २७३।२५।० पंचदश १५
भक्तं फलं १८।१२।३४ अनेन गतांको ३५४

ग्रहला-टी- गुरु ४।१५।५२।४४ प्रथम शीघ्रफलानयने शीघ्रकेंद्रं ८ २५ ५८ २५ एतन्मध्ये विपरीतं मंदफलं सं
स्कृतं जातं शीघ्रकेंद्रं ८ २१ २० ५८ इदं षड्भाधिकमतो द्वादशभ्यः १२ शोधिते जातं ३ ८ ३९ २
अस्यांशाः ९८ ३९ २ दिग्भिः १० भक्ताः फलं ९ गतांकः २०६ एष्यांक १७८ अनयोरंतरेण २८ शे
१२ षं ८ ३९ २ गुणितं ७२८ ४ पंचदशभिः १५ भक्ताः लब्धं १ ९ १२ अनेन गतांको १०६ युक्तो १०७ १
२२ दश १० भक्तः तुलादिकेंद्रत्वात् जातं शीघ्रफलमृणं १० ४२ ५५ अनेन रहितो मंदस्पष्टो जातो
गुरुः स्पष्ट ४ २ ९ ४० ॥अथ शुक्रस्पष्टीकरणं॥ तत्र प्रागानीतं शुक्रस्य शीघ्रकेंद्रं ३ ५ ४२ ३५ अ
स्यांशा ९५ ४२ ३५ पंचदश १५ भक्ताः फलं २ गतांक ३५४ युक्त ३७२ १३ ४ दशभक्तं १० फलमं
शाद्यं ३७ १३ १८ अर्दितं मेषादिकेंद्रत्वाज्जातं शीघ्रफलार्धं धनं १८ ३६ ३९ मध्यमो रविः स एव शु
क्रः १ ४ १३ ४२ फलार्धसंस्कृतः १ २२ ५० २१ अयं मंदोच्चात् ३ ० ० ० शोधितो जातं मंदकेंद्रं १ ७ ९ ३९
अस्य भुजांशाः ३७ ९ ३९ पंचदश १५ भक्ताः फलं २ गतांक ११ एष्यांक १३ अनयोरंतरे
ण २ शेषं ७ ९ ३९ गुणितं १४ १९ १८ पंचदश १५ भक्तं फलं ० ५७ १७ अनेन गतांको ११ युक्तः
११ ५७ १७ दश १० भक्तः फलमंशाद्यं मांद्यं मेषादिकेंद्रत्वाद्धनं १ ११ ४३ रहितं जातं शीघ्रकें
द्रं ३ ४ २९ ५२ अस्यांशाः ९४ २९ ५२ पंचदश १५ भक्तं फलं ६ २३ ३४ अनेन गतांको ३५४

अनेन संस्कृतः शुक्रः २।४।४३।४२ जातो मंदस्पष्टः शुक्रः २।५।२५।२५ प्रागानीतं शीघ्रकेंद्रं १२
८।३।५।१४।३५ मंदफलेन २ ... गतांक ३५४ एष्यांक ४०२ अनयोरंतरे ४८

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

युक्तः ३९९ २३ ३५ दश १०भक्तः मेषादिकेंद्रत्वाज्जातं धनं शीघ्रफलं २९ ५० २२अनेनयुक्तो
मंदस्पष्टज्जातःस्पष्टशुक्रः २ २२ २५ ४६॥ अथशनिस्पष्टकरणं॥ तत्रशीघ्रोच्चंमध्यमोरविः २ ४
१३ ४२ शनिना११ ० ३९ ४५ रहितंजातंशीघ्रकेंद्रं २ ३ ३९ ५७ अस्यांशाः ६३ ३९ ५७ पंचदश
१५भक्ताः फलं ४ गतांक ४८ एष्यांक ५४ अनयोरंतरेण ६ शेषं ३ ३९ ५७ गुणितं २१ ४१ ४२ पं
चदश १५भक्तं फलं १ २६ ४६ अनेनगतांको ४८ युक्तं ४९ २६ ४६ दश १० भक्तं फलमंशाद्यं ४
५६ ४० अर्द्धितंमेषादिकेंद्रत्वाज्जातंशीघ्रफलार्द्धंधनं २ २८ २० अनेनयुक्तः शनिः ११ ३ ५५
अयंमंदोच्चाच्छोधिते ८०८० जातंमंदकेंद्रं ८ २९ ५४ ५५ अस्यभुजः अ २२९ ५४ ५५ अस्यां
शाः ८९ ५४ ५५ दिना १५ भक्ताः फलं ५ गतांक ८९ एष्यांक ९३ अनयोरंतरेण ४ शेषं १४ ५४ ५५
गुणितं ४७ ३९ ४० पंचदश १५ भक्तं फलं ३ १० ३८ अनेनगतांको युक्तः ९२ १० ३८ दश १० भक्तः
ः फलमंशादिमांदंतुलादिकेंद्रत्वादृणं ९ १३ ३ अनेनरहितः शनिः जातोमंदस्पष्टः १० २१ २३
४२ प्रथमंशीघ्रकेंद्रंविपरितंमंदफलसंस्कृतं जातंद्वितीयशीघ्रकेंद्रं २ १२ ५० ० अस्यांशाः
७२ ५० ० पंचदश १५भक्ताः फलं ४ गतांक ४८ एष्यांक ४४ अनयोरंतरेण ६ शेषं १२ ।
५० ० गुणितं ७७ ० ० पंचदश १५ भक्तंफलं ५ १० ० अनेनगतांको युक्तः ५३ १० ० दश १० भ

२।३।३४।४०

तं

ग्र॰ले॰हि॰टी॰ २१

कः मेषादिकेंद्रत्वाज्ज्ञातं शीघ्रफलं धनं ५ १८ ४८ अनेन युक्तो मंदस्पष्टः जातः स्पष्टः शा-
निः १० २९ ४२ ३० ॥ अथ मंदस्पष्टगतिसाधनमाह ॥ मंदांकांतरेति ॥ आर्किः शनिः ऽ सृक्
१३ भौमः गुरु बृहस्पतिः एषां मंदफलानयने कृतं युक्तं तेष्वांकांतरां तत् क्रमेण नागाग्निनगैः ७५ पं-
चशाप्तृत्सापत्रैः पंचभिः खरसै ३० स्त्रिंशद्भिर्भक्तं फलं कलादिकं हि स्पष्टं ग्राह्यं तत्कृते मंदफ-
लस्यात् विज्ञस्वो बुधशुक्रयोर्मंदांकांतरं द्विगुणं पंचभिर्भक्तं तत्तयोर्गतिफलं स्यात् तत्ता-
वल्केंद्रे कुलीरमृगषड्गते मेषादिर्द्धइन पर्णे इतौ गतौ द्घात् सा मंदः स्पष्टागतिः स्यात् ॥ अथ
स्पष्टगतिसाधनमाह ॥ भौमाद्ब्रह्मांकविवरमिति ॥ भौमाद्द्वितीय शीघ्रकेंद्रफलसाधने यद्ग-
तैष्य चलांकांतरं तत्क्रमेण नागभिर्भक्तं भौमस्य पंचभक्तं बुधस्य स्वपंचमांशेन युक्तं कार्यं गुरोस्त्रि-
भिर्भक्तं शुक्रस्य चतुर्भक्तं शनेर्द्विगुणं सखं च ५ भक्तं तत्कृतेः शीघ्रफलं स्यात् तेन सा मंदस्पष्टाग-
तिः क्षयचयेहीनयुक्ता कार्या चलांकस्य क्षयेहीना कार्या अधिंयुक्ते स्पर्थः सोस्पष्टागतिः स्यात् के
चेद्दृक्तं ऋणास्ति तदा तु वक्रास्यात् एतदुक्तं भवति शीघ्रफलमृणमधिकं मंदस्पष्टगति- १३
र्न्यूना तदा ऋणास्ति तदा विपरीता स्यात् मार्गी वक्रा स्यादित्यर्थः उदाहरणं भौमस्य मंदांकांत-
रं २८ शरैः पभक्तं फलं ५ ३६ इदं कर्कादिकेंद्रत्वान्मध्यगतौ ३१ २६ युक्तं जातं मंदस्पष्टागतिः

५ २ हंमकरादिकेंद्रत्वान्मध्यमगतो ५ हीनंजातामंदस्पष्टा ४।४२ चलांकांतरं २ त्रिभक्तं फलं चयं ०।४०
अनेनयुक्तामंदस्फुटाजातास्पष्टागतिः ५।२२ अथशुक्रगतिस्पष्टीकरणं मंदांकांतरं २ द्विगुणं ४ चत्वारो ५
भक्तफलं ०।४८
३२ भौमस्यचलांकांतरं ४० पंच ५ भक्तं फलं ८० चयफलत्वादनेनयुक्तामंदस्फुटाजातास्प
ष्टागतिः ४५२ ॥अथबुधगतिस्पष्टीकरणं॥ मंदांकांतरं १२ द्विगुणं २४ पंच ५ भक्तं फलं ४ ४०
कर्कादिकेंद्रत्वान्मध्यमगतौ ५९८ युक्तंजातंमंदस्पष्टागतिः ६३ ५८ चलांकांतरं ३३ स्वपंचभक्तं
फलं ६ ३६ युक्तं २९ ३६ चयफलत्वादनेनयुक्तामंदस्फुटाजातास्पष्टाबुधगतिः ७० ३२ ॥अथगुरो
गतिसाधनं॥ मंदांकांतरं ९ स्वरामे ३० भक्तं फलं ० १८ गुरुगति ५०॰ मकरादिकेंद्रत्वान्मध्यमग
तौ ५ ९८ हीनंजातामंदस्पष्टागतिः ४८ २० चलांकांतरं ४८ चतुर्भक्तं फलं चयसंज्ञं १२ अनेन
युक्तामंदस्पष्टाजातास्पष्टागतिः ६० २० ॥अथशनेर्गतिसाधनं॥ मंदांकांतरं ४ वा यानगे ७५ भक्तं फ
लं ० ३ कर्कादिकेंद्रत्वान्मध्यमगतौ २० युक्ताजातामंदस्पष्टागतिः २३ चलांकांतरं ६ द्विगुणं १२
पंचभक्तं ५ फलंचयसंज्ञं २ २४ अनेनयुक्तामंदस्पष्टाजातास्पष्टागतिः ४ २७ अथशुक्रभौ
मयोरंत्यराशी प्राप्तकागमनेयदंतरंपततीत्यतस्तत्रस्फुटयोः पुनःस्पष्टीकरणमाह ॥शुक्रयो
रिति॥ शुक्रभौमयोश्चलमवीक्षो यदि अंत्यगोभवति एकादश ११ धोवाभवतितदाराशीघ्रकेंद्र
स पंचदशाहृते भोगाभागे ग्योये शेषां शास्तेपृथक्स्थाप्याः एकत्र अस्तमष्यः २५ पातिताः
शुद्धाः तयोः पृथक्स्थाप्या भागशोधितभागयोर्मध्ये ऽस्याप्तेयाप्ताः ते शुक्रस्य ३ त्रिभक्ताः

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला॰टी॰ भौमस्य पंच ५ भक्ताः फलं भागाद्यं ग्राह्यं तत्र शीघ्रफलवद्धनर्णं स्पष्टग्रहे देयं तौ शुक्रभौ।
भौमस्पष्टो भवतः एवं बुधगुरुशनेश्चराणां मध्ये यस्य कस्यापि शीघ्रफलानयने अंत्यांकागमने।
अंतरं पातनितत्र भौमशुक्रयोरेवांकबहुत्वाद्युक्तं अन्येषां स्वल्पत्वान्नोक्तं अथ कुजबुधशुक्रा
१४ णां गतो विशेषमाह ॥कुजबुधेति॥ भौमबुधशुक्राणां चेच्चलांकः शीघ्रांकोंतिमः स्यात्तदा शीघ्र
ज्र १ केंद्रस्य शेषांशाः दशाहताः कार्याः ते क्रमान्नगाग्निभिः भक्ताः एतद्युक्तं भवति कुजस्य शीघ्रफल
साधने शीघ्रकेंद्रस्य पंचदशाहृतभागेभ्यः ये शेषांशास्ते नगे ७ भक्ताः फलं रसुदहने ३५ युक्तं
बुधस्य चेत्तदा अद्रिभि ७ भक्ताः फलं समगोभि ९७ युक्तं शुक्रस्य चेत्तदा अग्निभि ३ भक्ताः फलं त्रि
बाणै ५३ युक्तं तदा तेषां तद्भवति फलं स्यात् पूर्वसाधितं भौमच्चलांकविवर मित्यादिना गतैः शी
घ्रफलं तन्न ग्राह्यं इदं गतिफलं मंदस्फुटोसदा रूपं कार्यं अ[illegible]ग्रिमस्य क्षयत्वात् सा स्पष्ट
गतिः स्यात् ॥अथ भौमादीनां वक्रस्य शीघ्रकेंद्रभागानाह॥ त्रिनृपैरिति॥ भौमादीनामेभिः
नु चलकेंद्रभागैर्वक्रता स्यात् भौमस्य तत्पैः १६३ एतत्तुल्यैः अंतिम शीघ्रकेंद्रभागे सति नव १४
क्रं भवति ततो बुधस्य शरजिष्णुभिः १४५ शीघ्रकेंद्रभागैर्वक्रीभवति गुरोः शरार्कैः १२५ शु
क्रस्य नगभूपैः १६७ शनेस्त्रिभवैः ११३ एभिश्चलकेंद्रभागैर्मार्गं यास्यति तैः भगणो द्वादश

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

राशयः तेषां भागा ३६० तेभ्यः शुद्धैरिसर्थैः १९७ २२५ २३५ १९३ २४७ एतत्तुल्यैरंतिमशीघ्रकेंद्र-
भागैः क्रमाद्भौमादीनां मार्गस्यादिति ॥ अथ कुजगुरुशनीनामुदयभागानाह ॥ क्षितिजोऽष्टयमैरिति ॥
क्षितिजो भौमः अष्टयमैः २८ शीघ्रकेंद्रभागैः पूर्वे उदेति गुरुरिंद्रैः १४ शीघ्रकेंद्रभागैः पूर्वे उदेति रवि
गेः जः शनैश्चरः सप्तचंद्रैः १७ शीघ्रकेंद्रभागैः पूर्वे उदेति एभिः स्वस्वोदयभागैर्विहीनैर्भगणांशैः ३६० उ
र्वरितैः ३३२ ३४६ ३४३ एतत्तुल्यैः अंतिमशीघ्रकेंद्रभागैः अपरत्र पश्चिमेऽस्तं याति ॥ अथ बुध-
शुक्रयोरुदयास्त भागानाह ॥ खशरैरिति ॥ पश्चिमायां दिशि बुधशुक्रयोः क्रमात् खश-
रैः ५० जिनैः २४ एतत्तुल्यैः शीघ्रकेंद्रभागैः तद्दिने उदयं स्यात् अक्षद्दिनैः २५५ नगाद्रिभूमि १७७
प्रतीच्यां अस्तं अक्षनखैः २०५ प्रहीदु १८भिः शीघ्रकेंद्रभागैः प्राक्पूर्वदिशि तयोरुदयं स्यात्
द्विरद्दहनैः ३१० षट्सुरैः ३३६ प्रागस्तः अथेभ्यः शीघ्रकेंद्रांशेभ्यः इष्टकेंद्रांशा न्यूनाधिकास्तदंतर
दिनसाधनमाह ॥ वक्रोदयादिति ॥ वक्रोदयादीनामवधेः प्रागुक्ताः भागास्तेभ्यो धिकाहीनाः अंत
शीघ्रफलसाधने शीघ्रकेंद्रभागास्तदा उक्तेष्टभागानामंतरं कार्यं ते अंतरभागाः भौमस्य द्विगु
णाः बुधः ३ भक्ताः गुरोः सर्वैकांशकाः स्वकीयतन्वांशेनान्विताः शुक्रस्य १०८ शह ताः संतोष
ड्विहृताः शनेकुभक्ताः आप्तदिवसैः क्रमेण गतैष्यैः दिवसादि स्यात् तद्यथा उक्तशीघ्रकेंद्र

वक्रादि

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला·दी· भागेभ्यः इष्टकैं ह्रींशाः हीनाः तयाएष्याज्ञातव्याः यदाधिकास्तदागतदिवसैर्भवंतीसर्थः ॥
तपश्चिमोद अथ वक्रोदयास्तमार्गदिवसानुक्रममाह ॥ पूर्वास्तादिति ॥ चाद्बुधस्य पूर्वास्तात् दंतै ३२ दिने
यात् २५ परेपश्चिमायामुदयः ततः परोस्यां दंतै ३२ तृजुगतिः वक्रत्वं स्यात् ततो वक्रगते दहनै ३ स्त्रि
भिस्तोयास्तं पश्चिमास्तं स्यात् ततः पश्चिमास्तात् अष्टि[illegible]भिः १६ त[illegible]क्रमः पूर्वोदयः स्यात् ततः ऋजु
पूर्वोदयात् आश्यांशैः त्रिभिर्मार्गः स्यात् मार्गा[illegible] दंतैः ३२ पूर्वास्तः स्यात् एवं पुनः पुनर्गणनी
यं अथ भृगोः शुक्रस्य तदुक्तते नैव क्रमेणाग्नि दिने रुदयाद्वं स्यात् द्विमासा मास द्वयेन त
मा तोऽष्टाभिर्मासैः ताततो मंघ्रिभुवा चरणरहितेन सेन[illegible] द्वाविंशति दिनै [illegible] २२ ततोंघ्रिणा मास
स्य चतुर्थांशेन दिना ८ एकेन ततो विचरणैकेन चतुर्थांशोनमासेन द्वाविंशति दिने २२ ततोष्टमा
सैः एवमित्यादिक्रमेण शुक्रस्य पुनश्चक्रं गणनीयं ॥ अथ भौमशनिगुरूणांदिनान्याह ॥ भौमस्ये
ति ॥ भौमस्यास्ताद्दै ४ मासैरुदयः स्यात् उदयाद्दश १० मासैः कुटिलत्वं वक्रत्वं स्यात् वक्रात्
१० लोचनाभ्यां २ मासाभ्यां ऋजुत्वं मार्गो भवति मार्गाद्दिग्भिर्मासैः १० अस्तो भवति एवं पुनः पुनर्गण २५
चास्तात् नीयं जीवस्य गुरोः उदय कुटिलर्जुलमौस्त्यं स्यात् अब्धा ४ एकेन मासेन सचरणा सुगैः सपादं च
तु[illegible] ४ मासैः दिन ८ ततः सागरै मासैः ४ सांघ्रिवेदैः ४ मासैः दिने ८ पुनः पुनर्गणनीयं सौरेः एवं

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

१ ८
३ १५
४ १५
३ १५

ग्र ०नैश्वरस्य तद्वद्भौमवत् ज्ञेयं सचरणं १ भुवासपादेन मासेन ५ दिन ८ ततः सार्द्धैस्त्रिभिर्मासै ३
लि दिन १५ ततः सार्द्धैश्चतुर्मासैः ४ दिन १५ ततः सार्द्धैस्त्रिभि ३ मासै दिनै १५ एवं पुनः पुनर्गणनीयं
॥ इति श्रीदिवाकरात्मजविश्वनाथदैवज्ञविरचितायां ग्रहलाघवस्य भौमादिस्पष्टीकरणोदाहृतिः स
माप्ता ॥ ३ ॥ अथ त्रिप्रश्नोदाहरणं ॥ तत्र तावन्मेषादिराशीनां स्वोदयानाह ॥ लंकोदयाद्वि ॥ ए
ते लंकोदयाः विघटिकाः पलात्मकास्तुः मेषस्य गजभानि २७८ वृषस्य गोंकदस्राः २९९ मिथुन
स्य त्रिपक्षदहनाः ३२३ एते ३ क्रमस्था विपरीताः कीटादित्रयाणां भवंति एते क्रमगोत्क्रम
स्थैः चरदलैः स्वदेशीयचरखंडैः हीनान्विताः कार्याः तद्यथा क्रमस्थास्त्रयः क्रमस्थैस्त्रिभि
श्चरखंडैर्हीनाः ३ उत्क्रमस्थास्त्रयः ३ उत्क्रमस्थैस्त्रिभिश्चरखंडैर्युक्ताः कार्याः मेषादितो मेषमारभ्य
षण्णां राशीनां मुदयाः स्युः ६ मेउ ३ क्रमतः ध ट ततः तुलादितः षट्सूदयास्युः तथोत्क्रमतेज्ञाताः स्वो
दयाः ॥ अथ लग्नसाधनं ॥ श्लोकद्वयेनाह ॥ तत्कालार्केति ॥ तदनुजहीति ॥ यत्र कुत्रापि ग्रह
श्चाल्यते तत्रेष्टघटिकाभिः सूर्यादिमध्यमग्रहेषु चालनं देयं तदनं स्पष्टीकरणं कार्यं यैः स्प
ष्टग्रहेषु चालनं दीयते तदयुक्तं ॥ अथोदाहरणं ॥ सूर्योदयादिष्टघटी २० पल ३० मध्य
मं सूर्यः २४ २३ ४२ गतिः ५९ ८ इष्टघटी २० पल ३० वक्ष्यमाणगतगम्यादिनाह तद्युमुक्तेरिसारि

म५स्थि नरं

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला॰री॰ नानीतं चालनं कलाद्यं २० २० अनेन युक्तो रविः जातः तात्कालिकोऽर्कः १४ २४ २ मंदोच्चं २१ मध्यमो
१८०० शोधिते जातं मंदकेंद्रं २ २३ ३५ ५८ मंदफलं धनं १ ३० २२ संस्कृतो रविः १ ५ ५४ २३ च ३२१
रंरु णं २३ अनेन संस्कृतो जातः स्पष्टस्तात्कालिकः सूर्यः १ ५ ५२ ४० अयनांशाः १८ २० २४३
१६ सायनोऽर्कः १ २४ २४० त्रिंशद्घ्नः ३० शोधिताः भोग्यांशाः ॥४॥ ३॥ २० एते वृषभस्योदयोर रवी ३०४
ऌा ५३ गुणितः १५० ६ ४४ २० खत्र्यु ३० धृतः जातो भोग्यकालः पंघः ५० एवं अमुनैव प्रकारे ३४२
णायतांशे भुक्तभोग्यै ज्ञातकालो भुक्तकालः स्यात् अभीष्टघटीपलेभ्यः १ ३० भोग्यकालः ३३५
३०४ ५० शोधितः शेषे ५८० वृषभादग्रे मिथुनोदये शेषाच्छोधिते शेषं २७६ मिथुनाद्ग्रे कर्को
दयः ३४२ अयं न शुध्यति अतः शेषं २७६ गगनगुणा ३० घ्नं ८२८० अशुद्धः कर्कस्तस्यो
दयेन ३४२ भक्तं लब्धं अंशाद्यं फलं २४ २२ ३७ मेषादशुद्धपर्यंतं राशयः ३ अस्मिन् लब्धा
घे योजिते जातं ३ २४ २२ ३७ एतं अयनांशेः १८ २० हीनं जातं लग्नं ३ ६ २ ३७ ॥ अथ भोग्य
कालादल्पेष्टकाले सति लग्नसाधनं लग्नादिष्टकालज्ञानं चाह ॥ भोग्यतोल्पेति ॥ सूर्योदया १६
सूर्यः दिष्टघटी ॰।४॰ चालितः १ ५ ४३ १ उक्तप्रकारेण जातो भोग्यकालः ५२ अस्मादिष्टकालप
लात्मको न्यूनो यं ४० खरामा ३० हतः १२०० सायनसूर्यो स्थितः वृषभारव्यः २५३ तेन भक्तः

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

फलमंशाद्यं ४ ४४ ३५ अनेनयुक्तोरविर्जातंलग्नं ११० २७ ५०॥ अथलग्नादिष्टकालानयनं॥ ३६ जन्म
र्भे २ ३७ अयनांशयुक्तं ३ २५ १२ ३७ एवंप्रातांशैर्वैद्यात कालई नालग्नसंभागाः २५ २२ ३७ साय गत
नलग्नराशपुरुदयेनर्ककोस्थेन ३४२ गुणिताः ८२७९५४ ५४ खाग्नु ३० धृताः फलंतनोर्भुक्तका
लः २२६ ततोऽर्कभोग्यकालः तनोर्भुक्तकालेन २७१युक्तः ३२९ सायनसूर्यसायनलग्नयोम
ध्येमिथुनोदयः २० ४ तेनयुक्ताः ६ ३० षष्टि ६० भक्तः जातोलग्नादिष्टकालः १० ३० यदासायनल
ग्नार्कौ एकराशौतदाइष्टकालसाधनमाह॥ यदीति॥ सायनलग्नं २८ ३७ ५० सायनसूर्यः १२३ ५३
२५३ २५ अनयोरंशांतरं ४ ४४ ३५ अने नवृषभोदयोगुणितः १२००खाग्नि३० भक्तो जातोइष्ट
कालपलाद्यः ४० षष्टिभक्तोजातोघटिकादिइष्टकालः ० ४० यदासूर्याल्लग्नमूनंतदेष्टकालसा ध
नमाह॥ इनतेनि॥ यदा एकराशौइनतः सायनसूर्यादुदयः सायनलग्नंचेदंशादिनाऊनं तदांतरं
शांतरहतोदयेसादिनाइष्टकालः साध्यः सइष्टकालःसूर्योदयाद्यस्मिन्समयेइदंलग्नंसाधितं त न
स्मादिष्टकालादग्रिमइष्टकालोभवति द्वितीयसूर्योदयपर्यंतंशेषकालोभवतोसर्थः सशेषका
लः घुरात्रातषष्टि ६० घटिकामध्येशोध्यः सूर्योदयादिष्टकालोभवति यस्मिन्समयेइदंलग्नं
साधितं सइष्टकालोभवतीत्यर्थः निशितुरात्रौलग्नेक्रियमाणेसतिसरसभाकांतरसदमेनरा

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला॰टी॰ त्रिषट्केन युक्तात्सूर्यादिष्टकाले तनुं लग्नं साध्यं ॥ अस्योदाहरणं ॥ सूर्योदयादिष्टघटिका ५१ म
ध्यमसूर्यः ११ २३ ४२ गतिः ५९ अभिः घटिभिः ५१ चालितः सूर्यः २५ २२ ५० मंदकेंद्रं २ २२ १
४८ १० मंदफलं धनं १ ३८ ५२ अनेन संस्कृतो रविः ११ २६ ४० ४२ चरं ऋणं २५ संस्कृतो जातो ता
१७ त्कालिकः सूर्यः ११ २६ ३९ १७ सायनः सषड्भ [illegible] ५ २४ ४९ १७ उक्तवद्भोग्यकालः ५१ इष्टघटी ५१ पले
भ्यः २५ ५० एतद्दिनमानेन ३३ १० रहिताः जाताः सूर्यास्तादिष्टघटिकाः २५ ५० भोग्यकाल ५१
इष्टघटी ५१ पलेभ्यः २५ ५० शोधितः शेषं २४ ५९ प्राग्वज्जातं लग्नं २ २७ ४७ ११ अत्र येकरा शो
लभं रवितो न्यूनमतस्तयोरंशांतरं ७ २ ५६ ह [illegible] तदुदयेस्यास्तिना कल्पितेष्टकालात् ५१ आगतः शे
षकाल २ अयमहोरात्रात् ६० शोधितो जातः सूर्योदयात्कल्पितेष्टकाल ५१ ॥ अथ गोलसंज्ञा
यनसंज्ञा दिनार्द्ध रात्र्यर्द्ध ज्ञानं पलांश ज्ञानं चाह ॥ गोलादिति ॥ खेचरे ग्रहे क्रियधटरस भेसौम्य या
[illegible] म्यौ गोलौ स्तः मेषादिराशिषट्के स्थिते ग्रहे उत्तरगोलः तुलादिराशिषट्के स्थिते ग्रहे दक्षिणा ल॰
गोलः अथ नक्रात्मकराशिषट्के उत्तरायणं कर्कादिषट्के दक्षिणायनं अथ पंचेंद्रनाड्यः १५ पंच १७
दश १५ घटिकाः क्रमेण चरपलैर्युतोनाः कार्याः एतद्दलं भवति उत्तरगोलस्थे सायने सूर्ये युता
ः दक्षिणगोलस्थे रहिताः कार्याः तद्दलार्द्धं दिनार्द्धं स्यात् तेन दिनार्द्धेन अयुक्ताः [illegible] रा
८ ०।२९।३७।११ अथ इनतत्रउदयतनः इतस्योदाहरणं सायनस्सूर्यः १।२४।४९।१७ सा
यनलग्नं

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

अस्य भा ५।४५ अस्याः कृतिवर्गः ३३।३ अस्याः द्वादशांशलब्ध ३।१८।१९

हिताः खगुणा निशार्द्धं स्यात् ते द्विगुणिते दिनरात्रिमाने स्तः उदाहरणं पंचेंदुनाड्यः २५ सायनं ह
लात् सूर्यस्योत्तरगोलत्वरपलैर्युता जातं दिनार्द्धं १६ ३३ इदं द्विगुणं जातं दिनमानं ३३६ घस्रार्द्धेन र
हिताः खगुणाः जातं निशार्द्धं १३ २७ द्विगुणं जातं रात्रिमानं २६ ५४ अथ अक्षछायापलभा इषु ५।४५
५ घ्नाः पंचगुणिताः २८ ४५ अनेन रहिता इषु ५ घ्नाः अक्षछाया ज्ञाता यमाशाः दक्षिणाः पलां
शाः २५ २६ ४२ एते सर्वे दक्षिणाः ॥ अथोन्नतनतसंज्ञा अक्षकर्णज्ञानमाह ॥ यातं शेषेति ॥
सूर्योदयाद्दिनार्द्धपर्यंतं पूर्वं दलं तस्मात् पूर्वकपाल इत्युच्यते मध्याह्नादुपरि सूर्यास्तपर्यंतं पश्चि
मदलं अपरं पश्चिमकपाल इत्युच्यते प्राक्कपाले सूर्योदयाज्ज्ञातो गतो यः कालो घटिका
त्मकः स उन्नतः उन्नतसंज्ञः पश्चिमकपाले यो दिने शेषः स उन्नतः स्यात् प्राक्कपाले नतं उन्नतं च
पूर्वं भवति पश्चात्कपाले पश्चिममित्यर्थः तेनोन्नतेन ऊनं घुखंडं दिनार्द्धं नतं स्यात् ॥ उदाहरणं
॥ सूर्योदयाद्गतघटी १० पल ३० पूर्वकपालत्वाज्ज्ञातं पूर्वोन्नतं १० ३० अनेन रहितं दिनार्द्धं १६
३३ जातं नतं पूर्वं ६ ३ अक्षछाया ५ अस्या वर्गः ३३।३ अस्य पंचविंशांशसंयोगः १२९ अने
न युक्ता मार्त्तंडः १२ जातो तुल्याद्यक्षकर्णः १३ १९ २२ ॥ अथ हारानयनमाह ॥ वेदेशा इति ॥ च
रं ९३ पंच ५ मकं फलं १९ ३६ सायनसूर्यस्योत्तरगोलस्य त्वादनेन युक्ता वेदेशा इति २२४ जातो

२५।३६
Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला॰टी॰ हारः १३२ ३९ नतं घटिकाद्वै ३० युक्तं १३३ अस्य वर्गः ४२ ५४ द्वाभ्यां भक्तः जातः समाख्यः
प्र॰ २१ २७ येन्नतं सार्द्धत्रयोदशाधिकं स्यात्तदा तत्सार्द्धत्रयोदशहीनं कृत्वा यदधिकं तद्द्वैध्यस्तुभि
१९ गुणानीयं तेन फलेन हीनः समाख्यः असौ स्पष्टः स्यात् यदा सार्द्धत्रयोदशेभ्यो न्यूनं नतं तदा तु स
माख्यो यथास्थित एव ॥ अस्योदाहरणमग्रे प्रदर्श्यते ॥ अथाभिमतहारानयनं हारः १३२ ३९ स
कृ॰ माख्येन २१ २७ रहितः १११ १९ अक्षैर्येन भक्तः फलमभिमतो हारः ८ २० ॥ अथ भाज्यज्ञानं इष्ट
ग्र॰ कर्णज्ञानं इष्टछायाज्ञानमाह ॥ द्विघ्नेति ॥ अक्षभा ५ ४५ दशगुणिता ५७ ३० अनेन चरं ९३ भ
क्तं फलं १ ३७ वर्गीकृतं २ ३९ द्विनिघ्नं ५ १८ इदं स्वकीयेन पंचमांसेन १२ युक्तं ६ १४ युगमवा १२
४ त्वितं ज्ञातो भाज्यः १२० २४ अयमभिमतहारेण ८ २० भक्तः फलमंगुलादि इष्टकर्णः १४
२५ अस्य वर्गः २०७ ५० अर्क १२ वर्गः १४४ अनयोरंतरं ६३ ५० अस्य मूलं ग्राह्यं सा इष्टछाया
भवेत् तत्र सच्छेदांकस्य मूलानयनप्रकारः यत्र कुत्रापि सावयवांकस्य द्वयस्य मूलानयने उद्दि
ष्टांकः षष्ट्या गुण्यः अधस्थांकेन युक्तः पुनः षष्ट्या गुण्यः एवं वारद्वयं षष्ट्या सवर्णितं कार्यं पश्चा १९
त्संख्या द्विषमादित्यादिना मूलं ग्राह्यं यच्छेषं तत्त्यक्तं १ कार्यं तदनंतरं षष्टिगुणितं द्विगुणिते
न मूलेन वियुक्तेन भक्तं आप्तं फलं मूलादधः स्थाप्यं एकवारमुद्दिष्टांके षष्टिभक्तं कार्यं तत्सावयवांक

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

अं स्यास्सूक्ष्ममूलंभवेत् एवंसावयवैकैत्रयेवारचतुष्टयंषष्ट्यासवर्णितंकार्यंउक्तवन्मूलंतद्वारद्वयंषष्टिभक्तं
कार्यं एवमग्रेपिबोध्यं अत्रसमाहत्याषष्टिगुणंकार्यंनतुविषमाहत्याकल्प्यांकि १२वर्गयोरंतरं
६३ इदंसूक्ष्ममूलार्थवारद्वयंषष्ट्यासवर्णितंजातं २२६८००अस्मादुक्तवन्मूलं ४७६ मूलावशेष
कं ३५९सैकं ३६० षष्टिघ्नं २१६०० विकलान्वितं २१६०० द्विसंगुणेनमूलेन ९५८ द्वियुक्तेन ९
६० भक्तं फलं २२ मूलादधःस्थापितंजातं ४७६२२षष्टि ६० भक्तंजातंमूलं ७ ५९ २२ इदमेवस्पष्टछा
या ७ ५९ २२ यत्रकुत्रापिसावयवांकस्ययथास्थितमूलंचेदुच्यते तदांतरंपततिमूलस्यवर्गस्त्रैक्री
यतेतर्हिवर्गोंकोनभवति इतिकारणात्सावयवांकस्ययथास्थितमूलंचग्राह्यं अत्रोदाहरणंक
नो ल्पितमिष्टं० २० अस्यवर्गो० ४ ययास्थितांकस्य० मूलं० शेषं० ६ सैकमित्यादिनाफलं ३३ एवं
जातंमूलं० ३३ इदंकल्पितेष्टतुल्यंनजातं अथवाइष्टं० २० अस्यमूलं० ३५ अस्यवर्गः २० एवं
स्वल्पांकेवहुंतरंपततिवहुंकेकदाचित्संवादिभवति इतिकारणादनयारीत्यामूलंनग्राह्यं।पूर्वो
क्तप्रकारेणग्राह्यं ॥अथेष्टछायातोविलोमविधिनानतसाधनमाह॥ कर्णस्यासहकुमभाकृ
तियुतेस्तद्भक्तभाज्यो हरोभीष्टस्तस्यलकर्णघातरहितोमध्योहरोव्याहतः षेड्हांकधरा १९
धिक्र ४ पृथगतोवेदांकम्र ना १९४ द्रुपाः ३ त्राद्रुस्तस्यपदंघटीमुखनतंस्याद्द्वैनाडीवियुक्
Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

यहला दी० १ अर्कवर्ग १४४ इष्टछाया ७।५९।२२ वर्गः ६३।५० अनयोर्योगः २०७।५० अस्य मूलं जातः क
र्णः १४।२५ अनेन भक्तः माज्यः १२० १४ फलं अभिमतो हरः ८ २० २३ अयं पलकर्णेन १३।१९
गुणितं ११३ अनेन मध्ये हरी [illegible] १३२ ३६ रहित २१ ३३ अयं द्विगुणः ४३ ६ [illegible] अयं स
१९ वर्णितः १४५ १९ अस्य मूलं १२ ६३ अर्द्धेना ३० विषुकरहितं जातं नतं १३ अथ सार्द्धत्रयोद
शाधिक नतस्योदाहरणं कल्पितं नतं १५ २० घटिकार्द्धं ३० [illegible] युक् १५ ५० अस्य वर्गः २४५ २८
द्वाभ्यां २ भक्तः जातः समाख्यः १२२ ४३ नतं १५।२० सार्द्धत्रयोदशाधिकं अतः सार्द्धत्रयोदश
१३ ३० हीनं जातं १।५० इदं चतुर्गुणितं ६।५० अनेन समाख्यः १२२ ४३ हीनः जातः स्पष्टः स
माख्यः ११६ ३ अनेन हारः १३२ ३६ रहितः १६ ३३ अक्षकर्णेन भक्तः फलमभिमतो हरः १।१४
माज्यः १२० १४ अभिमत हारे ११४ भक्तः फलमिष्टकर्णः ९७ २९ अस्य वर्गः ९५० ३० अर्के
१२ वर्गः १४४ अनयोरंतरं ९३५ ९७ षष्ट्या सवर्णितं ३३६ ९२ ४०० अस्य मूलं याता इष्ट
छाया ९६।४४।३० अथ विलोमविधिना नतसाधनं छायावर्ग ९३५।५७ अर्क १२ मूल १९
१४४ अनयोर्योगः ९५० २५७ मूलं जातः कर्णः ९७।२९ अनेन भक्तः माज्यः १२० १४ फलं
अभिमतो हरः ११४ पलकर्णेन १३।१९ गुणितः १६२५ अनेन मध्ये [illegible] हरः १३२।३६ रहितः

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

अयं ११६ २१ द्विगुणाः २३२२२ अयं वेदांकधराधिकः १९४ पृथकस्थापिताः २३२२२ अयं वे
दांकभूमि १९४ रहितः ३८ २२ त्रिभिर्भक्तः फलेन १२ ४७ पृथकस्थः २३२२२ युक्तः २४५१
जातं अस्यमूलं १५ ४० अर्द्धनाडी ३० रहितं कल्पितं नतं १५ १० रसा नसस्यपरं मितस्योदाहर ५स्रो
णं चेद्वेदांक धरा १९४ धिकः पृथगतो वेदांकभूना १९५ द्विसाद्विनाज्ञातोयमंकः ३८ २२ अस्य
षडंशेन ६ २३ पृथकस्था २३२ २२ रहिताः २२५ ५१ अस्यमूलं १५ २ अर्द्धनाडी ३० वियुक्ता जा ६६
तं नतं १४ ३२ ६ कल्पितनतं १५ १० तत्तुल्यं न जातं इविकारणात् शुण्णो ग्रः इति पाठः युक्तः॥
अथ क्रांतिसाधनमाह॥ सुःखंडानीति॥ खवाङ्कैय इत्यादीनि नवखंडानीस्युः॥ यथा ४० ८० ३७
३४ २० २५ १८ १२४ सूर्य १५ ५२ ४२ अयनांश १८ १० युक्तः २२४ २४२ अस्यभुजांशा ५४ ३ दश
भिर्भक्ता फलं ५ गतखंडानि ४ शेषं ४ ४२ एष्यखंडेन २५ गुणितं २०१७५ दशभिर्भक्तं फलं १० ६
२ अनेनगतखंडयुति १८१ युक्ताः १९१ ६ ४ २ दशभिर् २० भक्ता फलं लवादिक्रांतिः १९ ६ ४० सा
यनसूर्यस्योत्तरगोलत्वाज्ञातोत्तरा॥ अथप्रकारांतरेण क्रांतिसाधनमाह॥ चत्वारिंशदिति
॥ तथागतखंडानि ४० ८० ११७ १५१ १८१ २०६ २२४ २३६ २४०॥ अस्योदाहरणं॥ सायन
सूर्यस्यभुजांशा ५४ ४२ दशभक्ता फलं ५ एतत्प्रमितगतांक १८१ अनेन राष्यांको २०६

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

 रहितः २५ अनेन शेषं ४।२।४२ गुणितं १०।२६।५ दशभि १० भक्तं फलं १।०।६।४२ अनेन गतानां १९
युक्तः २०।२६।४२ दशाहृतोंशाद्यपमः स एव २०।६।४० ॥ अथ लाघवार्थं स्थूलक्रांतिसाधनमाह
२० ॥ षड्भ्रूषफि भूदिघिदृक्कुभिरिति ॥ ९।६।५।४।२१ सूर्यस्य भुजांशाः ५।४२।४१ पंचदश १५ भक्ताः
फलं ३ एतन्मितगतखंडयोग ७ एष्यखंड ४ शेषेण ०।२।४१ गुणितं ३६।१०।४७ पंचदशभि
१५ भक्तं फलं २।२४।४१ अनेन गतखंड ७ युतिर्युक्ताः अंशाद्यपमोर्जितः ११।२४।४३ सुखेन
संभवहृतिर्व्यवहारसदृश्यस्यादिति ॥ अथ क्रांतिभागेभ्यो विलोमविधिना भुजभागानयनमा
ह ॥ ततो दलानीति ॥ लघुखंडकैः साधिताक्रां[illegible]तिः १९।२४।४३ अस्याः प्रथमखंडे ६ शोधि
तं शेषं १३।२४।४३ शेषात् द्वितीयखंडं ६ शोधितं शेषं ७।२४।४३ अस्मात् तृतीयखंडं ५ शोधितं शे
षं २।२४।४३ तिथि १५ घ्नं ३६।१०।४५ एष्यखंडकेन ४ भक्तं फलं ९।२।४१ भुक्तखंडसंख्या ३
तिथिघ्ना ४५ अनयोर्लब्धं युतं जातं सूर्यस्य भुजभागाः ५४।२।४१ अथ पूर्वं विनास्य यु
क्तिदर्शितार्थं दिनार्द्धात् स्थूलक्रांतिसाधनमाह ॥ घुदलेति ॥ दिनार्द्धं १९।३३ तिथय १५ रन २०
१ योरंतरं ३।३ षष्ठिघ्नं जातं पलात्मकं चरं १८३।६।६ स्वकीयेनगज ८ भागेन ११।३७।३० युतं १९४
३७।३० अ· स्मभयो ५।४५ भक्तं सर्वापितिमाद्या ३७।१९ [illegible] ५० भाजको २०७०० भा

एते क्रांतिभागाः छेदलस्य पंचदशोभोधिकृत्वा उत्तरा जाता: अथ खंडके विना ३

जाता स्वक्षुभागाः २८ ११ २४ एते पंचविंशति २५ कलाभिः युक्ता जाता सूर्यस्य क्रांतिभागाः १८
३६ ४४ धूरलक्कशापृयुते कमाद्याम्यसौम्या भवंति तद्यथा पंचदशघटिकाभ्योऽहिनादैन्यू
नेसति दाक्षिण्यः अधिके उत्तरा ज्ञेया ॥ क्रांतिसाधनमाह ॥ सायनेति ॥ सायनसूर्यस्य भुजांशाः
५४ २४ ४१ एषां दशांशाः ५ २४ २६ अनेन धृतिर्रहिता १२ ३५ ४४ इदं दशमांशेन गुणि
७२ ता ६८ ४ १९ इदं द्विस्था ६८ ४ १९ दिनगैर्भक्ता फलं० ५६ ४३ अनेन सहिता सूर्याः ४ ३० रहि
प ताः ३३ १७ अनेन पृथक्कृस्या भक्ताः फलं भागाद्यमः उत्तरः १९ ८ ५१ यत्र कुत्रापि ग्रहस्य क्रां
तिसाधनं प्रथमप्रकारेणैव कार्यं ॥ अथ नतांशपराख्यसाधनमाह ॥ क्रांत्यक्षजसंस्कृ
फ तिर्नतांशा मध्यास्तेनगता: पृथगस्या निघ्नाः युक्तपृथगाः तैर्यमाप्ताः शक्रक्ष्मापतिर्भवंति स्थिय ना
प राख्यः अत्रैकदिशि योगः भिन्नदिशि अंतरमिति ज्ञेयं क्रांतिः उत्तरा: १९ ६ ४१ अक्षांशाः दक्षि
णाः २५ २६ ४२ अनयोर्भिन्नदिक्त्वादंतरेण जाता नतांशाः दक्षिणाः ६ २० २ एते मध्यां मध्या
ह्नजास्तु तेन नतांशाः ६ २० षड्गुणाः फलं १३ २० पृथक् ऽस्यवर्गः १६ ५१ अयं पृथक्स्थेर्युक्तः
२२० ११ शम्यांभक्तः फलं १५५ अनेन शक्रक्ष्मा ११४ रहिता जातः पराख्यः ११२ ५४ ५५
॥ अथोन्नतांशपराख्यसाधनमाह ॥ क्रांत्यक्षजेति ॥ क्रांत्यक्षजसंस्कारेण जाता नतांशा दक्षि

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला॰टी॰ गाः ६ २० २ नतांशैर्हीना भवति १५ जाता उन्नतांशाः ८३ ३९ ५८ एतेदिनार्द्धेजातास्तुः ततः उन्नतां
यं शेभ्यः क्रांत्यंशाः लघुखंडकैः सपराख्यो भवति उन्नतांशाः ८३ ३९ ५८ अस्माल्लघुखंडकैः
साधिता क्रांतिः २३ ३४ ३९ अस्याः पराख्येति संज्ञा ॥ अथनतात् ॥ यंत्रभागानाह ॥ घटीहृलयु
२१ नमिति ॥ नतं ६३ घटीहृलं ३० युतं ६ ३३ तिथिगुणं ९८ २५ दिनार्द्धेन १९ ३३ भक्तं ५ ५१
२२ वर्गीकृतं ३५ २४ २९ पराख्येन १ २२ ५४ ५५ गुणितं ३ ०७ ९ २२ ४ १ ३ त्रिरुद्धो २२ धृतं ३४ ५४
न ४१ ज्याकृतिः २२८ युतं २६ ५४ २९ द्विगुणपराख्येन २२५ ४९ ५० रहितं ३७ ४ २९ अस्यमूलं
३ ६५ २० रसघ्नं ३९ ३ २० अनेनोन्नितं नताः यंत्रभागास्तुः ३३ ३२० यत्र नतसंबंधस्तत्र नतां
शात्साधितो यः पराख्यः सग्राह्यः यंत्रोन्नतसंबंधस्तत्रोन्नतांशात्साधितो यः पराख्यः सग्राह्य
ः॥ अथयंत्रभागेभ्यः विलोमविधिनानतसाधनमाह ॥ सरामनंनेति ॥ यंत्रभागाः ३३ ३२० त्रि
भि ३ र्युक्ताः ३६ ३ २० षड्भिर्भक्ताः फलं ६५ २० अस्यवर्गः ३७ ४ २९ द्विगुणितपराख्येन २२५ ४९ न
ग ५० युक्तः २६२ ५४ १९ ज्याकृतिभिः २२८ रहितः ३४ ५४ १९ राशिः युक्तः २२ ४ गुणितः ३ ०७ ९ २० २१
२२ पराख्येन १ २२ ५४ ५५ भक्तफलं ३५ २४ २९ अस्यमूलं ५ ५१ १० दिनार्द्धेन १९ ३३ गुणितं ९८
१५ पंचदशभिर्भक्तं फलं ६ ३३ खरामैः ३० पलैः रहितं जातं घटिका दिननतं ॥ अथप्रकारांतरेण

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

उन्नतादिष्टकर्णसाधनमाह॥ नवतिगुणीतमिति॥ इष्टकाले उन्नतं २० ३० नवतिगुणितं १८४५ सा९०
० दिनार्द्धेन २९ ३३ भक्तं फलंभागाः ५७ ५ ५८ अस्माल्लघुखंडकैः क्रांति २० १३ ३५ का
34 थितपरं २३ ३० अनेन गुणिता क्रांतिः ४७९ ५३ २५ अनेन रविनवषट् ६९१२ भक्ता फलमंगुला
द्यः कर्णः १४ २९॥ अथ विलोमविधिना इष्टकर्णादुन्नतघटीसाधनमाह॥ नरघ्नीति॥ नरघ्नि
नरसा ६९१२ कर्णेन १४ २९ भक्ताः फलं ४७७ ४ २७ परमाख्येन २३ ३४ ३० भक्तं सचापितेभाज्य:
२७८० ५७ भाजकौ ४८७९ भाजनाल्लब्धाः क्रांतिः २० २४ २८ अस्मान्नतो दलानि शोधयेदि
सा दिनाज्जाता भुजांशा ५७ ९ २५ एते दिनार्द्धेन २९ ३३ गुणिताः २८ ५ ५४ भवति ९० हृ
ताः फलमिष्टोन्नतं २० ३० ऽथेष्टोन्नतकालात् यंत्रोन्नतांशानयनमाह॥ खंकेति॥ उन्नत त्र
घटिका २० ३० खंकघ्ना १८४५० दिनार्द्धेन २९ ३३ भक्तं फलंभागाः ५७ ५५८ अस्माल्लघुखंड
कैः क्रांतिभागाः २० १३ ३५ परमाख्येन २३ ३४ ३० गुणिताः ४७९ ५३ २५ सिद्धा २४ घ्ना १९ ५२ १३
अथ स्वतो दलानि शोधये दिसा दिनाज्जाता भुजांशा ३८ ५ ४५ ४८ एते यंत्रजोन्नतांशा अथे
ष्टयंत्रजोन्नतांशज्ञाने सति उन्नतकालमाह॥ अ[illegible]भिमतेति॥ अभिमतयंत्रलवानां ५५ ४५
४८ लघुखंडकैः क्रांति १९ ५२ १३ जिन २४ निघ्ना ४७९ ५३ परमाख्येन २३ ३४ ३० भक्ताः फलं

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला. टी. २० २३ ३५ अस्माद्भुजांशैः ५७ ५ ५६ दिनार्द्धेन २६ ३३ गुणिताः ९ ४५ खनवोधृता फलंपूर्व
कपालेज्ञातागतघटिकाः २० ३० अथयंत्रोन्नतांशाद्दिष्टकर्णंततश्चयंत्रोन्नतांशसाधने
यंत्रलवोत्थेति २२ माह॥ यंत्रलवानां ५५ ४५ ४८ लघुखं ऽकैः क्रांतिलवाः २० ५२ २३ अनेनव   स्त्रिभदस्राः२९८
भक्ताः फलमंगुलादिइष्टकर्णः २४ २९ ३८ इष्टकर्णेन   २४ २९ ३८ वसि   भदस्रा २२८ भ
क्ताः फलंज्ञातोपमः २० ५२ १३ अनस्ततो दलानि स्यादिनेसुज्ञांशाज्ञातायं   त्रोन्नतलवाः ५५
बंधा ४५ ४८॥ अथनलिकादिकुंडमंडपादिविधौदिक्साधनमाहः॥ वृत्तेसमेति॥ जलादिनासमी
क्र कृतायांभुवितेस्थलेतत्रकेंद्रस्थ शंकोद्वादशांगुलस्यछायाग्रं यत्रवृत्ते प्राक्कपालेविशतिप्रवि
शति   तत्रचिह्नंकार्यं ऽपरंपश्चिमदिक्स्यात् ऽपराह्णेयत्रवृत्ते ऽपैतिनिर्गछतिसापूर्वदि
क् भवतिताभ्यांपूर्वापरचिह्नाभ्यांसिद्धतिमेरुदक्याम्याभवति एतदुक्तंभवतिपूर्वचिह्नात् पर
दक्षिचिह्नपर्यंतंवृत्तंकार्यंपश्चिमचिह्नात्पूर्वचिह्नपर्यंतंवृत्तंका यैकृतेसति   मत्स्याकारोहा॥ एवं
स्य श्यते मछेमुखपुछगतारज्जुः दक्षिणोत्तराभवतीत्यर्थः अथप्रकारांतरेणादिक्साधनंभुज २२
वेति साधनंचाहः वार्केतिप्रकारांतरंसूर्यस्यभागादिक्रांतिःकार्यातस्माअक्षकर्णस्यचत्रिहति॥
परस्परंगुणितंसानिहतिमा   कर्णेनइष्टछायाकर्णेननिघ्नींगुणिताःनभोक्षाग्निभिः३५०॥

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

आशाभक्ताफलंरविदिक् सायनसूर्यदिक् अंगुलादिकं भजेय मदिशं दक्षिणा द्विगुणाया पलभ स्फुत सभुज:

चां भायासंस्कृत: एकदिशि योग: भिन्नदिशि अंतरं कार्यमित्यर्थ: शेषदिक् भुज: असौ स्फुट: स्यात् ट:

त्य सभुज: केंद्रेभ्यो हेतो पूर्ण गुणावत्संपूर्ण आक्त भाया तत्प्रदेय: एतदुक्तं भवति समभुवि

केंद्रे भिष्टछायापरिमितेन सूत्रेन वृत्तं कार्यं तस्मिन् वृत्ते केंद्रे शंकु निवेश्य: तस्य शंको: छा

याग्रं यत्र वृत्ते लगति तत्र छायाग्रे चिह्नं कार्यं तस्मात् सभुज: याम्यक्षेत्र दायाम्य पूर्णे

गुणावत् देय: उत्तरक्षेत्र दा भुजपरिमितेरंगुलै छायाग्रात् पूर्णगुणावद् उत्तरे देय: एवं कृते स

ऽजो तियों भवति सायाम्येस्कृ दक्षिणोत्तरा ज्ञेया: भुजाई को केंद्रे मिलिता रज्जु: पूर्वापरा स्यात् त

न: घशापोभुजोरग्र तस्य अग्रात् केंद्रपर्यंतं मिता रज्जु: पूर्वापरा स्यादित्यर्थ: ॥ अस्योदाहरणं ॥ लि

सूर्य: २५ ४२ ३७ गति: ५७ ३६ सूर्योदयादिष्टकाल १० ३० चालित: सूर्य: १५ ५२ ४१ अस्मा

त्स्फुटं ज्ञातिस्यादिना साधिता क्रांतिभागाद्या उत्तरा २१ ६ ४० अक्ष कर्णाप्ता फलं भुज: १९ २८

स्य सायनसूर्य: उत्तरगोलस्थत्वाद् उत्तर: दक्षिणाभा यं: ५ ४५ द्विगुणीतया ११ ३० संस्कृ तभि रु

न्न: दिक्त्वादंतरे जात: स्पष्टो भुज: दक्षिण: २२ ॥ अथ प्रकारांतरेण दिक्साधनार्थे दिक्साधन न्नासा

माह ॥ द्युमानेनेति ॥ दिनमानं ३३।१६ खगणा ३०।१८ नयोरंतरं ३।१६ त्रिभ ११ गुणां ३८।१६ दिनमान

१३।१९ नयोराहति: २५८।२८।१४ इयं मा कर्णेन १४।२५ गुणिता ३६६०।५१।१८ नभो ३।४९ ३५०

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

स्यः त्रिंशद्भ्योधिकत्वादुत्तरं यंत्रभागाः उत्तरे ५५।४५।४९ एषां यंत्रभागानां मपमः कार्यः सं
तुदक् दक्षिणांशत्वात्षः यंत्रभागानां ५५।४५।४९ लघुरंतरंकैः क्रांतिर्दक्षिणा २०।५२।१३ उभयोः
२३ संस्कृतिर्भिन्नदिक्त्वादंतरं २४।२३।४७ स्वभिर्गुणितं २२३।५७।२६ नवभिर्यंत्रभागा ५५।४५।४९ ९०
अनयोरंतरं ३४।२४।१२ स्य लघुरंतरंकैः क्रांतिः २३।२४।४४ अनेन वसुघ्नी भक्ता फलं ८।२९।१५ अ
स्मात्ततो दलानि शोधयेदित्यादिना साधितासु जांशा जाता दिगंशाः २१।१३ अथ दिगंशज्ञोपयोगिक
साधनमाह ः समभुवि तिसमभुविजलवत्समी कृतायां भूमौ तुरीययंत्रे त्रिकोणयंत्रे निहिते
स्थापिते सति पूर्वोक्तदिगंशकान् क्षितिजात्तविगणय्य तेषामग्रंतरे दर्के दृ तस्मिन् अवलंबस्य
विभा [illegible] छाया अथवार्के दृ स्थिता याद्दृशी छाया छाया यथा स्यात्ति तथा यंत्रैरिदिशांस्युः स्थापिते सति भ्रत्र यंत्रे
एवं स्थापिते यंत्रे पूर्वापरा स्यात् अस्माद्यम्योत्तरे भवतः अथ [illegible] समायां [illegible] खकौ शल्यदर्शना
र्थं नलिकाबंधनार्थं भुजकोटिसाधनमाह: क्रांतिरिति यस्य ग्रहस्य नलिकाबंधं क्रियते स ग्रहः
७३ [illegible] वक्ष्यमाण दृक्कर्मसंस्कृतं कार्यः तस्य वक्ष्यमाण शरसंस्कृता स्फुटा क्रांतिः कार्यः सा [illegible] इष्टकर्णे २३
न गुण्या एतदुक्तं भवति ग्रह छायाधिकारोक्त प्राक् दृष्टिकर्म खचरेत्यादिना यत् स्पष्टं ज्ञाततः का ६
लो भवति जिनाघ्नोक्षाभा इत्यादिना स्फुटस्वराद्दिनमानं साध्यं ग्रहस्फुटक्रांतेरुक्तवत् क्रांतक्ष

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

जसंस्कृतिरित्यादिनाउन्नत परं कार्यं [illegible] ग्रह [illegible] धुम्यातात् उक्तवत्पातः शेषइत्यादिनो
न्नतं कार्यं तस्मादुन्नतात् नव [illegible] तिगुणितमिष्टमुन्नतमित्यादिना इष्टकर्मसाध्यः एवं सिद्धेष्ट
कर्मेन स्फुटक्रांतिर्गुणानीया अस्योदाहरणं संवत् १६९९ शाके १५३४ वैशाखे पौर्णिमा १५ सोमे शुक्र
सू र्योदयाद्गतघटीषु ५७ भौमस्पनलिकाबंधः क्रीयते तत्र प्राणानीतौ प्रातर्मध्यमौ रविः ११४।
२३।४२ गति ५९।८ भौम ०।२९।५५।२३ गति ३१।२६ इष्टघटीभि ५७ चालितौ रवि १५।०।५२
[illegible] भौमः २०।०।२५।४३ अस्य इष्टकरणं रवेर्मंदकेंद्रं १।२२।५०।८ मंदफलं धनं १।
२८।५५ संस्कृतो रविः ०।१६।३८।४७ चरं कर्णं १५ संस्कृतः स्पष्टोर्कः ०।१६।३७।२२। भौमस्य शी
२८ घ्रकेंद्रं ३।४।४४।४८ शीघ्रफलार्द्धेनं २६।५३।५८ संस्कृतो भौमः ०।२७।२८।२ मंदकेंद्रं ५।२२।४
।५८ मंदफलं धनं ३।१९।४५ मंदफलसंस्कृतो भौमः २०।३।४४।४९ शीघ्रकेंद्रं ३।०।२५।३ शी
घ्रफलं धनं ३२।५२।४० स्पष्टो भौमः ११।६।३७।२९ अथ इष्टकर्मसाधनं तत्र कुहित्यादिकर्ष दिना
त्यादि ः २१।४८।४० मंदस्पष्टखगादिना क्रांतिर्दक्षिणा २३।४४।५९ अंगुलाद्यः २।२ दक्षिणः [illegible]
ण ३।४।४२।३ त्राकृत्रिमेनैव वर्जिता दित्यादिना राशित्रयरहितात्तु भौमात् ८।६।३७।२९ क्रां
तिर्दक्षिणा २३।४७।२७ अस्यां शरदक्षिणा २५।२६।४२ अनयोः संस्कृताज्जाता नतांशा

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला·टी· दक्षिणा:४९।२४।१९ शैलाष्टइत्यादिना द्युक्कर्मकालांधनं २२।८।४४ संस्कृतो भौमः २२।
९८।३६।२३ अस्मात्क्रांतिर्द [illegible] क्षिणा २।२७।३०। शारसंस्कृता जाता स्पष्टक्रांतिर्द [illegible] क्षिणा
२४ ३।२।३३। इष्टघटी ५७ दिनमानं ३३।२० रविस्पोग्यकालं ५१।लग्नं ०।२५।२३।२७ लग्नभु
क्तं ३० द्युक्कर्मद [illegible] नभौमस्यभोग्यकाल [illegible] १९ प्राग्दृष्टिकर्म इत्यादिना भौमस्याद्दिनगतका-
लः ४।२९। [illegible] द्युक्कर्मदत्तभौमात्चरंदक्षिणं ६ जिनाशोक्षाभा इत्यादिना फलं दक्षिणं ८ स्प
ष्टचरंदक्षिणं २४ दिनमानं २०।३२ स्पष्टक्रां [illegible] तेरुक्तवत्क्रांत्यक्षजसंस्कृतिरित्यादिनानतां-
शाः २८।२८।२५ उन्नतांशाः ६१।३१।३५ अस्मात्सराश्यं २१।२३।४ ग्रह [illegible] द्युपातात्ध।
२९ उक्तवत्याम्यः शेष इत्यादिना उन्नतं ४।२९। ऽस्मात्नवतिगुणितमिष्टमुन्नतमित्यादि
६ नेष्टकर्णः साध्यते उन्नतं ४।२९ नवति ९० गुणितं [illegible] ४०३।३० दिनार्द्धेन १४।
४६ भक्तं फलं भागाः २७।२९।३० अस्मात्क्रांति २०।४२।३६ परास्येन २२।२४।४ गुणिता
२२७।५।२७ अनेनरविनवषट् १९ २२ भक्ता फलं ईष्टकर्णः ३०। [illegible] २६ एवं सि [illegible] द्धेकर्णेन ३० २४
।२६ स्प [illegible] ष्टाक्रांति ३।२।३३ गुणिता ९२।५।१०ऽक्षकर्णः २३ [illegible] २० निघ्नी २२ २६।२६।४८ न
रवखाद्री ७००ऽ [illegible] जातोभुजः २।४५ क्रां [illegible] तेर्दक्षिणत्वात् दक्षिणः ऽसोभुजः दक्षिणाक्षभ

९२६।११ अर्क२२ वर्गः १४४ अनयोरंतरात् मूलं जातं ११ इष्टछाया २७।५८ छायावर्गः

न या ५।४५ संस्कारितः स्पष्टो भुजः ७।३० अस्य भुजस्य वर्गः कार्यः इष्टकर्णात् कर्णार्कवर्गविवरास
द मित्यादिनोष्टछाया कार्याः अस्य वर्गः कार्यः तयोर्वर्गयोरंतरात् यद्भूमूलं सा कोटिः स्यात् भुज
वर्गः ५६।१५ इष्टकर्णः ३०।२६ अस्य वर्गः ९२८।२९ भुजवर्गछायावर्गयोरंतरं ८७२।५४।५३ अस्य मू
लं जाता कोटिः २९।५९ अथ नलिकाबंधमाह ॥ ज्ञात्वेति अत्रादिशः ज्ञात्वा जलैः समी प्र
कृतभूमौ दिक्साधनं कृत्वा तत्रेष्टकालीनछायावृत्तसाधनं कृत्वा तत्रादिकचिह्नानि कार्याणि ह्ने
त्रि ततो विंदोर्नमध्यात् परखेचरे पश्चिमकपालस्थे ग्रहे परमुखा पश्चिमाभिमुखा कोटिं न्यसेत्
॥ प्राक्खेचरे पूर्वकपालस्थे ग्रहे प्राक्मुखां कोटिं न्यसेत् ॥ प्राक्खेचरे पूर्वकपालस्थे ग्रहे प्राक्
ज्या मुखां कोटीं न्यसेत् कोट्यग्रतः स्वदिशि भुजं न्यसेत् भुजकोट्योर्मध्ये तिर्यक् प्रभा छायां न्य न
व सेत् सैव कर्णः एवं जातं क्षेत्रं त्रिविंदोर्भागे शंकुमस्तकगते सूत्रेन नलेन खेखगं विलोकयेत् एत ग
दुक्तं भवति ॥ छायाग्रे द्वादशांगुलं शंकुं स्थापयः तस्य मस्तके तस्मिन् विंदोः केन्द्रमध्यान् गते सुत्रे
यष्टीहयाभ्यां स्थिरीकृते सूत्रगतनलेन नलिकायां यत्कालिकं भुजादिकं तत्र घटीषु मूलस्थ
दृष्ट्युखे आकाशे खगं ग्रहं विलोकयेदित्यर्थः अथ जलयग्रहदर्शनार्थं नलिकानिवेशमाह ॥ क
वि इति विंदुस्थनराग्रभागकगते सूत्रेके खगं लोकयेत् तद्यथा ॥ अत्र केंद्रे शंकुं स्थाप्य तच्छंकग्रा

53091

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रह.ला.टी. तत्रं छायाग्रहपर्यंतमधोनयेत् तत्सु त्रेनलः स्थाप्यः ततः छायाग्रस्थानेऽज लपूर्णोपात्रं स्था
प्यं तत्र नलमधोऽधो दृष्टुर्जिले ग्रहं विलोक्यः अथेदंसर्वं दिक्साधनं लिकानिवेशादिकं तौ तस्मि न
न्नेव काले विलोक्यमिति दृढं यथोक्तं विचार्य सुजनस्य नृपस्य रंजनाय दर्शयेत् उक्तं च शिहोन
२५ शिरोमणौ दर्शयेद्धि क्षितिरं दिविके बानेहासिद्धचरदर्शनयोग्यपूर्वमेव विचरय्य यथोक्तरंजना
य पसुजनानृपस्य॥ इति श्रीदिवाकरदैवज्ञात्मजविश्वनाथदैवज्ञविरचिते ग्रहलाघवे लग्नादिछाया
यंत्रभागादिकसाधननलिकाबंधाधिकारस्योदाहृतिः॥ समाप्तानिः॥ अथ चंद्रग्रहणाधिकारो
दाहरणं॥ तत्रैहारणां तात्कालिककरणमाह गतगम्येति यस्मिन् दिवसे ग्रहसाधनं कृतं त
स्मात् दिवसात् गतगम्या ये दिवसास्तैराहता गुणिता याद्युभुक्ति ग्रहभुक्तिस्तत्सकाशात्
क्र खरसैः षष्ट्या आप्तालब्धाये अंशाद्यास्तैर्विषुर्रहिताः युक्तयुक्तग्रहः कार्यः गताश्चेद्दिवसास्तदा
रहिताः कार्याः गमाश्चेद्दिवसास्तदा युक्तः कार्य इत्यर्थः स ग्रहस्तत्कालभवति न दिने यो ग्रहस्यात् २५
तथा गतगम्या घटीघ्नागतेः सकाशात् खरसैर्लब्धं कलाभिः ऊनयुक्तं ग्रहः कार्यः स तात्कालि
ष: कः स्यादित्यर्थः अत्र एतावान् विशेषः चंद्रस्य ग्रहणे पौर्णिमा तथा अमावास्या पंचांगयावत्
घटीपरिमितास्ति ताभिः घटीभिः मध्यमार विचंद्रौ ग्राह्यौ ताभ्यां तदनंतरं स्पष्टीकरणं का

वुः

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला-टी- यिमांते षड्राश्यंतरे अंशाकलासमो भवतः अमांते राश्यंशकलासमो भवतः उक्तं च सिद्धांत
शिरोमणौ पूर्णांतकालेषु समौ लवाद्यैर्दर्शांतकाले स्वयवैर्ग्रहाद्यैरिति अत्र पर्वेशः पूर्णि
२६ माऽमावास्याची ज्ञेयः तत्र विराहुर्कबाहोलेख्याः कार्याः विगतो राहुर्यस्मादसौ विराहुः स्वोसौ अर्क अ
श्च विराहुर्कः राहुः अर्काच्छोध्यः इत्यर्थः तद्भुजः कार्यः भुजस्यांशर्कांशाः तेऽशाश्चेद्दिश १४ ई
स्याः चतुर्दशभ्योऽल्पास्तदा ग्रहस्य संभवः स्यात् तदा ग्रहणं भविष्यतीत्यर्थः एवं चंद्रग्रहणे
७ सूर्यग्रहणे तूत्तरगोले भुजांशाः इंद्र १४ स्याः दक्षिणगोले षट्भ्योनास्तदार्कग्रहणं भविष्यती नू
ति ज्ञातव्यं इत्यग्रे वक्ष्यति तेंऽशाः शंकरैः ११ एकादशभिर्निघ्ना गुणिताः ततस्तेऽशाः ७ भक्ताः स
प्तभक्ताः फलं अंगुलानि शेषं षष्टिगुणितं सप्तभक्तं फलं व्यंगुलानि एवं अंगुलाद्यो ग्रहकौशाव
स्वर्कस्य आशादिक यस्य सः विराहुर्कौ यस्मिन् गोले भवति तद्दिक् पृषत्कः शरः स्यात् रविः
९।०।२२।१९ राहुः ७।२८।२३।२८ विराहुर्कः ०।१।५८ अस्य भुजांशाः १।५८।५८ चतुर्दशभ्यो न्यू २६
ना अतो ग्रहणसंभवः विराहुर्कस्य भुजांशाः १।५८।५९ शंकरै ११ गुणिताः २१।५६।५८ सप्त
७ भक्ताः फलं अंगुलादिः शरः ३।५० विराहुर्कस्योत्तरगोलस्थत्वादुत्तरः अथ सूर्यबिंब प
चंद्रबिंबानयनं भूभानयनमाह गतिरिति तिथिखरसुचः सूर्यस्य गतिः ६१।१२ द्विगुणिता १२२।

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

यदा पंचदशात्तुल्या त्रिंशत्तुल्या वा गततिथिः स्यात्तदा वर्त्तमान प्रतिपत्तिथ्योर्गतघटि
कासाध्याः पंचांगस्थ घटिकामध्ये रहिता कार्याः ३
यतः सूर्यचंद्राभ्यां तिथिघटिका साध्याः तां पंचांगस्य घटिमध्ये युक्ता रहिताः कार्याः तद्यथा दश च न
तुर्द्दशा एकोनत्रिंशत् गततिथिः स्यात्तदा वर्त्तमान पूर्णिमास्या अमावास्या वा एष्यघटिकाः
साध्यास्ताः पंचांगस्य पर्व घटिकामध्ये सहिताः कार्याः १ स पर्वांतकालो भवति एवं यां गतगम्याघटिका
आगतास्ताभिर्ग्रहाणां चालनं देयं ते पर्वांतकालिका भवंति उदाहरणं सं० १६७७ शाके १५
४२ मार्गशीर्षशुक्ल १५ बुधे घ० ३८।२२ रोहिणीनक्षत्रघटी १८ साध्यघ० २०।३६ अथ चंद्र
पर्वसाधनार्थमहर्गण ६३६ अस्मात्साधिताः प्रातर्मध्यमाः सूर्यः ८।०।८।५९ चंद्रः २।२५।।१९
।५७ चंद्रोच्चं १०।३।३७।५ राहु ७।२८।२५ अथ स्पष्टीकरणं रवेर्मंदकेंद्रं ६।१७।१३।२४ मंदफल
स्फु मृणं ०।१।११।४ मंदफलसं नो रविः ८।०।७।३२ अयनांशा १८।२८ चरं धनं ११४ । स्पष्टा
गतिः ६१।११ फलत्रयसंस्कृत चंद्रः २।३।५६।१८ मंदकेंद्रं ७।२१।४५।२ मंदफलं ऋणं ०।४।२०।
अनेन २२ संस्कृतः स्पष्टश्चंद्रः १।२९।३६।२ गतिफलं धनं ३३।२५ स्पष्टा गतिः ८२३।५० आभ्यां गतति र
घटि थिः २४ एष्यं २।३७ आभिः पंचांगघटिका ३८।२२ युक्ताः जातः पर्वांतः ४०।४८ एभिः एष्यघटी
भीः २।३७ चालिताः जाताः पर्वांतकालिकाः रविः ८।०।१२।८ चंद्रः २।०।१२।१२ राहु ७।२८।२३।१८
अथ ग्रहणसंभवज्ञानं शरसाधनं चाहं एवमिति एवं पूर्वोक्त प्रकारेण चालितौ चंद्रार्कौ पर्वांतयो
७८ने चतार तिथिघटीभिः ३८।११ चालिता रविः ८।०।४६।२६ चंद्रः २।३।४३।४
उच्चं १०।३।४१।२० राहु ७।२८।२३।२६ चरसंस्कृतो जातः स्पष्टोऽर्कः ८।०

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

२२ एकादशाभक्ता ११ फलंअंगुलाद्यातत्तुःसूर्यविंवस्यात् ११।७ वि [illegible] धोर्भुक्तिः ८२३।५०।वेदेंद्रि
भि७धभक्ताः फलमंगुलाद्यंचंद्रबिंबमुदितं ११।७ चांद्रीचंद्रस्येयंचांद्रिचंद्रगतिः ८२३।५० नृपाश्वो
ना [illegible] ७१६।२०७।५० लोचनकरै २२ भक्ताफलंधा५४ द्वात्रिंशा ३२ द्विर्युतं ३२।५४ सूर्यगतिः ८११२२अ
स्मानगां ७ शाः ८।४४ अनेनरहितारसाग्राजातामूमा २८।१० इदमेवराहुविंवं अथमानैक्यखंडं
न ग्रासानयनमाह छादयतीतिसूर्यग्रहणेइंदु [illegible] श्चंद्रः अर्कं छादयतीचंद्रग्रहणेभूमिभाविधुं आ
चंद्रमसंछादयती लोकेतुराहुकृतंग्रहणमिति अत्रब्रह्मणोवरप्रदानात् उक्तंचसिद्धांतशिरो
मणौराहुःकुभामंडलगःशशांकंशशांकगंछादयतिनबिंबःतमोमयःशंभुवरप्रदानात्सर्वा
ण गमैनामविरुद्धमेतदितिभोगर्कछेदकछाद्यमाने [illegible] क्यखंडंकुरु छादयतियःसछादकःछाद
स यितुंजोग्यः छाद्यः छादकश्चछाद्यश्चछादिकछाद्यौ तयोर्बिंबयोरैक्यंतस्यखंडमर्द्धकार्यमिसं चंद्र ब र्यः
ग्रहे छादकोभूमा छाद्यश्चंद्र तयोर्बिंबयोगार्द्ध तच्चंद्रग्रहेमानैक्यखंडंस्यात् तन्मानैक्यखंडंपृ
थ्वीकेनांगुलाद्येनशरेणा ऊनंरहितंकार्यं यद्वशिष्टं तत्छन्नं अंगुलाद्योग्रासःस्यात् यदामानैक्य
खंडात्शरोनप्रुद्धतितदाग्रहणंनास्तीत्यर्थः सिद्धंएतछन्नंयाह्यविंबेनहीनंकृताअवशिष्टंयत्
तत्खछन्नकंस्यात् तन्मितःखग्रासोभवतीत्यर्थः चंद्रग्रहेयाह्यंचंद्रबिंबंसूर्यग्रहेसूर्यबिंबमिति
रविग्रहे छादकश्चंद्रः छाद्योरविः
तयोर्बिंबयोःर्द्धं [illegible] सूर्यग्रहेमानैक्य

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

 उदाहरणं छादकः भूभा २९।२० छाद्यश्चंद्रबिंबं ११।७ अनयोरैक्यं ४०।२७ अस्मादूर्जितं मा
नैक्यखंडं २०।३९ शरेण २।५० रहितं जातो ग्रासः २२।४८ ग्राह्यबिंबेन ११।७ छन्नं रहितं जातः
खग्रासः ५।५१ अथ स्थितिमर्द्दघटिकानयनमाह मानैक्येति मानैक्यखंडं २०।३९ इषुणा शरेण
 २।५० सहितं २३।२९ दशघ्नं २३४।५० छन्नेन २२।४८ गुणितं ३७७४।२४ इदं वारद्वयं षष्ट्या ६० स
वर्णितं १३५८७८४० अस्य मूलं ६२।२९ इदं स्वषडंशेन १०।२४ हीनं ५२।२२ ग्राह्यबिंबेन ११।७ भक्तं
फलं जाता घटिकादिका स्थितिः ४।३९ तनुदलांतरखग्रहाभ्यां तथा स्थितिवन्मर्द्दसाध्यं एतदुक्तं
भवति तन्वोर्बिंबयोर्द्दलेखंडे तयोरंतरं कार्यं चंद्रग्रहे चंद्रभूभाबिंबदलांतरं सूर्यग्रहे सूर्यबिंब
दलांतरमित्यर्थः खग्रहः खग्रासस्ताभ्यामित्यर्थः उदाहरणं चंद्रबिंबं ११।७ भूभाबिंबं २९।२० चं
द्रबिंबदलं ५।३३ भूभाबिंबदलं १४।१५ अनयोरंतरं ८।३२ इषुणा सहितं ११।२२ दशघ्नं ११३।४० ख
ग्रासेन ५।४१ गुणितं ६४६।० इदं वारद्वयं षष्ट्या ६० सवर्णितं २३२५६०० अस्य मूलं २५।२४ इदं
स्वषडंशेन ४।१४ हीनं २१।१० चंद्रबिंबेन ११।७ भक्तं फलं घटिकादि मर्द्द १।५४ अथ स्पर्शमो
क्षस्थितिमर्द्दानयनमाह युग्मेति व्यगोर्ये। भुजांशास्ते द्विगुणिताः कार्याः तत्तुल्यैः पलैः सा
पूर्वोक्ताद्विष्टास्थितिः विरहिताः सहिताः कार्याः कस्मिन्सति अर्कषड्भसाहीनेव्यगौ सति ह्रासदारा

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

पर्यंतंसषड्ढाषड्राशिभ्यःऊनोज्ञेयाः षड्राशिः एकविकलामारभ्य ५

षड्राशिभ्य शिभ्यः ऊनेयुगोसतीसर्पः अधिके इतरथा अन्यथा कांजेसहितारहिताचेतिक्रम गतेतत्स्य

र्शीतिमेस्पर्शमोक्ष जेस्थि ती स्तः तथैवस्थितिवन्मर्दं साध्यं अर्के षड्ढाद्नेयगाविसच्च

ए तुर्दशांशेरूनाधिकताज्ञेया तथाविराड्कर्कस्यैकादशाराशयः षोडशांशामारभ्यभूम्यराशपादव

यवपर्यंतंसहादशाराशिभ्यऊनोज्ञेयः भूम्यराशिः एकविकलामारभ्यचतुर्दशांशपर्यंतंसहा

दशाधिकोज्ञेयः एवंविराड्कर्कस्यपंचराशि षोडशांशामारभ्यषड्राशि ६।०।०।० चतुर्दशां प त्रा

द्वि र्यंतंसषड्ढाद्यधिकोज्ञेयः उदाहरणं घटिकोस्थितिः ४।३६ व्यगुभुजांशाः २।४८।४९ युग्माहि

ताः ३।३७।३६ विराड्कर्कस्यद्वादशाराशिभ्योधिकत्वात्सहितास्पर्शस्थितिः ४।३९ विराहितामो

क्षस्थितिः ४।३३ मर्दं २।५४ युग्मारहितेव्यगुभुजांशासमैः पलैः ३ सहितंजातंस्पर्शमर्दं २।५७र

ध्य हितंजातंमोक्षमर्दं २।५१ अथमग्रहणस्पर्शकालमोक्षकालसमीलनोन्मीलनकालसाध न्

नमाह तिथिविरतितिथ्येगीणितागतायावि रतिः अंतः अयंग्रहस्यमध्यः ग्रहणमध्य

कालोभवतियः आगतोर्ग्रासः तस्यग्रसनंयत्तन्मध्यग्रहणांसमंग्रहणकालोनिजस्थिति। ध्य

भ्यांस्पर्शमोक्षजस्थितीभ्यांरहितः सहितः स्पर्शस्थित्यारहितः मोक्षस्थित्यासहितः ग्रहण

मो मुखविरामयोः ग्रहणमुखस्पर्शः विरामोक्षः तयोः कालौसमयौस्तः स्पर्शमोक्षसमारं म

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

भः मोक्षो ग्रासाभावः इति अनेन प्रकारेण मर्दकाभ्यां पिहितापिहितेस्तः मध्यग्रहणकालः
स्पर्शमोक्षमर्दाभ्यां रहितः सहितः क्रमेण पिहितापिहितेस्तः संमीलनोन्मीलनेस्तः इत्य
१८ र्थः सन्मीलनं सर्वबिंबग्रासः खग्रासे उन्मीलनं बिंबोन्मुक्ति प्रारंभकाल इत्यर्थः उदाहर
णं तिथिविरति ग्रहणमध्यः ४०।४८ स्पर्शस्थित्या ४।३९ रहितो जातः स्पर्शकालः ३
६।९ मोक्षस्थित्या ४।३३ युक्तो जातो मोक्षकालः ४५।२१ तिथिविरति ४०।४८ स्पर्शमर्द
न १।५७ रहिता जातः संमीलनकालः ३८।५२ मोक्षमर्देन १।५१ सहिता जात उन्मीलनका
ठतं लः ४२।३९ अथेष्टग्रासानयनं पिहितेति पिहितेन ग्रासेन गुणितं यैः इष्टं घटिकात्मकं स्व न्
स्थितेर्यथान्यूनं तत्शेषं कल्प्यं तत्स्वस्थित्या विहृतं कार्यं चेत् स्पर्शकालीनं इष्टं तदा स्पर्शस्थि
त्या भाज्यं मोक्षकालीनं इष्टं चेत् तदा मोक्षस्थित्या भाज्यमिति यत्फलं सचरणाग्रुवास पारक
वेण ९।२५ युतं अभीष्टग्रसनं इष्टग्रासो भवति स्पर्शादग्रे यदिष्टं तत्स्पर्शेष्टं मोक्षात्प्रागिष्टं
मोक्षेष्टमिति ज्ञेयं उदाहरणं स्पर्शानंतरं कल्पितमिष्टं घटिकाद्वयं २ ग्रासेन ११।४८ गुण २८
णितं ३३।३६ स्पर्शस्थित्या ४।३९ विहृतं ७।१३ सचरणाग्र ९।२५ युक्तं जातमभीष्टग्रसनं ८
।२८ अथ वलसाधनमाह त्रिभेत्रिस्व विधूग्रहे त्रिभयुतो नरविः कार्यः सूर्यग्रहे रविः त्रिभ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

पुनः कार्जः चंद्रग्रहे रविः त्रिभोनः कार्यः स अयनलवाद्यः अयनांशयुक्तः कार्जः इतोऽस्मान्नतगा-
सरेंद्रमिते इत्यादिना खंडकेः चरसाधनोक्तवद्बाध्यः तत् ऽयनवलनं भवेत् नतस्वरविदिक् त्रिभयुतो-
नः सायनः यस्मिन्गोलेऽस्मिंस्तद्दिगिसरर्थः उदाहरणं रवि ८।०।१५।२६ चंद्रग्रहणास्य विद्यमानत्वात्त्रि-
भोनः ५।०।१२।२६ अयनांश १९।२८ युक्तः ५।१९।३०।१६ अस्य भुजः ०।११।२९।५४ भुजराशिस्था-
ने शून्यमस्ति अतो नगशरेंद्र १७५।१ मितं खंडकं प्राप्तं शेषं ११।२९।५४ भोग्यखंडकेन ७ गुणितं
८०।२९।१८ त्रिंश ३० हृतं फलं २।४० अनेन युक्तोगत खंडयोगो जातं वलनं २।४० त्रिभोनरवेरुत्त सायन
२गोल स्य त्वाज्जातमुत्तरं अथानंतरं अथ द्वितीयवलनं तत्संस्कृतिं तद्युक्ता आह विषयेति तत्र मध्या- २
कालीननतसाधनं यथा पर्वांतकालीनं चंद्रमध्ये पर्वांतकालीनराहुः शोध्यः एवं भगुविधुः का-
र्जः तस्य भुजांशाः कार्जाः अस्मात् त्रिंशानि घ्नाशंकरैरित्यादिना शरः साध्यः वक्ष्यमाणप्राक् त्रि-
भोनवर्जितादित्यादिना दृक्कर्मकलाः साध्याः एवं दृक्कर्मसंस्कृतश्चंद्रः कार्यः पर्वांतकालीनसू-
र्यात्स्पष्टं साध्यं वक्ष्यमाणग्रहछायाधिकारोक्त प्राक् दृष्टिकर्म खचरे त्यादिना चंद्रस्य दिनगतः का-
लः साध्यः दृक्कर्मसंस्कृतात् चंद्रात् चरं साध्यं वक्ष्यमाणाजिनाप्तोक्ष्णा भा इत्यादिना स्पष्टचरं कार्यं स्प-
ष्टचरात् दिनार्द्धं साध्यं तत्र चंद्रस्य दिनार्द्धं भवति घ्रु गतदिनार्द्धयोरंतरान्नतं कार्जं अस्योदाहरणं-

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

अथ चंद्रग्रहणे पर्वांतकालीननतसाधने मुख्यः प्रकारः ॥ अथवा सूर्यास्तात्पूर्वं
नतकालः सूर्यस्य राशित्रयस्य योरंतरं कार्यं तन्नतं भवति यत्सूर्यस्य राशित्रयेण हीनं चंद्रस्य दिनार्द्धं ॥

ग्रहला॰टी॰ चंद्रः २।०।२२।२ राहुः ७।२८।२३।१९ व्यस्तविधुः ६।१।४८।४३ अस्य भुजांशाः २।४८।४३ शरः तन्नतं दिना
दक्षिणः २।५० राशित्रयरहितश्चंद्रः ११।०।२२।२ अस्मात्क्रांतिः दक्षिणा ४।३५।५१ अक्षांशाः द र्द्धादुपरि तत्र
क्षिणाः ३१।३१।४२ अनयोः संस्कारे जाता नतांशाः दक्षिणाः ३०।२।४१ अस्मादृक्कर्मकर्तव्यं ध र्द्धपर्यंतं पूर्वं
२१ नं ४।५९ संस्कृतचंद्रः २।०।२६।५९ हि नमानं २६।२२ पर्वांतकालः ५०।४८ सूर्यास्तादगतघ तत्र दिनार्द्धादुपरि
टीका २४।३६ पर्वांतकालीनः सूर्यः ८।०।२४।६ भोग्यकालः २२६ लग्नं ४।१८।२४।२४ दृक्कर्मसं दिनार्द्धपर्यंतं
स्कृतचंद्रस्य भोग्यकालः २२५ लग्नस्य भुक्तकालः ७३ अनयोर्योगमध्योदयाः षष्टिभक्तः २४।३५ पश्चिमं ॥ इत्
नवभिः ९ पलैः रहितः जातश्चंद्रोदयाच्चंद्रस्य दिनगतकालः २४।२६ दृक्कर्मसंस्कृतचंद्रशरास्फु सर्वं पश्चिम
रस्फुटतरं घटिकाद्यं ७।५४ अंगुलमयशरः २।५० अक्ष माया ४५ घ्नः २६।१७ त्रिंशद्भाजितः फलं त्रैराशिकेन सूर्य
पलात्मकं दक्षिणं ०।५० शरस्य दक्षिणत्वात्तेन संस्कृता स्फुटशरघटिका २ जातः स्पष्टशरघटि ग्रहणे विप
कांतराः ७।५३।२० आभिः पंचदशघटिकायुक्ता जातं चंद्रदिनार्द्धं २२।५३ इदं चंद्रस्य दिनगत रीतं ज्ञेयं ७ ऽङ्क
१४।२६ कालेनैरहितं जातं पूर्वनतं ७।२७ घटिकागतं दिनार्द्धादूनं तदा पूर्वनतं विपरीतशोधने पश्चिमनतंम चं ॥ २१
वर्त्तिएवंजातं मध्यनतं पूर्वं ७।२७ इदं विषयैः पभक्तं फलं राशयः ० शेषं ७।२७ त्रिंश अहर्दलाज्जा
द्गुणं पञ्चः षष्टिभक्तं फलेनोद्धृतं जातं ७।३।३० पुनः विषयैः भक्तं फलं भागाः २४ शेषं त्रिद्रुतायुसा
१ अनयोर्योगः १८८ कर्कः ३४२ सिंहे ३४५ याम्योधकः ८७५ षष्टिभक्तः १४।३५ तं यावत्कृष्ण
पक्षे कथ्यते ति
अत्र कर्म ज्ञात्वा त्वल्पांतरत्वाच्च यत्सूर्यस्य राश्यर्द्धेन देव चंद्रस्य दिनार्द्धं ... ४) पूर्वं नतो
दिनार्द्धं ... पश्चिमं नतं ग्रहणे स्पष्टाने ॥ २

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

३।३० षष्टिगुणितं २५० । पंचभिर्भक्तं फलं कलाः ४२। ० शेषं ० षष्टिगुणितं कोर्जे फलं विकला विषुये भूर्म
: ० एवं जातं गृहादि ० । ४।४२० अत उक्तवद्भुजक्षेसंख्या चरार्द्धयोगद्वसाद्दिनानग शरेंदु कं
स्य्रायनांशा मिते स्वरद्दलैर्वलनं कार्जैत तत्फलमाहतं असैः ५ पंचभिः हृतं तत् द्व लनं उदगं भवति कः स्पाक
संस्कारे नास्मिन् स्मिन्सति क्रमास्पर्व परेनतेसति पूर्वनते उत्तरं वलनं पश्चिमनते दक्षिणंस्यादित्यर्थः उभयो
र्वलनयोः संस्कृतिः समदिशि योगः भिन्नदिशि अंतरं सा संस्कृतिः रसहृता षन्भक्ता अंग्रयो
वलनांग्रयः स्युः मध्यनताद्दिषयत्त स्पष्टहादि ० । २।४।४२। ० अस्माद्वलनं ३।२५।४८ पलभया ५
४५ गुणितं २२।४३ पंच ५ भक्तं जातं वलनं उत्तरं ३।५६ पूर्वनतस्य विद्यमानत्वात् स्पष्टीतं वलनं उ
निः तरं २।४५० । उभयोः संस्कृः ५।३६ रस ६ भक्ता जाता वलनांग्रयः उत्तराः १।६ अथ ग्रस्तोदलनसाध दिनेग्रस्तास्ते
नार्थेनेष्टानमाहस्य शोदिकमिति दिवसस्य शेषे विधोः स्पर्शादिकं यदिस्यात् अथवा दिवस
स्य जाते गते सति आदिशब्द [illegible] मध्यग्रहणमोक्षो दिवसस्य शेषे ग्रस्तास्तं इंदु
भि देतिप्रतंग्रस्तोस्तमेति पद्य टीं दिवसस्य शेषे गते वास्य शादिकं न दोंत दिवरं कार्जे क्त दलं सर्यस्य दुद लं
दिनार्द्धेन घटिकादिकं तयोरंतरं कार्जे मिस्पर्थ प्राक् पश्चिमनतं स्यात् दिने शेषे प्राक्नतं गते प
षे श्चिमनतमितिरवेस्तुरात्रिशेगते स्पर्शादिकं भवतिरात्रेः शेषे ग्रस्तोदितो भवति रात्रिगते ग्रस्तमि
वी मौ स्त

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला॰टी॰ तो भवति रात्रेः शेषेण गते वा यावता घटिकादिकेनावयवेन स्पर्शो तावता उन्नितं निशाशकलं रात्र्य

नत्रे र्द्धे छेषं प्राक् परं नतं स्यात् वलनं सिद्धं वलनसाधनायेत्यर्थः एतच्छ्रलस्य यत्यतिरिक्ते स्पर्शादि

कं तद्दायातः शेषः प्राक् इति नतं कार्यमित्यर्थः अथ छन्नखछन्नचरणानाह मानैक्यार्द्धे तिं षट्

३० ८ घ्न [illegible] विहितां षष्टि ६० गुणित ग्रासान्मानैक्यार्द्धेन हृतात् तस्मान्मूलं नतच् [illegible] छन्नस्य आशांघ्रयो

रिगंघ्रयः स्फुः अथ खछन्नं चेन्नदात नत्स इह लेक पुक् सार्द्धरूप १।३० युक्तं खछ [illegible] न्नजं शांघ्रयोगरि २

ता उक्ता इति उदाहरणं ग्रासः १६।४८ षष्टिगुणितः १००८ मानैक्यखंडेन ९१।३८ भक्तः फलं ५१

२० अस्य मूलं ज्ञाता छन्नांघ्रयः ७।१९ खछन्नं ५।४१ सहैकं १।३० युक्तं जाता खग्रासांघ्रयः ७।११

कृ अथ मध्यग्रहणादिज्ञानं श्लोकार्द्धेनाह सव्यासव्यमिति इष्टवृत्ते कार्जेत दिगंकितं तत्र शराशा

याः शरदिशः आपागुदक् वलनजाशांघ्रीन् सव्यासव्यं प्रदद्यात् इह कैकदिक् मध्ये चवारो घ्रा

यो ज्ञेयाः वलनजाशांघ्रयो ज्ञेयाः वलनजाशांघ्रयोः पाक् दक्षिणाग्रेत द्वारदिशः सकाशा

त्सव्यासव्यक्रमेण देयाः उदगुत्तराग्रे तद्दाशारदिक् तः सव्यं अपसव्यं देयाः तत्र चिह्नं कार्यं तत्र दि ३०

शि मध्यः मध्यग्रहणं स्यात् अन्य दिशि मध्यग्रहणसन्मुखान्य दिशि खग्रासः वा शेषग्रहणाशे

षं ज्ञेयं अथ स्पर्शमोक्षं सन्मीलनोन्मीलन दिक् ज्ञानमाह मध्यादिति मध्यान्म ध्यग्रहणादिशः प्रा

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रा कपश्चाद्दत्तैः छन्नांघ्रिभिः इंदोः स्पर्शमोक्षौ स्तः मध्यग्रहणात् प्राक् पूर्वैस्तैः स्पर्शं पश्चाद्दत्तैर्मो
हस्पर्थः क्षः उद्ग्रगोः सूर्यस्य यस्तं विपरीतं प्राक् दत्तेषु छन्नांघ्रिषु मोक्षः पश्चाद्दत्तेषु स्पर्श इत्यर्थः खग्रा।
सादिति यदि शिखग्रासः तर्हि ग्राः सकाशात् परे प्राक् दत्तैः खछन्नपादैरिंदोर्मीलनोन्मीलने स्त
ः खग्रासात् पश्चात् दत्तैः संमीलनं पूर्वदत्तैरुन्मीलनं अ रवेर्विपरीतं पूर्वदत्तैः संमीलनं पश्चा। श्मान्
नो दत्तैरुन्मीलनं अत्राचार्येण उक्तं सूर्यग्रहे खग्रासः कदाचिन्न भविष्यतीति इति ग्रहलाघवे चंद्रग्र
हणस्योदाहृतिः समाप्ता अथ सूर्यग्रहणाधिकारोदाहरणं संवत् १६६७ शाकः १५३२ मार्ग
शीर्षकृष्ण अमावास्या बुधे घटी २२।३६ मूलनक्षत्रघटी ५।५२ गंड।
योगघटी २३।४५ अस्मिन् दिने सूर्यपर्वविलोकनार्थमहर्गणः चक्र ८
अधिमास १ अवमानि २५ अहर्गणः १००५ प्रातर्मध्यमाः सूर्यः ८।
५।३१।२५ चंद्रः ८।११।१०।२३ उच्चम् ८।७।२७।२१ राहुः २।११।४२
५९ आभिर्घटिभिः २२।३६ चालितो रविः ८।५।५२।५ चंद्रः ८।३।५६।३४
उच्चम् ८।७।२८।४५ राहुः २।११।३४ मंदफलमृणम् ०।२७।५० संस्कृ
तो रविः ८।५।२४।० अयनांशाः १८।८ चरसंस्कारफलानि ५७।४२ १९ चरं धनं १९७ अनेन संस्कृतो। सं

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्र॰ ज्ञा॰ जातः स्पष्टोरविः ८।५।२५।५७ स्पष्टागतिः ६१।२५ फलत्रयसंस्कृतश्चंद्रः ८।४।२०।५३ मंदकें

द्रं ०।२३।२७।५२ मंदफलंधनं १।४।४८ संस्कृतोजातः स्पष्टश्चंद्रः ८।५।२०।४१ स्पष्टागतिः ७२६।३०

आभ्यांतिथिघटी ०।२९ आभिः पंचांगस्थघटी २२।३६ युक्ताजातः पर्वान्तकालः २३।४ आभिः

३१ ०।२८ घटीभिः चालिताजाताः पर्वान्तकालीनाः सूर्यः ८।५।२६।२५ चंद्रः ८।५।२६।२० राहुः २।११।

४२।८ विराह्वर्कः ५।२३।४५।७ अथ लंबनसाधनं श्लोकद्वयेनाह लग्नमितिर्सर्कोहारमितिदर्शा

न्तेलग्नंसाध्यंतत्र रवेर्भोग्यकालः ७३ इष्टकालं २३।४ लग्नं ११।२।४६।२७ राशित्रयरहितं ८।२।४६।

२७ इदं त्रिस्थं ८।२।४६।२७ अस्यस्फुटखंडकानीत्यादिनाक्रांतिर्दक्षिणा २३।३८।१० अक्षांशाः दक्षि

णाः २५।२६।४२ अनयोरेकदिक्त्वाद्योगजाताः नतांशाः दक्षिणाः ४९।४।५२ एषां द्वित्र्यंशाः

अयं छायाभ्याधिकः ३ त्रिस्थः ४।५४ २२ शाः २।२३ अस्यवर्गः ४।५४ घुनः २।५४ अर्द्धितः १।२७ अनेनयुक्तोत्रिस्थः ६।२१ सार्कः

२२ जातोहारः १९ २२ वर्गाश्चहाभ्यांऊनं नतांशवर्गासार्कः हारः स्यात् त्रिभोनलग्नं ८।२।४६

।२७ अर्कः ८।५।२६।२५ अनयोर्विश्लेषः ०।३।४०।२ अत्र त्रिभोनलग्नार्कयोरंतरं यथाराशि

त्रयाल्पंभवतितथाकार्यं अनयोर्मध्येयः शीघ्रतेसन्यूनोज्ञेयः अन्योऽधिकइत्यर्थः सिद्धं

इदं धनर्णताज्ञानार्थमुक्तं अत्रकल्पितत्रिभोनलग्नं ११ अर्कः २ अनयोरंतरं २ अस्मात्स्वं ३१

नेकृत्यंज्ञेयं अर्कतः त्रिभोनलग्नस्यन्यूनत्वात् १

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

त्रित्रिभेऽर्काधिकोनेसति३

अस्यांशाः २।४०।८। एषां दशमांशः ०।२६।शेषाः २४। दशमांशोनहीना २३।४४ एते दशमांशोने
न गुणिताः ३।३९ हारेण १८।२७ भक्ताः फलं घटिकाद्यं लंबन रूणं ० ११ वित्रिभस्यार्कात्
क्रे न्यूनत्वात्तत्तिथ्यांतिथिघटिषु स्वर्णं कार्यं कस्मिन् सति त्रिभोनलग्ने ऽर्काधिके स्वं धनं कार्यं हीने
रूणं कार्यमित्यर्थः तस्मिन् तिथ्यंते मध्य ग्रहणं भवति ती लंबनसंस्कृत ति थ्यंतः २२।५३
व्यु ।अथ गोलंबनसंस्कारमाह त्रिकु २३ निघ्न विलंबनं कलास्तत्र सहितोनस्तिथिव छगुःशरोतः
अथ षड्गुणलंबनं लवर्गस्तैर्युगयुग्वित्रिभतः पुनर्नतांशा ५ त्रिकुनिघ्नेति विलंबनं ०।११ त्रयोद
शगुणं जातं कलाद्यं २।२३।व्यगुः ५।२३।४५।७। लंबनस्य तिथ्योरूणत्वात् व्यगावपि रूणात् लंब
नसंस्कृतो व्यगुः ५।२३।४२।४४ अस्य भुजांशाः ३।७।२६। तस्मात्तेशानिघ्नाइत्यादिना जातः शरः
२।५२।विराद्र्कस्योत्तरगोलत्वादुत्तरः शरः लंबनं ०।११ अस्य षड्गुणं जातं लंब घं १।६।०।५
२८ थकस्थं त्रिभोनलग्नं ८।२।४ ६। लंबनस्य रूणत्वात् लवाद्येन हीनं ८।१।४०।१७ अस्य क्रांतिः द
क्षिणा २३।३४।३५। अक्षांशेन संस्कृता जाता नतांशा दक्षिणाः ४९। २। १७ अथ नतिसाधन
नत माह ॥ द्युशा २० हतभागोनाहताष्टेंद्व १८।स्तद्विहितस घृतिर्विप्रैः षड्भिः द्द राम्राएव ॥ स्वा दिगि
तिनतिरेतत्संस्कृतः सोंगुलादिः स्फु टइषुरमुतोत्रस्या त्स्थितिछन्नपूर्वं ॥३॥ नतभागाः ४९।२।१

एवं तत्संस्कृतोंशादिशरः स्फुटः स्यात् अतः स्फुटशरादुक्तवत्स्थितिखण्डादिकं कार्यं
कलात्मकं फलं ३४।११ अनेन एते ६।१८ रहिताः ५।१३।४९ अनेन पृथक्स्थाः ५४।११ भक्ताः फलं ६

ग्रहला·टी· २७। द्वादशभक्ताः फलं ४।५४।। अंशेंद्वः २९ द्वादशभक्तं फलेन हीना २३।६। एते द्वादशफलेनैव गुणिताः जाताः कलाः।६४।२१। ... राताष्टपृथक्स्था ६४।२१। नइहितस धृतिलिप्तैः षड्भिस्तएआ ... भक्ता
प्ताः तद्यथा धृतिलिप्ताभिः सहितोषड्भिभागैरिति द्वादशहतनन भागोनाहताष्टेंद्वव इ सप्तदिनेला
३२ द्वियत्फलं तत् अष्टादशकलामध्येरहिताकार्याः कलास्थाने यदा न शुध्यति तदा षड्भागादे
कोयाह्यः यदा कलात्मकं फलं षष्ठ्याधिकं तदा षष्टिभक्तं भागात्मकं कार्यं तत् भागस्थाने सो
ध्यं अनेन रहितास्ते भाज्याः फलं स्वदिक् नतांशादिक ... अंगुलाद्यानतिस्यात् ... अंगु
लाद्यानतिर्दक्षिणा २२।१६। नतांशानां दक्षिणत्वात् नत्सासंस्कृतोगुणादिः शरः जातस्पष्टश
रो दक्षिणां २।२४।गानि ... कास्थितिरिति स्थितिः।२।४४।२स द्वहतिः जीवाअंशाः २६।
एकत्र २४। वित्रिभं ८।२।४४।२७। प्रथकस्थं ८।४।६। २७। अंशैः रहिता ७।२६।२२।२७ अपरत्र सहिता
८।२९।२०।२७ स्पर्शेसाध्यमानेरहितं मोक्षेसहितं स्पर्शमोक्षजे वित्रिभेभवतः इस्नेनेन प्रकारेण
वित्रिभस्य गणितागतति थ्यंतात् मध्यस्थितितुल्यघटिकाभिः स्पर्शमोक्षकालिनकरणार्थं
चालनमुक्तं इदं सुगमत्वादुक्तं परंतु किंचित्स्थूलं भवति अथ सूक्ष्मोपायः तिथ्यंतकालीनसू
स्पर्श र्यस्य चालनेरहितो मोक्षसहितमिति एवं मध्ये दर्शांतः एकत्र स्थितिघटिकाभिरहितः कार्यः न

५।२२ पृथक्स्थं हीनं २५।५०।३६ बिंबेन ९।४९ भक्तं फलं जाताघटि कादि स्थिति २।४४ अथ स्पर्शे

दिनार्धबिंबं १११८ चंद्रबिंबं ९।४९ मानैक्यखंडं १०।२८ ग्रासः ८।४
... स्थिति ... मानैक्यखंडं १०।२८ ... २।४४ सहितं ...

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

स्पर्शयुक्तः कार्यस्तत्र
मोक्षकालो भवति

तत् र्थस्पर्शकालो भवति तात्म्यांलग्नंसाध्यंत्रिभोनंकार्यस्पर्शमोक्षजे वित्रिभे भवतः आभ्यांलंब
ले नेकार्यतत्र प्रथमं रहितात्तु बनंसाध्यंनेवित्रिभं ७।२६।२२।२७ अस्यक्रांतिर्दक्षिणा २१।२४।३९।
न अक्षांशैः संस्कृताज्ञानातांशा दक्षिणाः ४६।५२।२१। अस्यद्विध्नंशाः २७। वर्गितः।४।२९। प्रथक्
त्रु ४।२९। घुनः २।। २९। अद्दितः २।२४। एत क्त प्रथक् स्थः।५।४२। सार्कज्ञातोहारः २७।४२ प
र्वतकालिनं सूर्य ८।५।२६।२५ गतिः ६२।२४। स्थितिघटिकाभिः २।४४ चालितंज्ञातः स्पर्शकालि
नः सूर्यः ८।५।२३।२८। स्पर्शकालीनं त्रिभोनलग्नं ७।२६।२२।२७ त्रिभोनोदयार्कविश्लेष० २९।२
२९। अस्यांशाः २९।२।२२। अस्य दृशांशाः २५४ अनेन हीनाः शक्राः २२।९ एते दृशांशेनैवगुणिता
: २२।५२ हारेण २७।४२ भक्ताः लब्धं नाडिकाद्यं लंबनं ऋणं २।२७। अथ मोक्षकालीनं लंबनंसा
ध्यते॥ तत्रांशैः सहितं वित्रिभं ८।२९।२०।२७। अस्य क्रांतिर्दक्षिणा २३।४२।९। अक्षांशैः सं
स्कृताज्जातानतांशाः दक्षिणाः ४८।९।२०ल॥ अस्य द्विघ्नंशा २। २४। वर्गितः ४।५९ प्रथक् ४। ५९
। घुनः २।५९ अर्द्धितं जातं २।२९ एत घ्नक्तः प्रथक्स्थः ६।२९। सार्कज्ञातोहारः २९।२९।
मोक्षकालीनसूर्यः ८।५।२९।२२। मोक्षकालिनं त्रिभोनंलग्नं ८।२९।२०।२७ त्रिभोनोदयार्कविश्ले
षः० २३।४२।५। अस्यांशांशाः।२।२२ अनेनहीनघ्नशक्राः २७।२५। हारेण भक्ताः ल ध्वं घटि

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

नेध

ग्रह ला॰ टी॰ काद्विलंबनं ०।५६।मध्य[illegible]स्थितिविरहितयुक्तो मध्यदर्शांताभ्यां लंबनाभ्यां संस्कृतः स्पर्शमुक्तौ:
कालौ स्तः मध्यस्थित्या रहितो मध्यदर्शांतः स्पर्शलंबनसंस्कृतो स्पर्शकालः स्यात् मध्यस्थित्या
युतो मध्यदर्शो मोक्षलंबनसंस्कृतो मोक्षकालः स्यात् पूर्वलंबनसंस्कृतो मध्यदर्शांतो मध्यग्रह मध्य
३३ णकालो ज्ञेयः इत्यनुक्तमपि बुद्धिमता ज्ञायते मध्यदर्शः २३।४।स्थितिर्सौ विरहितः १०।२०। स्प
नो र्श[illegible]लंबनेन १।७२ रहितः संस्कृतो जातः स्पर्शः कालः १३।३ मध्यदर्शः २३।४।स्थितियुक्तः २५
।४८ मोक्षलंबनेन ०।५६।संस्कृतो जातो मोक्षकाः २६।४४॥ अथ मर्दसंमीलनसाधनं पर्वाना ते:
देश्यत्वं वर्णज्ञानं चाह मर्दहे वमीलनोन्मीलने स्त यासो नादेश्यो ऽगुलाल्पयोर्वौ द्वौः धूम्रः। कृ न्मीलनोन्द
ष्णः पिंगलो ऽर्धार्द सर्वग्रस्तश्चंद्रोर्कस्तु कृष्णः सदैव। एवं पूर्वोक्तप्रकारेण मर्दान्मीलनोन्मीलने ण
स्तः॥ एतदुक्तं भवति मर्दरस[illegible]हितः अशाः स्युः [illegible]नं प्रथक्[illegible]स्थं वित्रिभं सन्मील
ने स्याध्यमाने रहितं उन्मील[illegible]ने सहितं॥ आभ्यां उक्तवल्लंबनेकार्ये मर्दरहितयुतो मध्यदर्श
: आभ्यां लंबनाभ्यां संस्कृतः सन्मीलनोन्मीलने स्तः रवि[illegible]अंगुलाल्पो ग्रासो यदा गच्छति तदा न ३३
आदेश्यः चंद्रग्रहणे चंद्रोल्पार्द सर्वग्रस्तः सन् धूम्रः कृष्णपिंगलं स्यात् अल्पग्रस्तो धूम्रव
र्णः स्यात् अर्दग्रस्तः कृष्णवर्णः सर्वग्रासे पिंगलवर्णः स्यात् अर्कः सदैव अल्पाद्विग्रासे पुष्क

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

53091

ग्रवर्णा अथेष्टग्रा [illegible] सानयनमाह इष्टद्विघ्नं २ छन्नक्षुण्णं प स्पर्शार्द्धतनो [illegible] ऽमक्तं रूपार्द्धेनोपे
तं विद्यादिष्टे कालेर्कस्य ग्रासं ७ इष्टं २ द्विघ्नं छन्नेन ८।६। गुणितः १६। २२। स्पर्शकालः ९।३। मोक्ष
कालयोः १६।४४। रंतर घटिकाः ७।४ २। भक्तं फलं ३।२। रूपार्द्धेन त्रिंशा [illegible] ह्यंगुलेन युक्तं ३।३६ इष्टे।
कालेऽर्कस्य ग्रासं विद्ध्यात् शेषं वलनपरिलेखादिकं पूर्ववत्कार्यं मिति लंबनं संस्कृततिथ्यंतः त्रिप्रश्नोने नि४
मध्य २२।५३। कालिनोरवि ८।५।२६।२४। त्रिभयुतः २२।५।२६।२४। अयनलवाढ्यः ११।२३।३४।२४।
इतश्चरवद्दलेन ग३।२२ उमितैरिस्रादिनां लवनं दक्षिणं २।३०। मध्यग्रहणकालः २२।५३। दिनार्द्धं २३
।३। यातः शेषः प्राक्पर श्रो [illegible] न्नत [illegible] स्यादि साद्दिनाज्ञातं पूर्वनतं ०।२०। विषयलब्धय
त्रा हादिं ०।२।०।०। अस्मान्नगैरेंदुमितैरिस्रादिनानीतं वलनं ०।२४। पलभायां गुणितं ०।२०। पंचभक्तं ५।४५
जातं वलनमुत्तरः ०।२६। पूर्वनतत्वात् [illegible] उभयः संस्कृतिः ०।४। सभक्ताज्जाँ वलनांग्रयः दक्षि ना
णा ०।२२। ग्रासः ।८।६। षष्टिगुणितः ४८६। मानैक्यखंडेन २०।२९। भक्तं फलं ४६।२५। अस्य मूलं जा
ताः छन्नांग्रयः ६।४८ तथायं परिलेखः इति सूर्यग्रहणोदाहरणं अथमास [illegible] गणाद्ग्रहणद्व
यसाधनाधिकारोदाहरणं अथमासगणात्सुलघुक्रियया ग्रहणद्वय [illegible] सिद्धिकृते मिधे द
: स्फुटस्य र्यविपाततिथी श्ववपुर्ग्रसनादिविशिष्टचमत्कृतये १ अथमासगणसर्वानयनकृते।
श्चेष्टतत्रं मासगणात्सुतसंलघुक्रियया ग्रहणद्वयसाधिसिद्धिः साधनं तस्य कृते १

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला॰टी॰ तदर्थं स्फुटसूर्यविपाततिथिन[illegible] तथावपूर्षि[illegible]वा [illegible]नि [illegible] ग्रसनंग्रासः इत्सवशिष्टचमत्कार
चू दर्शनार्थं अस्मिद्वर्षे मिगणकानां चमत्कारो भवति तत्रादौ ध्रुवकानाहभानोः खंभूः १९ खाध्व
३४ व ध० पो यं ध्रुः स्यात्रो ७ लंकु २ कौ १२ राशि पूर्वो व्ययगोः स्यात् हल्ल स्यां का ० भू २ रसा ६ [illegible] स्त्राधा
तिथ्यावाराघस्याक्षाः ५ [illegible] खगा ९ स्तर्करामा ३ । २ । क्षेपो भा[illegible] रवं कृता ४ । भूहृत्रो २१ कैरुद्रा
११ शैला ७ [illegible] नागचंद्रा १८ विपाते वृत्ते भू[illegible] वज्रीणा २४ स्रंइवा ५२ याबाराद्ये हौ २ भं घ्रिनंदाः ४९
ध्यय [illegible] ४५ स्यात् । ३ ओ नो रितिस्पष्टेर[illegible] र्घः क्षेपक इति स्पष्टोर्घः अथ मध्यमार्कव्ययगुसाधनमाह मा
सौघ्नतो द्वि २ गुणीतान्नगषड्विराम्रा १७ राश्यादिनारहितमासगणो रविः स्यात् मासागुहे विवि
निजत्रिलवाश्च तेंशामासाघ्रि तुल्य कलिकास्युः रयंविपातः ४ संवत् १८ ९९ शाके [illegible] ३४ का
र्तिक प्रसुद्धि ५ गुरौ घटि ३२।३[illegible] भरणि नक्षत्रघटी २३।२४ वज्रयोगघटी ४४।४४। अष्टा १२ चक्र
६९ अधिमासो २ मासगणः ५७ द्विगुणितः २२४ नगषट्भक्ते लब्धं राश्यादि २।२२।२।४२ अनेनर ३४
हितो मासगणो जातो [illegible]सगणो रविः ।७।८।५७।१९ रविध्रुवं ०। २।४०। चक्रहतः ०।२३।२०
।०। अनेनरहितो रविः ६।२५।३७।१९ रविक्षेपेण ०।४।२१। युतो जातो रवि ६।२९।४८।१९। अ
थ विपातसाधनं। मासगणः ५७ प्रथकस्थापितेरांशायः ५७ मासगणस्य त्रिलवयाप्तं अंशा

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

१९ अनेनरहितोमासगणो २९ एते अंशैर्मासगणस्याग्रेस्थापितायुक्ताजाता ५७।३८ अंशा
स्थानेत्रिंशाद्भक्तालब्धमासगणस्योपरिसंयोज्ययुतेजातं ५८ अर्के १२ भक्ताशेषराशि २।०८ शे
षांशाज्ञेयामासगणा ५७ अस्याघ्री चतुर्थांशः चतुर्भिभाग १४।१५ जाताकलाः २।२ राश्यादि
व्यगुः २०।१८।१४।१५ युगोध्रुवः ७।२।२२।चक्रहतः ८।१।३६।०।अनेनयुक्तेव्यगुह्य २७।५०।१५
।क्षेपेण २२।७।२९।युक्तोजातोव्यगुः ५।२५।८।१५ अथक्तवाराद्यसाधनमाहसाद्यंशकेनर
हितामनुतष्टमासाः इतंगयात्क्रकुलवाग्लवंग्रहादिस्याद्द्युन्विनादिनमुखंमनु १४ तष्टसा
मासोघ्नोदशा २० गुणाद्गुणास्तियुक्तं ।५।मनु १४ तष्टमासगण ५७ मनुतष्टइतिचतुर्दशा
भक्तेशेषेस्वकीयेनसप्तमांशोनःराश्याद्दिना ०।४।२७।८ हीना ०।२५।४२।५२ मासगणः ५७ अ
स्यदशमांशोनराश्यादिः ५।४२।०।इदंअंशादौयुक्तं १।१२।४।५।२ाक्तध्रुवः ।१।२६।चक्रहतः ०
।८।४८ अनेनयुक्तः १।२०।२२।५२।क्षेपकेन ०।१४।५२ युक्तेर्नीक्षितं १।२५।३।५२ अथवारादिसा
धनंमनुतष्टमासाः स्वकीयेनार्द्धेन ०।३०।०।युक्तः १।३०।०।मासगण ५७ दशगुणाः ५७० भ
गुणौ ३२७ भक्तिः फलं १।४।४।३५।अनेनसाद्यंशितं अ ०।युक्तोजातोवारादि ३।१४।३५ ध्रुवः त्रियेवृद्धि २।
५।१।३६ चक्रहतं ०।३५२३ क्षेप २४।८।४५।युतः जातंवारादि ५।२०।८।अथयुगणास्तन्नानां र
"६।२६।४८।० अनेनयुक्तोवारादि"
मास नं ०

ध्यादिकानां ध्रुवकादिसंस्कारमाह मासेतिमासगणाज्जनितोरविरुनश्चक्रहतध्रुवकेनि
जेन संकलिताइमरेवतेस्युः क्षेपयुतानिजमासितांते ६ मासगणज्जनितः उसादितोरविः
[illegible]युतानिजेन चक्रहतध्रुवकेन उनःकार्यः इतरेविधानाह यःचक्रहतःध्रुवकेनसंकलिता
३५ यु[illegible]क्ताः तेसर्वेनिजक्षेपकेणयुताः निजेभिष्टेमासिसितांते पूर्णिमास्यं तेस्फुटअथपक्षचाल रिलि
नमाहरवौपक्षिकंचालनंरवेः। २४। इंदेवा। ३३विपा तेनभौ।०बाण। २५। चंद्रानखा २०स्त्राषढाड
की। ९२युगाक्षा ५४। गृहाद्यंचहन्ते दिनाद्येनमोक्षाध्वयोध५बाणा ५५ बाणाः॥७॥रवौपाक्षि
कमितिस्पष्टोर्थः अथषएर्मासिकचालनमाह २।१।५ वेद २४ पक्षा। भुजंगा ३८ नयो
क्षैब्यगोषट॥६॥क्रुताः।धकु।२।स्त्रषएमासिकंस्यात्। २।२।५।बाध्वंध।यस्त्रि।५३।षवो
।भादिक्वन्ते दिनाद्येतिथेहौ २।भवा २१भू।२।दिनाद्यं०।३।२इतिस्पष्टोर्थः॥अथेष्टतिथिसाधन
माह अभिमततिथयेदिनादिकेस्यात्प्रतितिथिसा[illegible]पलानवाक्षनाग्रः चलनमहिशराः।कला
:खर्रेशौर्यमकुलवाः कुशरागकलाश्चहन्ते॥९॥अभिमततिथिमि[illegible]प्राक्परेयासुतिथ्यः।स्व
युगरसलवोना श्चालनंसद्दिनाद्यंस्वयुगगुणलवोनाः [illegible] ३५
स्याछवाद्यंदिनेशो।स्वगुण९३लवोनाविम्वानिघ्नाश्चहन्ते॥१०॥अभिमतायाः॥तिथेः।सि

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

वै प्राक् पौर्णिमास्याः पूर्वपरे पक्षान्तयोः यावं सैं तिथ्यः स्युः तास्व चतुःषष्टिभागेन ऊनास
स्युः॥ दिनार्धे चालनं स्यात्॥ स्वस्य चतुस्त्रिंशांशे ऊनेन ऊनाः ता एव तिथयः॥ द्विनेशो सूर्यभागा
र्धं चालनं स्यात्॥ ततस्ता एव तिथयः॥ त्रयोदशभिर्गुणाः ततः स्वस्य त्रिनवतिभागेन नाः उ
वृते चालनं स्यात्॥ अथ तिथिसाधनार्थं स्पष्टफलसाधनमाह॥ अस्य षष्टिषार्कगोशारदृ रविमंदकेंद्र ३४
त्रीउ शः १७।१९।२४। खंडानि तैः। स्पष्टदोर्भागा २३ लवप्रमेये क्रमगतयोः छिष्ट विष्ट्यांशयुक् प्रा
स्व ग्वत्स्यात् मगणाफलानि रवेः केंद्राघ्रद्स्यात् ॥ २॥ स्वांगलवोनितं कुरुतयोः॥ कार्या
पुनः संस्कृतिः॥१७॥ अस्य हीसप्तदशा अष्टिः षोडशा वृषष्चतुर्दशा अर्कहा दशागो वः नवशाराः
त्रै :पंचद्रशौ एतानि खंडानि स्युः स्पष्टं।२।२५। ३। ५२ अयमेव भुजः॥ अस्य भागा।५५।३।५३। त्री
प्र डैरक्तवाध। एतं मितगत खंडकानां योगः।५१॥ आगते के नभोग्यखंडकेन १। उच्छिष्टं अवशेषं
।३।३।५३। निघ्नं २७।३४।५८। अस्य विष्णांशा।२७।१७ अनेन गतखंडयोगप्रयुक्तः॥ ६२।७।२७
।शाग्वदिति मेषादिषट्के स्पष्टे फलं धनं तुलादिषट्के ऋणमिस र्यः॥ स्पष्टस्य मेषादिकेंद्रस्थ
स्वाद्वन्नं स्पष्टफलं ६२।७।२७। रवि ६।२९।५८ २९ मंदोच्चात्।२१०।०।० स्फुट्टजा
तं स्वेमेंद केंद्रं।७।२८।२।५२। अस्य भुजांशा।५८।२।५२। त्रयोदशभक्ताः फलं।३।एतत्तुल्य

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला॰टी॰ गतखंडयोगः।६७।भोग्यखंडेन।२२।शेषं९।२।४।२।गुणितं१०८।२०।अस्य त्रिघ्नांशः ८।२०

न ।०।अनेन गतखंडयोगयुक्तः ५५।२०॥ ०२ दंद्रहिमकं २७।४८।स्वकायेन खंडेन ४।३६।४०र

ढं हितं २३।३।२०।तुलादिकेंद्रत्वाज्जातं मंदफलं ऋणं।२३।३।२०।फलद्वयसंस्कृतिर्धनं ३८।३।५७

३६ ७।अथ हारसाधनमाह॥ कृत्वैष्य इत्यादि सा त्रियुक्ता रहिता कर्किमृगादिगे चंद्रकेंद्रे।सगुणो

शाखवद्भुयो ३०॥हरः स्यात्तद्यथा सूर्याब्दं पूर्वमुक्तवत्स्यात्॥१॥ वृत्तस्य भोग्यखंडं॥९॥ षड्भ

कं फलं १।३०। अनेन सगुणो शाखवन्द्भयः॥३०॥२९।सूर्यस्य मकरादिषट्के स्थितत्वाद्रहिता

जातो हारः २८।५०॥अथ सूर्याब्दं प्रोक्तवत्कार्यं॥सूर्यः॥६॥२९।५८।२९॥अयनांशाः

१८।१०॥सायनरविः ७।१८।८।१८।अस्माच्चरं धनं।८४ अस्माच्चरं धनं।८४ अतिथिसाधन

माह नाड्य इति ३८।३।५४।नाड्यः स्युः फलसंस्कृतिदघ्ना हता २०॥हारोद्धृता याश्चरं सायंलक्षणा

कं वै योविघटिकाः॥ पश्चाद्गणेप्राक्।धनं॥स्वांग्युनानि ... योजना ४ न्यथातिथिः स्पष्टा

न त्रिभिः संस्कृताः संस्कृतघटी समा माघकलिकाद्या यथा गोचा गो॥२२॥नाड्यः ३८।३।५७।२२। ३६

हता ३८०।३९।३०।हारेणा २८।५०।भक्ता फलं नाड्यः॥संस्कृतं धनित्वाद्धनं।१३।१२।चरंध न

नं।८४।सायंलक्षणांकं सूर्यस्य समधिकमिति युक्ते जातं कलं।८४॥देशांतरयोजनानि ६४।स्वां

इतिफलसंस्कृतिः ३

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

मृ नानिजातानि रेशांतर फलानि । ४९ रेखांतः पूर्वं लाहृनानि फलत्रयसंस्कृति । धननाशः
॥ १९ । ३६ । तिथिः ५ । २० । ८ फलत्रयसंस्कृ तौ जातास्पष्टो गुरुघटी । ३२ । फलानि । ४४ ॥ फल
फलादि त्रयसंस्कार घटी २२ । ३६ । एतत्तुल्यसंस्कृतोऽर्कः । ७ । ० । २० । ५५ । व्यगुश्च ५ । २५ । २४ । ५२ । अथ
व्यगुर विस्फुटीकरणमाह । वेद घ्नं तर फलं ससिद्ध भागं लिप्तास्ताः । कुरुचनयोस्फुटो
तुनौ स्तः । विश्वंश हि युत हरः । क्रमशानुभक्तं यद्दस्य प्रभवति विंबमंगुलाद्यं २३ । रविफलं । २३ ।
३ । २० वेद घ्नं ९२ । १३ । २० स्वकीयचतुर्विंशति २४ । भागेन ३ । ५० ३३ । सहितं जातं कला ९६ । ३ ।
२ तकर णिफलस्य रूणात्ताः स्वांखि फलं धनं चेन्न दाराताः ॥ कलाव्यगवर्कयोयुताः । कार्याः । ऋ
णफलरहिताः कार्या ॥ तौ व्यग्वर्कौ स्फुटौ स्तः कलाभिः संस्कृतौ जातौ स्पष्टोर्कः । २ ।
२८ । ३ । ४ । पोस्पष्टो व्यगुः ५ । २३ । ४८ । हारा । २८ । ५४ विश्वंशाद्दि २४ । ० । युत । ३० । ३० । क्रमशानुभुक्तो
लब्धमंगुलाद्यं चंद्र बिंबं १ । २ । अथ सर विबिंब भूमासाधनमाह ॥ खा द्या । ४० । अर्कगत
स्व दलयुतो नार्के इ कुलिरन क्राः खेस्वाद्य रिल वभवा । २०५ अंगुलाद्यर्क विं बं हारो वी
षुः ५ । स्वतिथि २५ लवयुक्तस्यात् कुभास्या धन र्णी स्या ५० । सार्कगतदलमतो नक्रकर्को हि स्वा
र्के इ । २४ । हारः । २८ । ५० पंचरहितं । २३ । ५० । स्वकीयेन पंचदशा भागेन १ । ३५ । युक्तः । २५ । २५

न

ग्रहला॰टी॰ सूर्यफलसाधने भोग्यखंडं १२ पंचाशांशमर्कफलं ०।२४। रविकेंद्रस्य कर्कादित्वात् ऋणं जाता भू-
भा।२५। २१॥ अथ ग्रहणसंभवमाह॥ ज्ञात्वैवं तिथिपूर्वकं ग्रहणजं शेषं वदेत्सूर्यवित्। षण्मासै-
रुतपक्षवर्जितयुतैः। पक्षैर्यथा लोकयेत् अर्केंदुग्रहणं व्यगोर्भुजलवैस्तिथ्यल्पकैस्तत्वगो
३७ याम्ये वै स्वधरैर्घ्नरात्रगतिथौ वाहनिशामाश्रिते २५ एवं तिथिपूर्वकं तिथिव्यग्वादिकं।
न४ ज्ञात्वा शेषं स्थितिशरादिकं पूर्ववत् चंद्रग्रहणवं देत्॥ अर्केंद्वोः ग्रहणसंभूतेसकाशात् अ-
न्यग्रहणसंभूतिं षण्मासैर्वदेत्। उत अथवा पक्षवर्जितैः षण्मासैः ग्रहणं विलोकयेत् साई पं-
चभिमासैरित्यर्थः॥ अथवा पक्षयुतैः पंचदशदिनयुतैः॥ षण्मासैर्ग्रहं विलोक्य॥ अथवा पक्षे
पंचदशदिने विलोक्यं॥ आदौ यत्र ग्रहणसंभूतिः॥ तत्र संव्यगुरवितिथ्यादिकं कृत्वा तेषां स्वचा- ५
लनं धनं देयं तत्र ग्रहणं विलोक्यं तत्र चेन्न ग्रहणं॥ तदा तत्रस्थानां व्यग्वादीनां षण्मासचालनं ध-
नं देयं ततश्चेन्न तदा पक्षचालनं ऋणं देयं॥ तत्र चेन्न तदा पक्षचालनं धनं देयं एवमग्रे पुनः चा-
लनं कृत्वा ग्रहणं विलोक्यं तत्र व्यगोः भुजलवैः तिथ्यल्पकैः॥ पंचदशभागाल्पके रर्केंद्वोः ग्रहणं ३७
स्यात्॥ सूर्यस्य याम्ये दक्षिणे [illegible] व्यगुभुजांशैव स्वधरैर्रष्टाल्पे [illegible]ः॥ अर्कग्रहणं स्यात् कस्मि-
न न्सति [illegible] रात्रगतिथौ सति॥ दिनमाना [illegible] ततिथौ [illegible] न्यूने सति सूर्यग्रहणं [illegible] विलोक्यं चे-

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

वा द्रात्रिगतेस्ति थ्यंतस्तदा चंद्रग्रहणं विलोक्यं॥ चेत्पश्चात् अहर्निशामाश्रितेसति॥ इदंग्रस्तोदितेग्रस्ता
७७ स्तेवाग्रहणंस्यात्॥ ॥अथचंद्रस्य न्मानयनर्म्भ हसंत्रंज्ञोति॥ सत्रंज्ञागुणो।३।नितोहरोयंवेदध
घ्नोंकः। सङ्कनोव्यगोर्भुजांशैः॥हीनोभव ११॥ नाडि। नोद्वि ७ रूस्याच्छन्नंशीतरुचोंगुलादिकं वा॥
१२॥हारः।२९॥५०॥ सत्रंज्ञा ३।२०।गुणेनरहितः।२५।३०वेदघ्नं १०।२।०।०नवभिर्भक्तिः॥ ११॥
२०॥ व्यगोर्भुजांशैः॥ ६॥ २५॥ ११॥ हीनः।५॥४॥४८॥ यद्दोर्गुभुजांशैः॥ हीनोनभवतितदाचंद्रग्र व्य
हणं न स्यात्॥ एकादशाभिर्गुणितः॥ ५५॥५२॥४८ सप्तभक्तं फंशीतरुचः॥ चंद्रस्य अंगुला २
७ द्यंत्र ७।५९।चेत्सप्तवा॥ अथसूर्यग्रहेग्रस्तोदितेग्रस्तास्तेनतघटिकाज्ञानमाह चेन्निशेष्यके
गतेर्कग्रहस्तदान्वितंस्याद्दिवादलं नतं प्राक्परं क्रमात्तदा॥ अमांतुनतनाडिकांघ्निरहितार्द्धनं प्रा
क्परेग्रहादिकरवेर्नतांशाक॥ रसांह॥ त्रासंस्कारीताः॥ व्यगोभुजलवास्फुटास्फुटस्य सप्तमु
ह्वा। अतेनिजार्धसहितारवेः॥ स्पष्टो तमंगुलाद्यंस्फुटं ७ चेन्निशेष्यके रात्रिशेषेरात्रिगते
वा अर्कग्रहः॥ यावतीभिः घटिकाभिः॥ रात्रि रात्रिशेषेगतेवा सूर्यग्रहणंस्याद् तदातावती
भिः घटिकाभिः॥ दिवादलं अन्वितंकार्यंनत प्राक्प रंनतंभवति॥ रात्रिशेषे प्राक्नतं॥ रात्रि
गतेपश्चिमनतंस्यादित्यर्थः अथसूर्यस्यग्रहणे। किंचित्स्थूलंग्रासानयनमाह अमांतेतेअ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला-टी. स्पोहारणोसूर्यग्रहणे। अथ पर्वेशानयनमाह॥ अगुमध्यपर्ययगणो द्विगुणोवर्णैर्दिग्भिरगुण जा
न हेकुयुतः स्मृतचक्रसंज्ञकयुतोविधितोगंपर्वपोमुनिहृतोवरितः॥१८॥ मास गणातमध्य
३९ ये यगुसाधनेशाय ।स्तेद्वादशभक्तः॥ फलं पर्ययगणोभवति॥ अगुमध्यपर्ययगणाः॥१०॥ द्वि य
गुणः॥२०॥ वर्णैर्गणा दिग्गेतुलादिषड्भ्यगुगहेसति एकयुक्तः॥ कार्यः। चक्र ०॥ युतः२८सप्र
नष्टशेषं।७ विधितः॥ ब्रह्मणाः सकाशात्गतपर्वपोभवति॥ अत्र पर्वस्वामि॥ ब्रह्मा॥ पर्वेशा
त्र ॥सँवराहेणोक्ता॥ ष स्मासोनरदृष्टा पर्वेशाः॥ सप्तदेवताः॥ क्रमशः ब्रह्मशशींद्रकुवेरवरु
णाग्नियमाख्य विज्ञेयाः॥ ततस्यप्रयोजनं शुभाशुभफलकथनायः अथचंद्रसाधनंत
द्गतिसाधनमाह॥ तिथिरविहृतिरंशास्तघ्नतोकोविधुः स्यारथभ्रजे ना२ध्रुगुणहारोद्युगसु
कृतद्गतिस्यात्॥ ख चर शर कला स्यात्सूर्यभुक्तिस्तत स्युभंयुतिंगतगंम्यानाडिकासिध्य ज
पायात्॥१४॥ तिथिः।१५॥ द्वादशगुणिताजाताः अंशाः १८०। अनेन रवि।२। २८।३।४५।परायु
क्तः। जातश्चंद्र।२८।३।४५। एवं द्रष्टतिथियोद्वादशगुणोंः॥ भागाः॥ भवंतितेभोगैर्युक्तोर्कः ३९
॥विधुःस्यात्हारः॥२८॥५०॥ चतुर्विंशता सार्धागुणिताः।६९२।३०। द्विषष्टि६२।युक्तः॥ जाता
।चंद्रगतिः।७५४।१०। खचरशरकलाः॥ सूर्यभुक्तिः।५९। ततः सूर्यचंद्राभ्यां मयुतिजा।न क्षत्र तः

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

४वरीयान् योगस्य गतघटी ४६।२८ रा ष्यघटी १२।३३

योगजा॥ गतगम्याः।घटिकाः॥साध्याः॥तास्तिथेर्यायात॥अंतासुंति यंते विघ्रमानौन क्षत्र ने
योगौतयोः।गतैष्याः घटिकास्तिथ्यंतास्सु रिसर्थः॥न सूर्योदयात॥नयोरविचंद्रौतिथ्यंतका
लिकौ॥तास्तिथिघ टिमध्येक्रमेणहीनयुक्ताः॥संसः॥सूर्योदयान्नक्षत्रयोगघटिकासुरिस
र्थः॥तिथ्यंतात॥३२॥४४॥कृतिकान्नक्षत्रस्य गत घटी १८ राष्य घटिस्यात ३१॥अथमासग
णा सूर्यपर्वसाधनं॥संवत् १६ ६९ शाके १५ ३४ वैशाषकृ ष्ण ३० बुधे घटि। २६।८ रोहणि
नक्षत्र घटी ३४।५७।धृतियोगघटी ४२।१९ चक्रं ८।मासगणाः ५०।हिगुणाः १०० चनग षट्भक्ते १७
फलंगणस्याहि २।२५।४०।१७।अनेनमासगणार हितः॥ २।१४।१९।४३।चक्र नि घ्नध्रुवके
न ०।२३।ख रहितराण ५८।५३।क्षेपयुक्तं॥जातोरविः॥ पौर्णिमांते॥ २।५।२०।४३।पक्षचा
लनेनं।१४।३३।युक्तो जातोमांतोरविः २।१९।५३।४३।अथविराघ्रुवकसाधनं॥उक्तवज्जाते
पौर्णिमांते॥ ११।२१।६।४५॥ पक्षचालनेनं १५।२०।युतो जातोऽमांतेध्रुवः।०।६।२६।४५।अ
थहस्तानयनं॥जातं पौर्णिमांते।८।२०।२०।४३।पक्षचालनेन।६।२२।५४ युक्तं जातममांते
हस्तं ३।३।४।४३।अथवाराघ्रानयनं॥उक्तवज्जातं वाराघ्रं ३।१।७।पक्षचालनेनं ४५।५५॥युक्तं
जातममांतेवाराघ्रं ३।५४।२॥ तलफलंधनं ७४।२२।२२॥रवेः केंद्रं।०।२०।६।१७ रविफलंधनं॥ ने

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

६४स्वां घ्रू १५ नानि ६ देशांतर १ पलानि ४८ रेखातः पूर्वत्वाद् नानि ३

ग्रहला·टी· ।५४।४२।४० फलद्वययोगधनं॥ ८१॥४।२॥ कृतेष्वं डं चहारः ३०।४०।सूर्याच्चरं ऋणं॥ २८ खं
॥सायंल स्पष्टार्कमितुकलाज्ञातं धनं २०८ फलसंस्कृतः॥ ८१॥४।२। इत्या हतो ८ ९०॥४०। १०
३९ ॥हारेण ३०॥४०॥भक्ता फलं नाड्यः संस्कृते ईनत्वाधनं २९।२। देशांतरयोजनानि फलत्रयं २
संस्कृते ईनत्वाधनं॥ २९॥२॥ फलत्रयसंस्कृते धनि नाड्य॥ ३१।३८॥ तिथिः लत्रयसंस्कृते ईन
त्वाधनं॥ २९॥२॥ फलत्रयसंस्कृते धननाड्य ३१।३८॥ तिथिः ३५५॥२॥ फलत्रयसंस्कृतं ज्ञातांबु स्पष्टा
धे घटि २६ पलानि।४०। फलत्रयसंस्कृत घटिका तुल्याः। कलिकाः।३१।३८॥ एततसंस्कृ
तो रविः॥ १॥ २०।२५॥ २१॥ यगु०।६।५८।२३ नराशि फलं॥ स्पधनंत्वाधनं कलाभिः संस्कृतो रवि २
ः स्पष्टः।१।२१।२६।३४।स्पष्टो यगुः।०।०।५१।३६। चंद्रबिंबं २०।४६॥ अथसूर्यबिंबानयनं सूर्य
स्य फलसाधने भोग्यखंडं २४।खाद्याद्यं सं०२२ वा रिलवभवाः २०।५० मकरादिकेंद्रत्वाद्
हिताः ज्ञातमंगुलाद्यमर्कबिंबं २०।२९ अथसूर्यग्रासानयनमाह॥ अमांतोयं २६।४०। दिनार्द्धं ३९
२६।४८। नतं पश्चिमं ९॥ ५२॥ अस्य चतुर्थांशो राश्यादि २।२४। २०।०॥ अथ मनतस्य विघमो पश्चि
नत्वाद् दंघ्रिर्गायुक्तो रविः।४५।२६।३४॥ अस्य क्रांतिरुत्तरा २३।५२।२२ अक्षांशाः दक्षिणा ३५।२६ मः
।४२। क्रांतसक्ष्मजसंस्कारे ज्ञातानतांशाः दक्षिणा॥ ११॥३४।२०। अस्य षडंशाः दक्षिणा ५५।४३
२४।४१।४० वेद ४ घ्नं ५८।४६।४० स्वसिद्धं २४ भागेन २।२५।५६ युक्तं ज्ञाताः कलाः
६१।१३ नराशि फलं १

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

तत्रपर्वांतेरविबिंबमोराहुश्चज्ञातव्यः८ ५।११।३६।१९ एष्यघटी८।३१ सूर्यमयोग
स्यगतघटी४

यगुभुजभागाः उत्तरा।७।५१।२६ षड्गुणेनसंस्कारितांजा ताःस्पष्टाः६।३।५३सप्तम्रुष्टः०॥ ये
५६।७स्त्रीयाद्यैः।०॥ २८।३।सरिताज्ञातोंगुलाद्योग्रासः१।२।४ यगुमध्यपर्यगणाः२ प रवि
र्वस्वामीयमःतिथिः॥३०॥ द्वा[illegible]रोताताजाताअंशाः॥३६०॥एतत्सहितोजातश्चंद्रः१।२६
सूर्यगतिः ५९ ॥३४॥ चंद्रगतिः७९०।० तिथ्यं[illegible]॥ तरोहिणीनक्षत्रस्यगतघटी४०।७।एष्यघटी६।५।५२ इति
मासगणात्सूर्यग्रहणंसमाप्तः॥ ॥अथपंचांगात्ग्रहणद्वयसाधनमाह॥अथवायंतिथि
पत्रतोवगम्यः॥ पर्वांतिश्चरविस्तमस्तिथेर्वा भस्यैतैष्यघटियुतैद्युमानंतेभ्योथग्रह[illegible]णद्वयं
वा प्रवच्मि॥१॥अथप्रकारांतरेणयं पार्वांतघटिकादिकः तिथिपत्रतः॥ पंचांगात् अवगम्यो
ष ज्ञातव्यः तिथिरस्तोरविराहुगतगम्यादिनाहतेत्यादिनापर्वांतेनाकालिकोकार्यो॥तत्रपू
र्णिमामयोः यातैष्यघटिनांयुतिःवाभस्यनक्षत्रस्यपर्वांतेयद्दिद्युमानंनक्षत्रेतस्यगतैष्यघ
म टीयोगोज्ञातव्यः द्युमानंदिनमानंवगम्यंइहसर्वेतिथिपत्रात्ज्ञातेभ्योग्रहणद्वयंप्रवच्मि सर्व्यः त्वा
॥संवत्१६९१शाके१५३४वैशाषशुक्लपूर्णिमा१५सोमेगतघटि२।३२[illegible]
[illegible]घटी५४।१०गतैष्यघटियोगः॥५६।४३अनुराधाः गतघटी
१०।४।एष्यघटी३८।३२।गतैष्यघटियोगः५८॥ ३६।विराक[illegible]र्कः॥११।२१।१४।२६ अंकान्वा ष
१दिनमानं३३।६पर्वांतकालिकोरविः९।६।३४।३८ गुः११४।२८।११

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग छ

 नयनमाह॥ ॥ तोषट्६ २७ अग ७ तिथियातगम्यनाडीयोगाप्ताअगुरविहोर्लबोनितास्तेसंयु
क्तानिजरहला ७भूप १६।भागकाभ्यांनंवांगुलवदनंभवेत्सुधांशोः॥२॥ नाराषट् २२७॥ समर
हितेनतिथिगतेष्यघटियोगेन ४०।४३।भक्ताः फलंभागाद्यं २२।३६।४ ०।विरा कस्यभुजां
४० शैः।७।४३।३४।ऊनाः ४।५३।७ एतेनिजार्धेन २।२६।३३।निजषोडशांशेन ०।१८।१९
युक्तोजातोगुलाद्योग्रासः ७।३७॥५०॥ यद्वाभुजांशो निनानस्तु॥ तद्यग्रहणास्यसंभवोनस्या
ग्र त् अथ ग्रह चंद्रबिंबप्रभासाधनमाह अंग६युंतिथिघटीकर्तवी ६।१४२ गुलमुखंविधुबिंब फलबाणा
क हिम्बियुक्तिथिघटिहीनत्रीहवो २३ २२।गुलमुखाक्षितिभास्मात्॥ ३॥ तिथिघटिका ५२।४३॥
षट्युक्ता ६२।४३। अनेनबाणाकर्तवी॥ १२५॥ भक्ता फलमंगुलाद्यंचंद्रबिंबं २१।४।तिथिना
६ग द्रःपे६।४३।२२शहीनाः ४३। अनेनहृतत्रीहवो २३ २२।लब्धमंगुलाद्यंप्रभा २९॥ ७॥ अथप्रभा भक्ता
यासंस्कारमाह॥रुद्र ११भूप १६।नख २० भूप १६।रुद्र ११ सं अंगुलैर्विहितायुताक्रमात्॥ ष र
ड्ग्रहे॥ समिश्रबोघटात्क्रियातनाडिकोद्भव कुभास्फुटाभवेत्॥ ४रुद्र भूप इत्यादि अंगुलैः ११ ४०
॥१६।२०।१६। ११। प्रभाक्रमात्॥ तुलादिषट्के विरहितामेषादिषट्केयुक्ताकार्या सानाडिकोद्भ
वकुभास्फुटास्यात् सूर्यस्यमेषादिषड्राशिमध्येषराशि स्थितत्वात्षोडशांगुलैर्युता॥

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

जातास्पष्टाभूभा २९।२३॥ ॥अथनक्षत्रघटिकाभ्यः छिन्नानयनमाह॥विदिशो १९ इष्टघटीहृताः
मा ख[illegible]भू षट्व्यग्रुस्वइष्टजभागवर्जितास्ते।शितिकंठ २२ हृतास्तुरंग ७ भक्तास्ठगितं चांगुलपूर्वकंविधोः
धोःस्यात्॥५॥नक्षत्रगतैष्ययोगः। ५९। ३९॥ दशाहीनः ४९।३९॥ अनेनाखभूषट् ६ । १० भक्तः
फलमंशाद्यं ४।२। ३३।५। एतेभ्यगवकस्यभुजाशो: ७४ ३॥ ३४।वर्जिताः।४।४ ९। ३१।एकादशाभिर्गु
णिताः ५३। ४। ४।स्वभिर्भक्तः॥ फलमंगुलाद्यं ग्रासः ७।३४॥ अथवा चंद्रबिंबभूभासाधनमा
ह॥भगतागतनाडिकैक्यभक्तानववेदनव ९ ४ ९। इंदुबिंबमुक्तं॥विमनुइष्टघटी १४ हृताः शाराक्ष॥
द्विभू: १२ ५५ वः स्याव्क्षितिभांगुलादिकं वा र।नक्षत्रघटीयोगेन ५९।३९।नववेदनवः ९ ४ ९
वृ॰ भक्ताः फलमंगुलाद्यं चंद्रबिंबं २२।४ ॥ विमनू १४ इष्टघ ४। ३९। अनेन राक्षद्विभू ५२५५।भक्ताः रा
फलमंगुलाद्यभूभा २९।८ षोडशाभ्यं गुलैर्युक्ताः जातास्पष्टाः २९।२४। अथवाविनपो १९॥इष्टघ
ट्रः ४२। ३९। अनेनखखार्क: १२०० भक्ताजाताभूभाः २९। १०। षोडशांगुलैर्युताःजातास्पष्टा
:॥२९॥ ३६॥ इतिचंद्रग्रहणं॥ अथसूर्यग्रहणं शाके १ ५३२ मार्गशिरवदि ३० बुधे गतघटी ५२
।५०। एष्यघटी ७।१०। अनयोर्योगः ६१।४० मूलनक्षत्रस्यगतघटी २३।५४॥ एष्यघटी
५२।२॥ योगः। ६५। ५६ दिनमानं २६।४ ॥ तिथ्यंतेसूर्यः॥ ८।५।२६।२०।राहुः २।२२॥ ४२। २९। विरा

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

चतुर्भिर्भक्ते फलं राश्यादि स्यात् चतुर्भिर्भक्ते लब्धं राशिः ० शेषं ०।३ सावयवं त्रिंशता गुणिते जातं
९।३० चतुर्भिर्भक्ते लब्धं अंशाः ० शेषं ९।३ सावयवं षष्टिगुणितं ९०।० चतुर्भिर्भक्ते लब्धाः कलाः २२
शेषं २ षष्टिगुणितं १२० चतुर्भिर्भक्ते लब्धा विकलाः ३० एवं राश्याद्याः ०
पहला·टी· हर्कः ५।२३।४१।२। अमांतेनेनं पूर्वं ०।।३। अस्य चतुर्थांशो राश्यादिः ०।।०।।२२।।३०।। अनेन पूर्वं नत
स्य विघमानत्वा इहितो रविः ८।५।३।५०। अस्य क्रांतिर्दक्षिणा २३।४३।४०।। क्रांतेस्पष्टसंस्कारेण जा^ २५।२९।४२
ताननतांशाः दक्षिणाः ।।४९।।१०।।२२।। अस्य षडंशः ८।११।४३। दक्षिणा [illegible] अगुः भुजभागा
४१ उत्तराः ६।१४।५८ षडंशेन संस्कारिताः जातास्पष्टाः अगुभुजभागा २।५६।४५ अथ तिथिरूक्ष
२ घटीभ्यो रवेः छन्नानयनमाह खाब्धिसप्त १७० तिथिघटीहृताः सवेदाः ४ वाथोडुनाडिहतदेवयमा वि
:२३३ सरामाः।३। हीना अगुस्फुटलवैर्भवि ११ संगुणास्ते शैलो ७ हृता खरुचस्तु गितांगुलानि:७
तिथिघटी:।।१४।४१।। आभिः खाब्धिसप्त योभक्ता फलमंशाद्यं २।३७।२२।। चतुर्युक्ताः ६।३७।२२ अ^
गुस्फुटलवैर्हीना ३।४०।३७ भवगुणा ५२।३६।४७ शैलाधृता फलं रवौ छिन्नं ७।२०।५८ नक्षत्रघ अंगुलाद्यं
टीभिः १५।५६ हृदेवयमा २३३ भक्ताः फलमंशाद्यं ३।३२।७ त्रिभिर्युक्ता ६।३२।७ अगुस्फुटलवैर्ही
नः।४।३५।२६। भवगुणाः ।५०।२७।५६। सप्तभिर्भक्ताः प्रकारांतरेण ज्ञातो ग्रासः ७ ।।१४।। अथ
व सूर्यबिंबानयनमाह।। ।।रविलवै १२। युतभानो रेलिव अंशा तुल्ये विरसल्लव १ महेशा २०।५०। व्यंशु
लैर्हीनयुक्ताः अजघटरसमे कें बिंबमसांगुलाद्यं स्त्रिथिमुखमवशिष्टं पूर्ववतज्ञेयमत्र ८ रविः ४१
८।५।२६।२०।। द्वादशभक्ते युक्तः ।८।१७।२६।२०। अस्य भुजांशाः ७१।२६।२०। राश्यान्तराः मं^

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

गुलात्मकः २५॥ सूर्यस्य तु लादिषड्राशिस्थिते त्वाद्देनैर्भ्युर्गुलैः २५ विरसलवमहे शाः१०।५
।युक्ताभाति सूर्यबिंबं २२।२५। एवं छन्नादिकं ज्ञात्वा स्थितिमुखं यद्दवशिष्टं तत् पूर्ववत् ज्ञेयं॥
इति ग्रहलाघवोदाहरणे पंचांगग्रहणद्वयसाधनं अथोदयास्ताधिकोदाहरणं तत्र तावत्
२ तद्धकृते पद्धिवंशोद्दयज्ञानं त्रिभिः श्लोकैराह साकांश २२ विह कुरुपक्षति क्षये केन्य ग्वक्रौ
चरमथके वलाद्युगायते पद्मांशे ५२ विहृतमिदं क्रमात्खवाद्यंस्वर्णं स्याद्युगुरविगोलयोः ।
थकृतत् २ त्रिभा यनलवान्वितारुणाचराहतं ह्युस्यभाहृतेः कृतिहृतं धनर्णमसमैकगोलेऽस।
गोः॥खखानल ३०० विशोषितः सरसभायनांकोदयः शरहृत्कहृतोधनाधनम नल्पकाल्योर
ये॥२॥द्युमितिप्रतियदूर्मांतरं यच्छरमकंस्वमृणं दिनेधिकोने॥ धनमत्रचतुष्कं संस्कृति
श्लेत्तपनोस्तेविधुरीस्तनेन्यथान॥३॥ शाकः १५ ३२॥ माघशुक्ल २ शनौ घटि ७ श्रवणनक्ष
त्रघटी २८।२५ सिद्धियोगघटी ५०।८॥ चं ८। अहर्गणः २० ३६। प्रातर्मध्यमारविः ०।६।१२।३८
।चंद्र ९। १९।३८॥ ३३। उच्चं।८॥२०।५६।२८।राहु ३ २०।३।२५। पंचांगस्थतिथियदिभिः ७।
चालिता रवि ९।६।१९।३७। चंद्रः ९।२२।१०॥ ५७। उच्चं ८।२०।५५। २८।राहुः २।२०।३।३।
रवेर्मंदकेंद्रं ५।११।१८।२९ मंदफलं धनं ०।५७।२० संस्कृतो रविः ९।७।०।५८। अयनांशाः १८।८

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

चरंधनं २०।६॥ चरसंस्कृतः जातः स्पष्टोर्कः ९।७।१२।४४। स्पष्टागतिः ६२।२०। फलत्रयसंस्कृता
श्चंद्रः १।२१।२५।१२। मंदकेंद्रं १।२१।३०।२। मंदफलं ऋणं २।३३।१०॥ संस्कृत स्पष्ट श्चंद्रः ९।१८
।५२।। स्पष्टगतिः ७३५। ११। अभ्यां तिथिघटी० ।५६। आभिः पंचांगस्य घटिका ७ युक्ता जाता अ
४२ तिपद्रेत ः। ७।५६॥ अभि घटीकाभिः ०॥५६। चालितौ जातौ तिथ्यंतकालिनौ रविः ९।७।३।
४१।राहुः २। १०।३।२ विराहुर्कः २।२७।०।४०। इह पक्षांतः प्रतिपदः क्षये अंते ता कालि
श्र क। र्क व्यग्वर्कौ १।।२९॥ ३।।४२ सार्कांशो कुरू ग्रगु ७।१०।०।४०। अथ केवला द्दृग्गोः। अयनां
शैर्विना व गोयचरं ग्रगु ७।१०।०।४०। अस्मात् चरं ६ षट्घ्नाणे ५६॥ भुक्तं फलं २।२५।०।६ द्दृंपृ
ने थकस्थं ५।२५।०।। त्रिभाग्रतिराशित्र येण अयनलवैः अयनांशोर्युक्त [illegible]
[illegible] अरुणसूर्यः २७।२२।४५ अस्माच्चरं अनेनपृ १०
थस्थं २।२५।७ गुणितं जातं ८ ५०।० अस्तमा ५।४५। द्विगुणि(त)२।२३०। अस्याः कृति २३२।२५
। अनया पृथस्थं गुणितम र्कं फलं ०६३। ग्रगोः ॥ सकाशात् त्रिभायनलवान्वितसं भिन्न र्यस्य ४२
गोलखेधनं अथत्रतीय फलं॥ सरसमा ६ अयनांशायुक्तोर्कः ४७। २१। ४२। अस्योदया। ३ ४५। सार्कांशार्कः
खखानल ३०।०।। विशेषितः ४५ शरद्विकं २५ हृतः फलं २।४८।००। खखानलेभ्यः सरसभाय।
व्यगोर्दृक्षिणगोलबाहुणं ६ दृक्कंफलं
अथ द्वितीयफलं

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

द्वादशमासा१०धृजेदिद्दिने११गैर२८शोधितोगैर२८भुक्तः खार्द्रस्यांग्रभुक्तः पृथक् ३

नोर्केदयस्याधिकत्वात्‌ धनं॥ अथ चतुर्थफलं घ्रु मितीति घुमिति २६।२८।प्रतिपदंतः।७
।५६॥ अनयोरंतरं १८।३२ शारमर्क फलं ३।४२।२४॥ दिनमानस्य प्रतिपदं पेक्षया अधि ना
कत्वाधनं तेषां चतुर्गुणाफलानां संस्कृ नी धनधनयोर्योगः ऋण ऋणयोर्योगः धनर्णयोरंतर र्यो
मिति फलचतु ष्कसंस्कृतिर्द्दिनं ४।५३।५७। अतस्तपनास्तेचंद्रोद्दृश्य अन्यथा चतुर्णांफ
लानां ऋणसंस्कारेन दृश्यति॥ इति चंद्रदर्शनं॥ अथ मासगणानुगुरोरुदयास्तसाधनमाह
चक्राद्रोम धृ चन्नूमा सनिचयो विश्वाग्न चक्रो निनाद्दिघ्नो युक्‌ तिथिलवैः १५ रूनोस्वबाहृश्रा
घटा काको १२ प्तांशोनयुतोंजरसमे ६ मासाह्निकैः स्यान्मंधोः २३। के २५। ३४ चैत्रशुक्ल प्रतिपदि
गताब्द१०॥ चक्रा।८।मासगणाः २५। चक्राद्यः॥ ३३॥ चक्रं ८॥ विश्वोघ्नं फलं मासाद्यं०॥ १८।
२७।४१॥ अनेनोनितः॥ ३३। ११। ३२। २९। गुणितः।१६।४।२३।४।३८ द्वादशमासा। ३०॥ धृजेदिद्दि
नैः॥ ११ युक्तः।७५।४।४।३८।सप्तविंशतिभिः।२७। नष्टः। २१।४।४।३८ अयं भुक्तः।५।२५।
।५५।२२ द्यास्तः भमुक्तः राश्यादि।२।२७।५७।४२। पृथक्‌ पंच द्वादशभिरंशोरुना।२।१२।५७।४२ २।२६।५६।३
।अस्य भुजांशाः२।।५७।।४२। अस्य द्वादशांशाः।२।४।४ तिथिभागोनराश्याह्निकस्य मेषा
न दिषड्राशिस्थितत्वादकांशैः पृथक् स्थो युक्तः॥ जातश्चैत्रान्मासिकैः।२।४।२।२९। अस्मा सा

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

साध्येन मास दिन घटिकाद्येनावयवेन चैत्रा(नु)गुरोरस्तः स्यात् ...

ग्रहला॰टी॰ हुरोरुदयास्तौ भृगोर्कनाह॥ तिथिदिनरहिताश्चोसौ द्विधा तैश्च मासैः। क्रमसउदहमवेतां
५ मत्रिणे लोदयौ स्व अथ मधुमुखमासाः सप्तभूमि। २७॥ घ्नचकैः स्वशारयुगलवाद्यैः ४५। संयु
तामार्गणघ्नाः॥५॥ मासादिकं द्विधा॥ ३।४।७।२९॥ एकत्रदिनाख्यारहितः।२।१९।२।२९॥
४३ अपरत्र युक्ताः।३।१९।२।२९। एवं तैर्मासैर्मैत्रिणाः। गु[illegible]रोः क्रमेणास्तोदयौस्तः। तद्यथा॥ ति
थिदिनरहितेन मा[illegible]स्य स्यस्त्यर्था॥ ॥ अथ शुक्रास्तोदयं सार्द्धवृत्तेनाह॥ अथ मधूमुखेति। म
रा धुमुखमासाः।२५। चक्रैः।१। सप्तदृगुणिताः १३९ [illegible] अस्य [illegible]शारयुगलवो मासाद्यः।३०।४०
।०। अनेन सप्तदृग्गुणिताज्जाताः युक्ताः॥ २३९।०।४० एते मधुमुखमासाः २५ संयुताः
[illegible] २६४।०।४० मार्गण ५ घ्नाः ८०।३।२०।०। उदधिरसा ६४ समेताः। ८८४।२०। छिद्रखे
णामि ९०९ नष्टाः ९२०।२। नवनवभ्यः॥ ९९ शुद्धाः।१। २६।४०।०। पंचभक्ताः पृथक्स्थाः १।११।२०
।१।१५।२०। तैर्मासैः क्रमेण चैत्रात् भृगुजस्य शुक्रस्य हरिदिगस्तः पूर्वास्त अंबुदयः॥ पश्चि
मोदयः स्यात्॥ यत्र हि नस्तत्र शुक्रस्य पूर्वास्तः यत्र युक्तास्तत्र पश्चिमोदयः अथ शुक्रस्य प
श्चिमास्तपूर्वोदयसाधनमाह॥ उदधिरसा ६४ समेता। छिद्रखेणामितष्टा ९९ नवनवपरिशु ४३
द्धाः पंचभक्ताः पृथक्स्थाः। रसगुणा ३६। दिनहिताढ्या द्विधा चैत्रतस्तैर्भृगुजहरिदिगस्तावूद

४ एकत्र रसगुणा ३६ दिनहीनाः ०।५।२०।०। अन्यत्र युताः २।१७।२०।०

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

८।२७
योऽस्तः। क्रमेण ८। नवमासमघस्त्रतोऽल्पपुष्टाः। पृथगस्थाः। क्रमशस्तैर्युतोना द्वेधा युगधवासरो
८ नयुक्तास्तो यास्तिं इयो क्रमाङ्गोऽस्तः ये पृथक्स्थाः तेन नवमासमघस्त्रनः।।स प्रविंशातिदिनाधि
कनवमासेऽभ्यस्त्रेदत्ताः। पुष्टा वास्युस्तदा क्रमशास्तैर्नवमासमघस्त्रैः। युतोनाः कार्याः पृथक्स्था
ः।२।२१।२।०। नवमासमघस्त्रा। १।२४। नोल्याः। अतो नवमासघस्त्रैर्युताः।। २२।८।२०।०। द्वेधा २१।८। मं
१०।०। युगवासरोनाः। २२।४।२।०। अन्यत्र युक्ता। २१।२२।२।०। यत्र हिनास्तत्रमगोः शुक्रस्यनो
यास्तः।। पश्चिमास्तः। यत्र ऊना युक्तास्तत्रैव शुक्र। पूर्वोदयः। एतो चैत्रादौ मासे स्तइत्यर्थः।। ।।अ
थ शुक्रो गुरोरुदयास्तकालपरिवर्तमाह।। मासैर्नखैर्व्यरिदिनैः। २४ रुदयास्तकालः शुक्रस्य।
शुद्धति गुरोर्यदि सार्धमाविश्वैः। १३। सोऽन्योऽमवेमधुमुखादयने युतश्चेत्स्यात्तस्य रोधपुर
तोऽपि विलोमशुद्धा।।८।। शुक्रस्य पूर्वोक्तोऽयो उदयः सव्यरिदिनैः षड्दिनरहितैर्नखैर्विंशति स्तकालः
मासैः।।१९।।२४।। शुद्धतिनिः शेषो भवति।। शुक्रस्य पूर्वोदयात्पूर्वोदयः परो स्याद परोदयो
१९।२४ नेन कालेन भवतीत्यर्थः।। एवमस्तोपि स्पष्टाधिकारपठितानां द्विमासे त्याद्दिनौघो गराणां न तुल्यः।। मासानां
१९।२४।। इतिसुगमवासना।। एवं यदि गुरोरुदयास्तकालः सार्धविश्वैर्मासैः १३।१५। शुद्धति
तैर्मासैः पूर्वोक्तैः।। स एव उदयास्तकालः युतश्चेत्तदा मधुमुखान्तो भवति सोपि चेद्युनस्तदा तः
५ ६

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला.टी. स्तरोभवति॥ नैर्मर्त्यसैसंस्था ह द्दयास्ता द्ग्रेन्यो द्दयास्तकालस्यादिर्से॥ विलोमस्सु ह्याघुरस्तोपि पू र्य:
र्वमिवृत्तमासे व द्दयास्तकाल:स्यात्॥ अथोद्दयास्तयो र्दिकज्ञान माह॥ लघुगोत्यद्दनाद्दुरे
ति पूर्वे भूयात भूरिगतिर्ग्रह:प्रतिच्यां॥ भूयानूल्लघुग:परत्र चास्तं प्राच्यां भूरिजवोलघु:प्र
४४ याति॥२०॥ ॥लघुगो त्वेति यो ग्रहे ईद्दनात् सूर्यात् लघुगो त्वगति:अल्पभागैन्यूनश्चेत्तदा ग्रह स
पूर्वे पूर्वस्यां उदेति उदयं प्राप्नोति यो ग्रह भूयान् सूर्यविक्षया भागैरधिक भूरिगति अधिकगति
श्चेत्तदा प्रतिच्यां पश्चिमायां दिशि उदेति य: भूयान् सूर्यो धिकभाग लघुग स्यो अल्पगतिस्य ग्रहं प र
रत्र पश्चिम दिशि अस्तं याति य: ग्रह भूरिज वस्सूर्या धिकगति लघुस्सूर्या ज्जागैरल्पस ग्रह प्राच्यां पू
वे दिशि अस्तं याति एत बुध शुक्र यो अन्ये षां न घटते: स्वल्पगति त्वात् इद्दं सूर्य क्रान्तोद्दयास्तल
क्षणं:अथ चंद्रस्य शरसाधनमाह॥प्रथमेति: विराहु चंद्रस्य दो ग्रहे भुजराशौ भागा द्दलिता: ततो
नगाद्रिभि:७७ युक्तां अगुविधुद्दिक् विराहु चं द्रो यस्मिन् गोले तद्दिक शरो गुल्यादिक:स्यात्॥ ५
अत्र शरानयने राशिना संज्ञानकार्या अधः स्थिता यथा स्थिता एव भागा ग्राह्या॥ चंद्रस्य शरसाध ४४
ना थे सूर्यग्रहलोक नोति ध्यान कालिनो चंद्र राताविरेक्षापिनो चंद्र ५।२६।२०।१ ह २।२२
।४२।२८ अगुविधु ५।२३।४५।२ अस्य भुज ०।२। त्वा ५८ भुजस्य प्रथमराशौ विद्यमानत्वाद्दंशा

६२ व२

प्रथमे सति त्रिन्नत्वाद्दलेन
आपरे द्वितीयराशौ ये भागास्ते भगाद्धिभि:४७ युक्ता: कार्या: सशर:स्यात्
सार्धनयुक्ता:कार्या:सोंग
ङ्गादिक:शर:स्यात्

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

खंडकेन ११ गुलीनं ५९।५९।२८ इत्यानि ... फलं ...।५९ ... नेन ... ३

६।२४।५८ साधेन ३।७।२१ युक्तां जातं ४।२।१।२२।२७ भगुविधोरुत्तर गोलत्वादुत्तरः। अथ प्रका
रांतरेण शरानयनमाह तत्रापेति। भगुविधुः ५।२३।५५।२। अस्य भुजांशाः ६।२४।५८ इत्यभिमत्कोः
लब्धं खंडं :फलं खंडप्रत्यं० शेषं ६।२४।५८ लब्धखंडयोर्योगो युक्तः जातो गुलादिः शरः ३ उत्तरः ०।५९ अथोदयास्त क
ज्ञानार्थं कालांशानाह। भास्कर इति। भास्कर इत्यादयो ब्रात्तचंद्रा आर्कतः पूर्वाचार्यैः समयांशाः का
लांशाः। निगदिताः। चंद्रस्य द्वादश १२ भौमस्य नग ७ भुवः १७ बुधस्य गुणचंद्राः १३ गुरोर्भुभुवः ११ शुक्र^
स्य दिविसः १० शनेस्तिथयः १५ भगुविदोः शुक्रबुधयोर्वक्रिणोर्वक्रगतः सतोल्लदानद्युक्त
कालांशाः। क्षितिहिनाः एकोना कार्याः। अथ भौमादीनां पातनाह॥ खांबुइति॥ खांबुधयः इत्यादि यः भागा
॥कुसुताः ज्ञोमभारस्य पावलवाः सुः खांबुधयो भौमस्य ४० खयमा बुधस्य २० खभुजांगा गुरो ६०
खो गांगमि शुक्रस्य ६० खदशा शनेः १०० बुधभंपातांशाः। मध्यैर्नांहगणोत्पन्नेनचलकेंद्रेण शीघ्रकें ए
द्रेण विहीनाः कार्याः। अथ शरसाधनार्थं शीघ्रकर्णसाधनमाह॥ क्रुद्विति॥ शाके १५३४ वैशाख^
शुक्लपौर्णिमायां भौमादीनां स्पष्टक्रांतिसाधनं क्रियते॥ तत्र भौमादीनां मंतिम शीघ्रकेंद्राणि भौ
मस्य शीघ्रकेंद्रं ३।२।४।५३ बुधस्य शीघ्रकेंद्रं २।२६।२५।७ गुरुशीघ्रकेंद्रं ८।२१।२०।५८ शुक्र
स्य शीघ्रकेंद्रं ३।४।२१।५२ शनेः शीघ्रकेंद्रं २।१२।५०।०॥ अथ भौमस्य शीघ्रकर्णः साध्यते भौ

ताप

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला·टी· मस्यशीघ्रकेंद्रं ३।२।४।५७ अस्य राशितुल्यगतखंड [stain] त्रय योगः ६॥ शेषेण ५।४।५७ एष्यखं
डं ४ गुणितं ४।२१।४८ त्रिंशद्भक्तं फलं ०।८।३९ अनेन खंडयोगो युक्तं ६।८।३९ एकभक्तं फलं
६।८।३९ अनेन अष्टादश १८ रहितं जातं भौमस्य शीघ्रकर्णः ११।५१।२१ बुधस्य शीघ्रकेंद्रात्
४५ फलं २।५।४२ द्विभक्तं १।२।५० पंचदश १५ मध्ये रहितो बुधस्य शीघ्रकर्णः १३।५७।१० गुरोः शी तंत्रा
घ्रकेंद्रफलं ७।१।१२ चतुर्भक्तं १।४७।१८ इदं त्रयोदश १३ मध्ये रहितं जातो गुरुशीघ्रकर्णः ११
१२।४२ शुक्रस्य शीघ्रकेंद्रात्फलं ६।३५।५८ एकभक्तं ६।३५।५८ इदं एकोनविंशति १९ मध्ये
रहितं जातं शुक्रस्य शीघ्रकर्णः १२।२४।२ शनेः केंद्रात्फलं ४।२७।० भक्तफलं ०।३६।४२ इदं द्वा शीघ्र
दश मध्ये रहितं जातं शनेः शीघ्रकर्णः ११।२३।१८ अथ भौमादीनां शरसाधनमाह॥ मंदस्प
ष्टेति॥ मंदस्पष्टो भौमः १०।३।१८।४५ स्वपातेन राश्यादिना २।१०।२ रहितः ८।२३।१८।४५ अस्मात्केव
लात्। अयनांश संस्कारं विना भुजखंडानीत्यादिना क्रांतिः २३।४३।३३ त्रयोविंशत्या २३ गुणिता
४१ ५४५।३९ शीघ्रकर्णेन ११।५१।२१ भक्तफलं ४६।१३९ स्वांगुला असज्ज्ञाः इष्टफक्त लात्स्वतुर्यां च ४५
शेन ११।३०।२४ रहितं पातोनमंदस्पष्टदक्षिणगोलस्थलाज्जातो दक्षिणोंगुलादिकं शरः ३४
।३१।२४ अत्र गतावानुक्रिशेषं यदा भौमस्य शीघ्रकर्णः एकाद[stain] ११ त्स सलदा महदंतरं पतति

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

इतिकारणात् शीघ्रकर्णेन भक्ता व्यासफलं प्राप्तं तत् द्वाभ्यां भक्ता पर्यायैः चतुर्थांशेन रहितं कार्यं स
भौमस्य शरो भवति। एकादशाधिके शीघ्रकर्णे तरं तत्र सांघूनाई सेव: मंदस्पष्टो बुधः २।५।
३।२५।२। व्यादिपातं २०।५०। अयं अहर्गणोत्पन्न शीघ्रकेंद्रेण २।२७।२५।५० रहितः२।२।२।४५।२०
अनेन मंदस्पष्टेर रहितः २।२।२८।५ अस्य क्रांति २२।५५ पत्रियमोहतां ४८३।२१।३३ शीघ्रकर्णेन
न क्ता २३।५७।२० फलं जातं शारः ३।४।१८।१४॥ श्री॥ पातोनस्य उत्तरगोलस्थ
ने त्वादुत्तरः मंदस्पष्टो गुरुः ४।२५।२।४४ स्वपातेन राश्यादि दिना २।२० रहितः २।२२।५२।४४। अ
स्य क्रांति: २८।४१।२२ त्रयोविंसतिगुणा ४३२।५२।२३ शीघ्रकर्णेन २२।२२।४२ भक्ता ३८।३६।२६
नो गुरोः पुनः द्वाभ्यां फलं जातः शारः २१।२८।२३ पातोनस्य उत्तरगोलस्थत्वादुत्तरः शुक्रस्य पातो राश्या
दि २।० अहर्गणोत्पन्न शीघ्रकेंद्रेण ३।५।४२।३५ रहितं २।२२।७।० अस्य क्रांति २२।३२।२ त्रयो
विंशत्या २३ गुणीता ५१८।१६।४६ शीघ्रकर्णेन १२।२४।२ भक्ता फलं जातं शारः ४।४।७।४१ पा
तोनस्य उत्तरगोलस्थत्वादुत्तरः॥ मंदस्पष्टं शनि १।२१।२३।४२ स्वपातेन राश्यादि दिना ३।२० र
हितं ७।२१।२३।४२ अस्य क्रांतिः १५।३१।६ त्रयोविंशत्या २३ गुणीता: ३५६।५५।१८ शीघ्रक
न र्णे १२।२३।२८ भक्ता फलं जातं शारः ३१।२०।२७ पातोनस्य दक्षिणगोलस्थत्वाद्दक्षिणः॥ भौ
रहितं १०।२४।१८।२५ अनेन मंदस्पष्टो शुक्रः ७।५।२५।२५

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

[illegible]

ग्रहला-टी.

मादिनामेते अंगुलात्मकशराः त्रिगुणिताजाताभौमादीनांकलात्मक शरांभौमस्य १०।३।३३।४२
बुधस्य १०।३।५५।१२गुरो ५।३।५४।३९ शुक्रस्य १२।०।२३।३ शने १।४।१।२१ एतेषष्टि भक्ताजाता
अंशाद्यशरदक्षिणाः १।४३।३३ बुधस्य उत्तरः १।४३।५५गुरोरुत्तर ०।५।३।५४ शुक्रस्य उत्तर २
।५।२३शनेर्दक्षिण ०।१।२१ स्पष्टाभौमादयः भौम २१।५।१५।१४बुधः ११।१७।४ गुरुः १।२०।४७
शुक्रस्य १।१२।१५।४१ शनिः १०।२८।४८।३०।अयनांश १८। भौमादीनांक्रांतयः भौमस्यक्रांतिर्द
क्षिणा२।२१।३५।बुधस्य उत्तरा २१।३३।३२गुरो उत्तरा १४।५०।१५शुक्रस्य उत्तरा २३।५८।५८
शनेर्दक्षिणा ८।३।० एतास्वस्वशरेणसंस्कृतांजाताभौमादीनांस्पष्टाक्रांतयः भौमस्यदक्षिणा
४।५।२बुधस्य उत्तरा २३।१६।२९गुरो उत्तराः १५।५७।१९ शुक्रस्य उत्तरा २६।४।२१शनेर्दक्षिणा
७।३।७।१।। अथ पंचांगाद्वक्रसाधनार्थमंदस्पष्टग्रहसाधनमाह ।। वक्रांत्याद्यमिति । तिथि
पत्रगतं पंचांगस्थितं वक्राद्याद्यंशे यत्तद्दिवसे तस्यग्रहस्य वक्रोदयादिस्पष्टाधिकारोक्तं शीघ्रकें
द्रं स्यात् ।। तद्यथा वक्राद्याद्यभागाः त्रिंशदूनका १६७ स्पष्टादिकं मंदस्पष्टखगात् ।। इत्यादिनाक्रां
तिरुत्तरो २३।५८।३८शीघ्रकर्णः १९।२४।४ अंगुलाद्यः शरो दक्षिणा ३।० २।१५ अथ वक्रमेसा
धनार्थेनतांशसाधनमाह ।। प्रगत्रिभेति प्राक्पूर्वोदयास्तसाधने त्रिभेणराशित्रयेण वर्जिता

आदिनाद्युदयमार्गयो यस्यग्रहस्य शरसाधनं क्रियतेतस्य पंचांगस्थितं यत्कुत्रापि
वक्रोदयादिकेयं ४

[illegible]

तुस्पष्टखेटा क्रांतिः साध्या पश्चिमोदयास्तसाधने राशित्रयेणसंयुताक्रांतिः साध्याः अक्षांशैः
संस्कृतानतांशास्युरित्यर्थः स्पष्टभुक्तः ११। १३। १४। २९ एवास्तस्य साध्यत्वात्रिभेणरहितः ८। १३
। १४। २९ अस्यक्रांतिर्दक्षिणा २३। ५८। ४२ अक्षांशैः संस्कृताजातानतांशाः दक्षिणा ४९। २३।
थे २४ अथदृक्कर्मसाधनमाह ॥ षडूशैति। नतांशाः ४९। २३। २४ अस्यदसमांशाः ४। ११ तन्मिताः
गत्र खंडयोग २०७ छिष्टं १। २३। २४ अंगेतं १२ घ्न ११२ ४८। ४८। अस्यदशमांशो ११। १२ गतखंडेक्य
२० युतं ४१। २१। ध्रांगुल ३०। १२। ५ हतं १२४। २०। ३९ हारहृत्वाभक्तं फलं कलादिदृक्कर्म १०। ३। ५२
नतांशो धोरेकदिक्त्वाद्धनं ॥ नतांशाशरयोरेकदिसिधनंभिन्नादिसिऋणं ॥ परंपश्चिमास्तोद
येसाध्यमानेत्वस्तंवैपरीतं देयं ॥ भिन्नदिशिधनं। एकदिशिऋणमित्यर्थः ॥ सद्यग्रहदृक्कर्मद
त्तग्रहो भवति स्पष्टभुक्तः दृक्कर्मसंस्कृतं ११। १४। ५८। २९ एवंदृक्कर्मदत्ताग्रहस्योदयास्तादि
नज्ञानार्थगताग्यलक्षणमाह ॥ कल्पेत्योरविरिति ॥ अर्कःसूदृक्करवचरोदृक्कर्मदत्तोग्रह र्यः
॥ तयोर्मध्ये अल्पोरविः कल्प्यः ॥ अधिकोयः स्वग्नेयग्नार्कयोर्मध्ये ॥ अयनांशा दत्वा प्राग्वत् ॥
अर्कस्यभोग्यपदं स्वदिना एकराशिभवेत् तदंशांतरहृतंउ दयद्दत्वा दिनाकालसाध्यः ॥ पश्चा
त्पश्चिमोदयस्तसाधने सचक्राद्ययोषराशियुक्तयोः कालःस्याध्यः पलात्मकः षष्टीभम।

या द्व त्र कल्पनयोः
ग्नार्कयोः

४ अयनांशयुक्तोरविः ०।३।५।२० अयनांशयुतं लग्नं ०।११।४०।२६ अनयोरेकराशि विद्यमानत्वात् भा
गांतरं ८।३४।६

 कोघटीकात्मकोभवंतिताः घटीकाषट्गुणिताः इष्टकालांशास्तुः औंभिइष्टकालांशैपूर्वो मी
कस्थिरकालांशैभ्यः अधिकैरस्तोगम्यः ऊनैर्गतोस्तः उदयस्तु अधीकैर्गताः न्यूनैर्गम्ये
 : अर्क ११।२३।३३।२६। दृक्कर्मसंस्कृतं शुक्रः ११।२४।५८।२० अनयोर्मध्ये अल्पशुक्रेसरा
वरवि ११।२४।५८।२० अनयोरविर्लग्नं ११।२३।३३।२६ अयनांशा १८।८ अनेनमेषोदयो
२२१गुणितं १९।१।३।३६ त्रिंशद्भक्तंजातंकाल १।३ षड्गुणाजातांइष्टकालांशाः ६।१८ शुक्रस्य लंपलात्मकं ६३
श्लोक कालांशा ९ अथग्रंथोक्ता चंद्रशुक्रयोः कालांशानांसंस्कारोलक्षितंमाह॥स्यादितिरवोश्रा ^ षष्टिनेकोघ
ग्न ३०० सायनशुक्रस्योदयः॥२२१ अनयोरंतरं ७०म २७ विहृतंफलमंशादि २।५५।३३ अत्र टिकादि
त्रयेभ्यउदयस्यन्यूनत्वाद्दृशां॥दृक्कर्मलवाधनं २।४३।५२ अनयोसंस्कृति २।२१।४२ एषांपंच
उदये अधिके मांशरूणं ०।२४ शुक्रस्यकालांशाः ९ पंचमांसेनसंस्कारिताः जाताः स्पष्टं ८।४६ शुक्रस्यइतिक सं
सविधनं १ रणात् ।हा स्याम्नांजाताः शुक्रस्यकालांशा ८।४६ एतेकालांशैः साधितोदयास्तयोः॥इष्टि:
समतास्यात् एषामयालक्षिताः यंत्रवेधौ उदयास्तयोरंतरंलक्षितमित्यर्थः कालांशाः ८ ...दिनो
४६ एभ्यो इष्टकालांशाः ६।१८ अनयोरंतरभागा०।२८ अस्यकलिकाः २८ खाभ्रागिनिभिः ३ ६७
गुणिता ८४०० पूर्वास्तस्यसाध्यत्वांत्समप्रमेनसायनरवेरुदयास्त समोदयेनभक्ताः कार्याः

२ न्यूनाः अतोगतोस्तः अथदिवसानयनमाह॥ररा.... ३००रिति॥कथितः ६।४६ इष्टकालांशाः ६।१८
१ तसायनार्कस्थिताराशिउदयेन २२१ भक्ताफलं ३८।०।३२ परतः प

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

मूर्ध्नि[?]लः॥ व क्रि तिथयस्तो ऽ [?]स्त: साध्यते स च्चे ट्ठकी नदागतयोगे नभक्ताकार्या: [?] स्पष्टं गस्तो ऽयं ज्ञानमाह २

रवि शुक्र गत्यं तरेण १५।५ भक्ताः फलं अस्तस्यागत दिनादि २।२३।३४ चैत्र शुक्ल अष्टम्याः
सकाशात्पूर्वं एभिर्दिनादिकैः २।२३।३४ शुक्रस्य पलभा इति। पलभा ५।४५ अष्टगुणा ४६।०
अनेनगज [?] भागा ७८ रहिता ३२ सखे चरालवा ८९ युक्ता १४५ एते त्रिंशद्भक्ताः राश्यादि
वृषभराशौ अं [?] दृश्येस्तं सिंहस्थे के चतुर्विंशति २४ भागे उदयं॥ अथ ग्रहाणां नित्योदयास्त
ता नाथं द्रश्याद्रश्य लक्षणमाह॥ खेचरोस्तेति॥ अर्कासन्न [?] लेस्तयास्तस मुपये खेचरो ग्र
हा कार्याः स्वयं [?] ग्रह सष द्रुस्त यो अधिक केवल सूर्योदय [?] सग्रहो नि शिरात्रौ उदेति
उदयं प्राप्नोति॥ अन्यथा तं वि परित [?] रा [?] याति। ग्रहः सष द्रार्क तोल्प: सर्पाधिंद
स्पर्घ॥ अथो अनंतर्ये एवं ज्ञापल [?] ज्ञाने सति सग्रह॥ पूर्व पश्चा [?] क्कर्म भाक विधेयः उ
दये पूर्वद्रक्कर्म भाक विधेय॥ उदये पूर्व द्रक्कर्म देयं अस्ते पश्चिम द्रक्कर्म देयमिति स्पष्टं॥ शाके १५
३४ वैसाख शुक्ल पौर्णमास्यां गुरौ निर्वासासर्ध नं स्पष्ट सूर्यः। ०।५।४२।३७ स्पष्टगतिं
[?] ५७।३६ स्पष्टो गुरु ४।२।०।४० स्पष्टगतिं ५।२२ मंदस्पष्ट गुरु ४।२२।४४ मंदस्पष्टग
ति ४।४२ क्षिमानं ३३।१६ सूर्यास्ते चालितो सूर्यः ०।६।२४।२३ गुरु ४।२।२०।४६ मंदस्पष्टो गुरु
४।२२।५५।१० सपात रा२० रहितः ०।२२।५५।१० के वर्ल क्रांति १०।४०।४० शीघ्रकर्ण २१।

ग्रहला-टी· १२।४२ अंगुलाद्यं ग्रहरं उन्नतः २१।२८।५२ स्पष्टो गुरुः ४।२।२२।४६ अयं सषड्भार्कः ७।५।४२ २
।३७ न्यूनं केवलेर्कादधिकं इति रात्राव स्तंगमे स्पं निति नि र्णिन्तं ॥ अथ पश्चिमास्त साधनात्
त्रिभयुक्त ७।२।२२।४६ अस्य क्रांतिर्दक्षिणा २८।२१।४१ अक्षांशैः संस्कृता जाता नतांशाः
४८ दक्षिणा ४३।३८।२३ दृक्कर्मकलाद्यं धनं ५५।१८ दृक्कर्मसंस्कृतो गुरुः ४।३।८।४१॥ अथ रात्रौ
ग्रहो स्या स्त योर्गत घटी का ज्ञानमाह उदु मेति । उदु मे उदये साध्यमाने खगा दृक्कर्मस्तत्र
हं तयान्तःकालः । भुक्तकालः ॥ साध्यः । अस्ते षड्भ युक्तात् ग्रहात् भुक्तकालः साध्यः सकालः
सषड्भार्कस्य भोग्यकालेनान्वितः युक्त मध्योदयः एवं अस्तो द्गमौ स्ते घटि कादिको रात्रियातो
भवेत् ॥ तात्कालिक ग्रहास्त कालः । पुनः साध्यः ॥ स्पष्टस्या हि सर्थः । सषड्भ दृक्कर्म स्तत्र ग्रहात्ः भु ८
क्त कालः २७९ सषड्भा । सूर्यात् ७।६।२४।२३ भोग्यकालः २४ भुक्त भोग्य योः योगः २४३ धनुः ३ काल
४२ मकरो ३०४ द्वयाभ्यां युक्त ८८९ सूर्यास्तात् ॥ एभिः घटिकाभिः २४।४९ गुरोरस्तः । ता
भिर्घटिकाभिः चालितो गुरुः वक्री गुरुः ४।३।५।२४ रवि ७।६।२८।३६ लग्न भुक्तं २७९ रवि ४८
भोग्यं ६१ अनयोर्योगः २४० धन ३४२ मकरो ३०४ द्वयैर्युक्तः ८८६ षष्टि भक्तः । जातः स्पष्ट का
लः २४।४६ अथ तात्कालिक चंद्रं विना कालस्य स्पष्टीकरणमाह ः इंद्रोरिति ः चंद्रस्य कालो ।

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

म

गोपलाद्यो नं नवपलैः । उदयेयुक्ताः । अस्ते ऊनः प्रतिघटिकं द्विद्विपलैर्युक्ताः । द्विघ्नघटिकातुल्य
पलैः पलस्थाने युक्ताः इस र्थः स्पष्टकालं स्यात् । एवं कृते तात्कालिकचंद्रस्फुटं कालः साध्य इति प्र
योजनं नास्तीति सूचितं ॥ ॥इति ग्रहोदयास्ताधिकारोदाहरणं ॥ अथ ग्रहछायोदाहरणं । तत्र
रात्रौ ग्रहस्य दृश्यदृश्य तज्ज्ञानं दिनगतसाधनमाहः ॥ प्रागितिः शाके १५३२ वैशाखशुक्लनव
मि ९ शनौ रात्रौ दशघटीकासु १० चंद्रस्य छायासाधनं क्रीयते । तत्र अहर्गणः ७७७ प्रातर्मध्यमा
ः सूर्य० । २० । ५६ । २२ चंद्र ३ । २६ । ५८ उच्चं ७ । २२ । ४ । ६ राहु २ । २३ । ५७ । ३ रवेर्मंदकेंद्रं १ । २७ । ३३९
मंदफलं धनं ० । ४९ । ४० संस्कृतो रवि ० । २२ । ४६ अयनांशाः १८ । ८ चरं रुणं ७३ चरसंस्कृतः स्प
ष्टो रवि ० । २२ । ४४ । ४९ स्पष्टा गति ५७ । ५८ फलत्रयसंस्कृतश्चंद्रः ३ । २६ । ३५ । २३ मंदकेंद्रं ३ । २५ ।
२८ । ५३ मंदफलं धनं ४ । ३२ । १० संस्कृतं स्पष्टश्चंद्र ४ । १ । ७ । १३ स्पष्टा गति ८११ । १९ दिनमाने ३२
। २२ सूर्योदयात्कृत घटिभि ४२ । २६ चालितः । सूर्य ० । २३ । २४ । ४८ चंद्र ४ । १० । ४६ । ३९ राहु २ ।
२३ । ४४ । ४८ । व्यगुश्चंद्र १ । १७ । १ । ५९ उत्तर । शरः ६५ । ४४ त्रिवर्जितश्चंद्र १ । १७ । ४६ । ३९ अस्य क्रा भ
ति उत्तरा २० । १९ । ३९ अक्षांशे ३५ । २६ । ४ संस्कृता जाता नतांशाः दक्षिणाः ५७ । ३ सूर्य दृक्क
कल्पाद्यं मेरुणं २६ । ४१ दृक्कर्मसंस्कृतश्चंद्र ४ । १० । २९ । ५० रात्रिगतघटिषु १० लग्नं ८ । २६ । २४ । २२

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला॰टी॰ पूर्वदृक्कर्मसंस्कृतस्पष्टंद्र। लग्नादल्पः। अस्तलग्ना २।२६।२४।२२। इदधिकोनदृष्टघटीषु दृक्स्प स्पष्टंद्रः
सायनदृक्कर्मसंस्कृतस्पष्टंद्रस्य भोग्यकालं। २५ सायनलग्नस्य भुक्तकालेन ४६ युक्तः ६१ ग्रहं
ये लग्नयोर्मध्ये स्थिं हा२।२ भ्यमकरपर्यन्तंउदयास्तेषां योगेन १३ ५७ युक्तः २४ २८ षष्टिभक्तः जा
४९ तो ग्रहस्य दिनगतकाल २३।३८ चंद्रस्य दिनगतं अतीतनव पलं [illegible] रहितं जातं स्पष्टंद्रस्य दिनगत
काल २३।२९ अथ ग्रहस्य दिनमानमाह। जिनाघेति। इक्कर्मस्तचंद्रात्स्वरसुतरं ५९ अंगुलाद्यः
।३।२। उनरः २५।४४ अक्षभा ५।४५ घ्नः ३०७।५८ चतुर्विंशतिमि २४ भक्ताफलं कलात्मसुतरं फ
२५।४४ शास्यउत्तरला तः। अनेन चरं ५९ संस्कृतं जं नं स्पष्टं ७४।४४। अस्मात् दिनमानं ३२।२८
अथ ग्रहस्य द्युविगतस्त्रागुक्तदिनगतकालात् छायाघ्नं साध्यं। अर्थेचरमंदि। ग्रहस्यछायायां ख
त्र भागेभ्यः रात्रिगतघटिकादिकं ब्रुवे। अग्नेरत्सेनु वृत्तिआराद्विनां भौमाः शीनां घेति परिग
मः। छायाज्ञानं यंत्रवशातः। वक्ष्यमाणरीर्सस्यावात घषायंत्रवेधाद्दिनां [illegible] यंत्र ग्रहस्य
भागाः। ज्ञेयाः यंत्रभागेभ्यः करांः कर्यात्तछायायंत्रभागेभ्योदिनगतं वाज्ञेयं। दिनगतका ४९
ल २३।२९ दिनमानात् ३२।२ शुद्धजातः। शेषकालं ८।५९ अयं उन्नतसंज्ञकः। पश्चिमकपाल
स्यविद्यमानत्वात् उन्[illegible]नतं द्दिनार्द्धतः। शुद्धं जातं पश्चिमनतं ७।२५ अक्षकर्ण २३।२९ स्य

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ष्टचरं ७।४।४४हार २२८।५६समाख्यं ३०।२ अभिमतोहरं ७।२५भाज्यः २२७।५५ अंगुलाद्यं।क
र्णं २५।५३ इष्टछाया १०।२४॥ अथ छायासाधनमाह॥ पश्येति। जलादौ प्रतिबिंबितं खेटप
श्येत् इ[illegible] गोच्चेऽवलंबं गुणायेत् यत्र भूमौ लंबः पतति तस्माज्जले प्रतिबिंबमध्यं अंगुलात्म
कं यानीयं। तद्द्वादशगुणं गोच्चेन भक्तं फलमंगुलादिका छाया स्यात्॥ अथ ग्रहस्य द्युगतका
लसाधनमाह॥ ज्ञात्वानुमानादिति॥ अनुमानाज्ज्ञातं रात्रिगतघटिकां १० तत्कालिकचंद्रास्पष्ट
चरं ७।४।४४ दिनमानं ३२।२८ इष्टछाया १०।२४ अस्य विलोमविधिना द्युगतसाधनं कर्णं २५
।५३ भाज्यः २२७।५५ अभिमतोहरं ७।२५ आप्तकर्णं ३३।१० मध्यहारः २२८।५६ नतं पश्चिमं ७।१५
३६ दिनार्द्धेन १६। स्वयुतं जातो ग्रहस्य दिनगतकालः २३।१० चंद्रस्य दिनगतं अतो नवपलरहितं
जातः॥ चंद्रस्य दिनगकालं २३।३८ अथ ग्रहोदये दिनयातरात्रिशेषकालमाह॥ प्रागेति॥ सूर्यचक्र
मसंस्कृतचंद्रं ३।४।१०।२१।५०।४ इत्यासियुक्तः सूर्यः ३।२३।२५।४८ अनयोर्मध्ये चंद्रोऽल्पः सोऽर्कः
कल्पितः अ[illegible]न्योर विलग्नं अनयोरंतरे कालः अर्कभोग्य १५ तनुभुक्त २२३ युक्त २४८ म
ध्ये कन्या ३३५ तुलोदयेन ३३५ युक्त ५८८ जातो ग्रहस्य सषड्ग सूर्यादल्पत्वाचंद्रो दये दिनशे
षकाल २३।३८ सर्कलं ग्रहस्योदये क्रमात् द्युशेषा रात्रिर्भवति कस्मिं सति॥ ॥पुष्टे सति॥

ग्रहेभ्य

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला·टी· ग्रहेसषड्गस्सूर्यादल्पेघुशेषः।अधिकेरात्रिगतःस्यादिसर्थः॥अथसूर्यास्ताद्रात्रिगतमाहुः।ते
नेतितेनघुशेषेण पूर्वोक्तोघुपातंऊनं।रात्रौतेनसहितः कार्यः।एवंअर्कास्तमयगतःसूर्यास्ता
दनंतरंनिशिप्रयातःरात्रिगतकालोभवतिचेत् स्त्रावः॥चंद्रस्यकालस्तस्य अनुमितघटी षु
५० न अल्पघुःस्वंचेतघर्यःकल्पितघटिकाप्यं॥आगतघटिका।अल्पावाघुष्वाइसर्थः।तावदेव^
द्विगुणं।तस्समपलैःसंकल्लं अल्पश्चेतयुक्तः अधिकश्चेतऊनाःइंद्रासकालःस्फुटोभव
तिःग्रहलघुपातः२३।३८ घुशेषेण १३।३८रहितंजातःसूर्यास्तात्रात्रिगतकालः१०इति
ग्रहछायाधिकारोदाहरणं॥ अथनक्षत्रछायाधिकारोदाहरणं तत्रतावत् लक्षत्रध्रुवकाना
मूलादिति ह दास्रादितिं।दास्राइश्विनीमारभ्यइष्टम् छेनेत्यादय।खमिसंताःसर्वेषांनक्षत्राणांक्रमा अ
त।अंशा घ्राःध्रुवाः स्युंतत्रिंसङ्काःरात्र्यादयो भवंतिसर्थः।इमेध्रुवाः॥स्तायनइंद्याःसं क्रि
तिराशामयनइंद्धकर्मेइत्तमिसर्थः अयः सिद्धकर्माहुःक्षेपइनिःक्षेपान क्ष त्राणांवक्ष्यमा मं
णाःशरःफलभंर्याशुपपःद्दार शमक्ताःफलंभागादियाद्युं ध्रुवे प्राकर्दकपालेधनंपश्चिम^ दू ५०
कपालेऋणंइदंदक्षिणाशरेःउत्तरशरेविपरीतंपूर्वकपालेऋणं:पश्चिमकपालेधनमित्स^
र्थः तेसहेशोनक्षत्रध्रुवास्युःअथनक्षत्र र्णशर भागानाहुः दिगंतिः अथप्रजापमुखा द

पति

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

नी

त्रा नांध्रुवकां [illegible] नाहः प्रजापतिरिति: अथ तेषां स्वरभागानाह। तेषामिति स्पष्टार्थं॥ अश्विन्याः
।शरः१० पलभा५।४५घ्नं५७।३० [illegible] द्वादशभक्तः।फलंभाद्यं४।४७।३० अनेन अश्विंध्रुवक गा
०।१८ उत्तरशरत्वाद्धूनः जातः कार्या अश्विन्युदयध्रुवं०।३।१२।३०।फलेनयुत जातोस्तध्रुव
कोअश्विन्याः०।१२।४७।३० एवंकृतेजाताउदयास्तध्रुवकाः अथखमध्यनक्षत्राज्ञानविज्ञान।
माहः खमध्येति।खमध्ये वर्तमानंयन्नक्षत्रंतस्य यः उक्तध्रुवः। अथ [illegible] मध्येनेत्यादि तस्मात्
।अस्फुटंशरसंस्कारंविनाचरंसाध्यंचराद्दिनार्धसंयुक्तकालंखमध्यनक्षत्रध्रुवंसूर्यंप्रकल्प्य
।अयनांशा [illegible] द्वलास्वदेशोदयैर्लग्नंसाध्यं॥तस्मिन्नक्षत्रेखमध्यस्थेसतितल्लग्नं अंगभा स्यात्
न्वितार्कः सषड्भसूर्यः तयोरंतरे अर्कस्य भोग्यइत्यादिना कालंसाध्यंतत् खमध्यस्थेनक्ष

	अ	भ	कृ	रो	मृ	आ	पु	पु	अ	म	पू	उ	ह	चि	स्वा	वि	अ	ज्ये	मू	पू	उ	अ	श्र	ध	श	पू	उ	रे	ब्र	ब्र	अ	अ	अ	लु
उदयध्रुवकाः	०	०	१	१	२	२	३	३	३	४	४	४	५	६	६	७	७	७	८	८	८	९	९	९	१०	१०	१०	०	२	१	१	३	६	३
	३	१५	५	२१	६	२२	१	१५	२०	०	२२	२८	२५	३	०	२	२१	२१	५	१२	२३	१९	२०	२८	२०	१३	२४	०	१२	११	१९	२६	१	१०
	१२	२५	३६	२३	४७	१६	९	०	२२	०	२५	४६	१६	५७	१६	२८	५७	२६	५०	२३	२३	१३	३७	४५	००	१०	३	०	१९	३३	१०	२५	३३	१०
	३०	००	१५	५५	३०	२५	५०	०	२५	००	००	१५	१५	३०	२५	४५	३०	१५	०	४५	४५	३०	३०	०	००	०	१५	०	५५	३०	०	००	४५	०
अस्तध्रुवकाः	०	०	१	१	१	२	३	३	३	४	५	५	५	६	७	७	७	७	७	८	८	९	९	१०	१०	११	११	०	२	२	१	१	६	२
	१२	२६	१०	१६	२०	०	६	१६	१३	०	२३	११	१४	२	५	१	१३	१९	२८	१२	१९	१५	११	३	२०	९	१५	०	१९	१०	२६	३	४	१
	४३	२५	२३	३३	१२	४३	५२	००	३९	००	५	२३	२३	२	२३	३	२	३३	१०	३६	३६	२८	५२	१५	०	३०	५६	०	१	१२	५०	३	२६	५०
	३०	०	४५	२५	३०	२५	३०	००	२५	००	०	४५	२५	३०	२५	१५	३०	४५	०	२५	११	३०	३०	००	००	०	१५	०	५५	३०	००	०	२५	००

ग्रहला·टी· त्रैसूर्यस्य राशिगतघटिका भवंति॥ ॥स्वमध्यस्थाश्विध्रुवक।०।८ अयनांशा।१८।२० सायन।०।२६।२० अस्मात्पुरं ४१९३।१

५१

अ	भ	कृ	रो	मृ	आ	पु	पू	अ	म	पु	उ	ह	चि	स्वा	वि	अ	ज्ये	मू	पु	उ	अ	श्र	ध	श	पु	उ	रे	प्र	द्व	अ	अ	अ	सु
१५ ४९	१६ ११	१६ ३७	१६ ४७	११ ५५	१६ ५८	११ ४७	१६ ३६	१८ ३५	१६ १	१५ २६	१४ १२	१४ ४५	१४ २०	१३ ५४	१३ ३३	१३ १६	१३ १२	१३ ५	१३ २	१३ ४	१३ २	१४ १	१३ २४	१४ १९	१४ २०	१४ ५१	१५ ३४	१५ ५५	१६ ५२	१६ ५०	१६ ४५	११ २०	१५ ५२
३ १३ ४४ ४९	३ २४ ५२ ३६	४ ० ३४ २०	४ १९ ४८ २२	५ २ २० २६	५ ६ ११ २९	६ ३ ८ [illegible]	६ २४ २१ २८	६ २५ १६ ४१	७ ४ २१ १६	७ १९ ५४ १२	७ २५ ३१ ३	८ ७ ५३ ०	८ १९ १५ ७	९ ५ १२ २२	९ १८ १४ २२	१० २ ३५ ३	१० १० १७ ३०	१० २३ ३४ ४७	११ १६ ४३ १२	११ २५ १६ २०	११ २० ५५ ४१	० १५ ११ २२	० २९ १ ३७	२ ४ २ २४	२ ८ ३४ ३६	२ १८ ४० ३१	३ ७ १६ २८	५ १ २६ ४२	४ २६ ३१ २१	४ २३ ४४ ३५	५ १९ ४२ ५०	८ १९ १४ ४	५ २० ४२ ५८

इष्टकालः १५।१५

अ	भ	कृ	रो	मृ	आ	पु	पू	अ	म	पु	उ	ह	चि	स्वा	वि	अ	ज्ये	मू	पु	उ	अ	श्र	ध	श	पु	उ	रे	प्र	द्व	अ	अ	अ	सु
० ३ १२ ३०	० २५ १५ ००	१ ५ ३६ २५	१ २१ २३ ४५	२ ६ ४३ ३०	२ ११ १६ १५	३ १२ ७ ३०	३ १६ ०० ००	३ २० ३० १५	४ ० ०० ००	४ २२ १५ ००	४ २८ ३० १५	५ २५ १६ १५	६ ३ ५३ ३०	६ १० १६ १५	७ २ २८ ४५	७ २४ ५७ ३०	७ २९ २६ १५	८ ५ ५० ०	८ १३ २३ ४५	८ २३ २३ ४५	९ १६ २७ ३०	९ २० ३७ ३०	९ २८ ४५ ००	१० २० ०० ००	१० २३ ३० ००	१० २४ ३ ४५	० ० ० ०	१ १२ १८ ४५	१ ११ ३७ ३०	१ १२ १० ००	३ २६ २५ ००	९ १ ३३ ४५	३ १० १० ००
३ १३ ४४ ४९	३ २४ ५२ ३६	४ ० ३४ २०	४ १९ ४८ १२	५ २ २० २६	५ ६ ११ २९	६ ३ ८ ४८	६ २४ २१ २८	६ २५ १६ ४१	७ ४ २१ १६	७ १९ ५४ १२	७ २५ ३१ ३	८ ७ ५३ ०	८ १९ १५ [illegible]	९ ५ १२ २२	९ १८ १४ २२	१० २ ३५ ३	१० १० १७ ३०	१० २३ ३४ ४७	११ १६ ४३ १२	११ २५ १६ २०	११ २० ५५ ४१	० १५ ११ २२	० २९ १ ३७	२ ४ २ २४	[illegible]	२ १८ ४० ३१	३ ७ १६ २८	५ १ २६ ४२	४ २६ ३१ २१	४ २३ ४४ ३५	५ १९ ४२ ५०	८ १९ १४ ४	५ २० ४२ ५८
० १२ ४३ ३०	० २६ ४५ ००	१ ९ २३ ४५	१ १६ ३६ १५	१ २७ २२ ३०	२ ० ४३ ४५	२ ६ ५२ ३०	२ १६ ०० ००	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	० २ २ ३०	१ ५ ४३ ४५	१ १ ३१ १५	१ १३ २ ३०	१ १८ ३३ ४५	२ २६ १० ००	२ २३ ३६ १५	२ १५ ३६ २५	३ २३ ४२ ३०	३ ० ३० १५	४ २ ०० ००	४ २० ०० ००	६ ९ ३० ००	६ ५ १५ ००	६ १० ०० ००	८ १० ४१ १५	८ १० ३० ३०	७ २६ ५० ००	७ ३ ५० ००	० ४ २६ १५	६ १ ५० ००		

उदयलग्नं

८ २९ ४४ ४

इस्तलग्नानि

लग्नं ३।१२।३६ [illegible]

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

४८ अतोद्दिनार्धं १५। एवं ज्ञातानि सर्वेषां दिनार्धानि तेभ्यः लग्नसाधनं अश्विनीध्रुवकं ०। ८सायनं०।
भोग्य २६। १० अस्मात् कालः २८ इष्टकाल १५।४९ लग्नं ३।२३।४४।४६ एवं ज्ञातानि सर्वेषां मध्यलग्ना
२ नि॥ अथोदयनक्षत्राद्यास्तनक्षत्रात् लग्नं सत्रिगतं चाह॥ उद्घदृष्टेति। उद्घवं उदयं प्रभवतः यद्दृनक्ष
त्रं तस्य स्वदेसजः ध्रुवकः। स एव तात्कालिकलग्नं स्यात्। अस्तं प्रभवतो ध्रुवकः षड्राशियुक्तः
अस्तलग्नं स्यात्। ततः उदयास्तलग्नतः षड्भाकर्तां प्राग्वत् नतात्रिगतघटीकाः साध्याः। अश्विन्यो
। उदयध्रुवकः स्वदेसजं ०।३।२२।३० अयं तत्काललग्नं अस्तध्रुवकं ०।२२।४७।३० षड्राशियुक्तोज्ञा
तोस्तलग्नं ६।२२।४७।३० एवं सर्वेषां उदयास्तलग्नानि बोध्यानि। अथ स्थिरः लग्नानि स्वदेसिया
नि कयोरीसाह इति नैजदेशपं [illegible] अश्विन्यादिनक्षत्रेषु स्कृ सुधीः बुद्धिमान् स्थिरलग्ना
नि सुखार्थं विदधीत कुर्यादित्यर्थः एवं ज्ञातानि उदयमध्यास्तलग्नानि। अथ नक्षत्राणां छा
यायंत्रलवाद्दिग्ज्ञानमाह॥ निजदेशोनि॥ पूर्वोक्तप्रकारेण निजदेशभवात् ध्रुवतः औदयि
कात् उक्तशरान्वयं त्रलवाद्दि खेटवत् स्यात्। एतदुक्तं भवति। स्वदेशोत्पन्नं नक्षत्रध्रुवकं ग्र
हं प्रकल्प्य तस्मात् शरं साध्यं। तत्र [illegible] जिनाप्तोस्ताभाग्रहस्याद्विनास्फुटं कार्यं तस्मात् दिनमानं
कार्यं स्वदेशनक्षत्रध्रुवाच्च। प्राक् दृष्टिकर्म खचरस्य सादिनानक्षत्रस्य पूर्वं नतः साध्यः तस्मात्
भाव त्रात इति इति अनेन प्रकारेण नेज दृक्पज भाद्य त्रागत् उदयं अथ ग्रारवमध्ये चास्तमयं

प्रे३६

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला॰टी॰ न्नतंकार्यंतस्मादुन्नतोन्नवनिशुणितमिष्टसुंनतमित्यादिनाकर्णः।साध्यः तस्मायंत्रभागाश्च:
छायाहेराक्षिरात्रियातंग्रहवतज्ञेयं नयथा छायायांविलोमविधिनाद्युयातःस्वदेशाध्रुवा
नो त्वाग्दृष्टिखचरांगभाग्राभोन्वेरित्यादिनाद्युगरोषोरात्रिर्वासाध्यः तदनंतरंतेनोयत्वसहितर्हि नो
५२ सादिनारात्रिगतंज्ञेयं: अथवारात्रौयंत्रवेधादिनानक्षत्रस्ययंत्रभागाज्ञेयाःयंत्रभागेभ्यः।उ
रे न्नतंतस्माद्रात्रिगतंवाज्ञेयंनक्षत्रग्रहयोगउक्त वेद्ययःग्रहयुतिर्द्वयःपरंतुआचार्येणात्रनोक्तं व
ततूर्ध्वंतत्पुत्रेणनृसिंहदैवज्ञेनस्वकृतकरणेनक्षत्रग्रहयोगउक्तः।तद्यथाः॥द्युचरभध्रुवकांत
रलिप्तिकाद्युगतिभुक्तिहृताहितान्तगैतैः फलदीनैर्द्युचरेधिकहीनकेयुतिरिहतयाखलुवक्रि र
णि॥अथग्रहाणांरोहिणीशकटभेदंतत्फलंचाह ॥गविनगकुलवेति खगोग्रहःगविवृषा
मेस्थितश्चेन्नगकुलवेसप्तदसेभागेवर्तमानःतस्येषुःशरःयमदिक्दक्षिणःपंचत्वांद
गुलाधिकश्चेत्तदासग्रहःकभशकटरोहिणीशकटंभिनत्तिभित्वागतीत्यर्थःयदिअसृकभौ छ
उपश्च मशनेंउदश्चेद्विनतितदाजगक्षयोलोकानामहतीपीडास्यादित्यर्थः अथचंद्रस्यशकटभेद ५२
समयमाह।स्वर्भानाविति:स्वर्भानौराहौअदितिभतःपुनर्वसोःअष्टरुक्षसंस्थेसतिसदाशी
तांशुःचंद्रोरोहिणीसकटंभिनत्त्येवःभौमशन्योःसकटभेदंयुगांतरस्यातःसशाकटभेद
र

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ईदृशिस्वपातेसांबुधयः स्वयमाद्रसादिरूपेसतिदृशानिनं भवतिः वृषभेग्रहेस्वपातयोः पं
चाशदंगुलाधिकोयाम्यःशरोनागच्छतीसर्थः। इति नक्षत्रछायाधिकारोदाहरणं। अथ
शृंगोन्नत्यधिकारोदाहरणं॥ शाके १५३२ ज्येष्ठशुक्ल ५ गुरौ शृंगोन्नत्यवलोकनार्थमहर्ग
णः ८०३ चक्रं ८ अस्मावमध्यमाः सूर्यः ०।१६।३३।५४। चंद्र ३।०।३३।१९ उच्च १।२४।५०।४९
राहु २।२२।२४।२३ रवेर्मंदकेंद्रं ०।०।२६।६ मंदफलंधनं ०।८।२२ संस्कृतोरविः ०।२७।४१।१६
अयनांशाः १८।१८ चरखणं १०६ स्पष्टोरविः ०।२७।४०।३० स्पष्टागति ५७।२० फलत्रयसंस्कृ
तश्चंद्रः ३।०।०।२८ मंदकेंद्रं ४।२५।५६।२० मंदफलंधनं ३।२९।२१ स्पष्टश्चंद्रः ३।२२।३०।४९।
स्पष्टागति ८३७ दिनमानं ३३।३२ वलनसाधनार्थंगतेष्यतिथिसाधनमाह ः मासप्रथ
तिमासस्यप्रथमे मेचरणे अथवा अंतिमचरणे शुक्लप्रतिपदमारभ्याष्टमी पर्यंतं प्रथमचरणः कृष्णाष्टम्या
ः दर्शपर्यंतमंतिमचरणः तत्र यस्मिन्नभीष्टेदिने चंद्रस्यशृंगोन्नतिरवलोक्यते तद्दिवसे
तपनास्तमयोदये। शुक्लपक्षेसूर्यास्तकालीनरविचंद्राद्भूततिथयः सावयवाः कृष्ण
पक्षेसूर्योदयस्पष्टः अर्थात् शुक्लाष्टम्यादिकृष्णाष्टमं तानि तिथिषु शृंगोन्नतिना
वेतिसिद्धं॥ सूर्यास्तेचालिताः सूर्यः ०।२८।१२।३२। चंद्र ३।२९।४८।०। राहुः २।२२।२२।

मे
कृष्णपक्षेसूर्योदयकालीनरविचंद्राद्भूततिथयः सावयवाः घटीपलाद्यवयवसहिताः कार्याः
शुक्लपक्षे सूर्यास्तमये शृंगोन्नतिरवलोक्यते

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

 ३७ सूर्यास्तिगताः सावयवास्तिथयः ५।७।१७ यदार्पचागस्थरविराहू सावयवास्तिथ
यश्चेज्ज्ञेयं तत्तदा चंद्रसाधनमाहरविहीने तिसूर्यास्ते सावयवास्तिथयः ५।७।२० रवि १२
हताः जाताअंशाः ६१।२९।० सूर्यास्ते घुमणिः १।२८।२२।३२ मासस्य पूर्वपाद्वांयं ६
५३ ते रंशी युक्तोजातमब्दः ३।१०।४०।२२। यदाहर्गणात् चंद्रसाधनं तदा तत्सप्तयो
जनं नास्तिंगता सावयवास्तिथयः ५।७।२०। नप २९ गुणाः ८१।५१।२० वेर्गेतनिष्का
२६।२४।२३ ऊनाः ५५।४३।७ अक्षमर्याया ५।४५। गुणिताः ३२०।२२।५५ पंचदशा प्तमक्तो
ः फलं भागादिकमुत्तरदिक् २।१।२।३।१।६ इदं सूर्यस्य उत्तरक्रांतिभागैः २१।४४।२९ सं
तं स्कृतं जातमुत्तरं ४३।१६।० व्यगुणविधुः ० २७।२५।२५ अस्मात्तनु पातिपिइसादिखंडके ः सा
धितः अंगुलाद्यः ३।२७ उत्तरं ः ४।२७।११।१६ इदं चंद्रस्य व्यस्तक्रांतिचोनसंस्कृतं जातमुत्तरं
२३।२४।५।१६ इदं द्विगुणितानि षिभिः १०।२४।४०।भक्तं जातं स्पष्टमंगुलाद्यं वलनं संस्कार
स्योत्तरत्वादुत्तरं २२।२५।५।१६ इदं द्विगुणितानि षिभिः १०।२४।४०। भक्तं जातं स्पष्टमंगुला ५३
द्यं वलनं संस्कारस्योत्तरत्वादुत्तरं २।११।८ सावयवास्तिथयः ५।७।२०। स्वपंचमांशेन
तं ।१।१।२८ हीनाः जातस्ति ५।५।५२ अथ शृंगस्यो [illegible] न्नतदिक्ज्ञानमाह ॥ ३
४।१।२३।३५ रविगुणितं चंद्राद्रिकत्तरः चार २।७।१० चंद्रक्रांतिरुत्तरा १८।३६।५८ श्चमानीतं भागा
द्युत्तरफलं ४३।७।११ इदं व्यस्तदिक्चार भागैः संस्कृतं ५

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

न न्नमिति यावल्लनस्य दिक्तद्दिशि चंद्रशृंगमुन्नतं भवति। वलनस्यांगुलैः वलनस्य यावंति
अंगुलानि तन्मितांगुलैः शृंगमुन्नतं। वलनान्यदिक् शृंगं नतं नम्रं भवति एवं दिक्ज्ञाने
सति परिलेखं किं प्रयोजनं प्रकृते वलनस्योत्तरत्वात्तद्दिशि शृंगोच्चं इति शृंगोन्नत्युदा
ह हरणं अथ ग्रहयुत्यधिकारोदाहरणं। अत्र ग्रहयुतिज्ञानार्थं कस्मिंश्चिद्ग्रहयुत्यासन्नदि
ने स्फुटौ ग्रहौ कार्यौ शीघ्रकर्णश्च वेधः स्पष्टसूर्यश्च संवत् १६६७ शाके १५३२ वैशाखशु
क्ल १० रवौ अस्मिन्दिने ग्रहयुतिसाधनार्थमहर्गणः चक्रं ८ अहर्गणः ७१८ मध्यमाः र
विः ०।२२।५५।३०। भौमः ११।०।२३।५२। शनि १०।५।४५।५८ रवेर्मंदकेंद्रं २।२२।४।३० मंदफ
लं धनं १।४८।२६ संस्कृतो रविः ०।२३।४३।५६। अयं नाचा २८।१९ चक्रं कृतं ७५ स्पष्टो रविः ०।
२३।४२। ४२ स्पष्टा गति ५७।५८ अथ भौमस्पष्टीकरणं॥ शीघ्रकेंद्रं ३।२९।२०।३९ शी
ष्ट घ्रफलं धनं १९।५०।३७ संस्कृतो भौमः ०।२९।२४।२८ मंदकेंद्रं ९।२०।३५।३२ मंदफल
ऋणं २।२।५२ मंदस्पष्टो भौमः ०।२८।३०।५९ शीघ्रकेंद्रं ३।२३।२४।३१ शीघ्रफलं धनं ३८
।४।२० स्पष्टो भौमः २।०।२।३५ स्पष्टा गतिः ४२।५७ अथ शनिस्पष्टीकरणं॥ ॥शीघ्रकें
द्रं २।१६।०।३२ शीघ्रफलार्धं धनं २।४२।४१ संस्कृतः शनिः १०।८।२८।५०। मंदकेंद्रं

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला॰टी॰ ५।२५।३१।२०।मंदफलं ऋणं ०।३२।४९।मंदस्पष्टः शनिः ९।२७।२३।१९ शीघ्रकेंद्रं ३।२४।
३२।२२ शीघ्रफलं धनं ५।३५।२१।स्पष्टशनिः १०।३।५८।४४ स्पष्टा गतिः ३।३। दिनमानं
३२।३० भौमस्य शीघ्रकर्णः ८।५२।३१ शनेः शीघ्रकर्णः ११।१३ अथ बिंबसा[illegible]धनमाह
५८ पंचघ्नाग्गा के ति। भौमबिंबकलाद्यं ५ पृथक्स्थं ५३।३।२१ कर्णयोरंतरेण ३।८ गुणितं २०
।४०। प्रकृति २१ भक्तं फलं ०।३० एकादशाभ्यः ११ अवणस्यन्यूनत्वात्फलेन पृथक्स्थं ५ सहि
तं जातं ५।३०।१९।३६ अयुक्तं जातमंगुलाद्यं स्पष्टं भौमबिंबं ३।५० शनिबिंबं ५ पृथक्स्थं ५
३।२२ कर्णयोरंतरेण ० १३ गुणितं २।५ रामे ३ भक्तं फलं ०।२१ एकादशभ्यः अवणस्याधि न्ने
तं कलास्फले पृथक्स्थं रहितं जातं ४।३९ त्रिभिर्भक्तं जातमंगुलाद्यं स्पष्टं [illegible] निबिंबो १।३३ अ
नेर्ग सृजः भौममा[illegible]स्पष्टः अथ ग्रहयुतेष्यताज्ञानमाह अधिके ति ग्रहयुसास्यन्नग्रहयो
र्मध्ये अल्पभुक्तेन्यूनगतेः सकाशात् अधिकं जवखगः अधिकगतिग्रहः अधिकः अं
शाद्यैरवयवेनाधिकः तदा अनयोर्युतिः प्रगतागते ति वाच्यं अथवा अनुलोमतो मार्गि ५८
ग्रहात् कुटिले वक्रिणि ग्रहे अल्पतरे सति युतिर्गता वाच्या। अथवा अनृजुगखगयोः द्व यु
योर्वक्रिणोर्ग्रहयोर्मध्ये शीघ्रगतौ अल्पे युतिर्गतेवा वाच्या अन्यथा उक्तलक्षणाविपरीते
शीघ्रगे ग्रहे

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

मे ग्रहयुतिर्ग–सर्थः अल्पगतेः शनेः १०।२।५८।४४।स काशादधिकगतिर्भौमो १०।६।३५।
९ धिकः अनागतलक्षणा युतिः [illegible] अथ ग्रहयुतिदिवसज्ञानमाह ऋजुगती
तिमार्गीणौ द्वयोर्ग्रहयोः सतोः अथवा द्वयोर्वक्रयोर्ग्रहयोः सतोः तदंतरकलाः कार्याः ता
गसंतरेण भक्ताः यद्येको वक्री तदा तु ग्रहांतरकला एवं गतियोगेन भक्तः कार्याः आप्तैर्दिनै
:ग्रहयुतिर्गम्यगिता वा पूर्वोक्तलक्षणेन स्यात्॥ मार्गिग्रहयोर्भौमशन्योरंतरं ०।१।३६।२५क
लाः२१६।२५ गत्यंतरेण ३९।४७ भक्ताः फलं गतदिवसाः ५।२८।२३। एभिः दिनैः पूर्वं ग्रहयुति
र्भविष्यति॥ इदं दिनादिकं वैशाखशुक्लद्वादश्यां शोधितं जातं वैशाखशुक्लचतुर्थ्यां सूर्यो
दयाद्गत घटीषु ३३।३७ तथा रात्रिगतघटीषु १७ शनिभौमयोर्युद्धं अथ ग्रहयोर्दक्षिणो
त्तरदिक्संस्थानं तदंतरं च साधयति चाल्या विति श्रागतौ ग्रहयुतिदिवसे गतगम्यैः स्वोस्वटौ
वे चाल्यौ तौ शरा स्पष्टा वृ येन समौ स्तः तयोः समयोः शरः स्यात्… चंद्रस्य चेद्युतिस्तस्य चंद्र
बाणः स नतसंस्कृतग्रहणोक्तरीत्या कृतया संस्कार्यः अत्र ग्रहे स्वस्वदिशि स्वशरदिक्स्था
शरःस ज्ञेया यस्य ग्रहस्य उत्तरः ग्रहः उत्तरस्थो यस्य दक्षिणो [illegible] नि द्वयोः शरयोः समदिशोः सतोः
पः अल्पबाणः यस्य शरोऽल्पः स ग्रहः अधिकशरग्रहात् अन्यदिशि ज्ञेयाः णस्तहा उत्त दक्षि
शरःस दक्षिण स्या

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

अन्तरः ६ एका

ग्रह ला॰ टी॰ रः तदा दक्षिणाः यदा पूर्वापरौ स्यातां तदा विरहित सहितौ द्वावपि। एकदिशौ तदा तयोरंतरं का
र्यं यदा भिन्न दिशौ तदा तयोर्योगः कार्यः एवं कृते ग्रहयोर्मध्ये दक्षिणोत्तरमंतरमंगुलादिकं
स्यात् अस्मिन्नंतरे मानैक्यखंडात् लघुनिन्यूने सति भेदयोगः स्यात्॥ तदा भेदयोगे सूर्यग्रह
५५ णावत् अल्पत्वे लंबनाद्यं किं कार्यं न कार्यमित्यर्थः अल्पबिंबत्वात्। तत्र स्पर्शादि न लभ्यते॥ अ कुं
तो लंबनादिजं इक् कर्म किमर्थं कार्यं इति भावः एभिर्दिनादिः ५।२८। अत्र चालनानि भौमचाल केः
नं ३।५३।० शनिचालनं २।३५। चालितौ समौ भौमः १०।२८।४२।१० शनिः १०।२८।४२।१० तत्र चालि नातो
तग्रहयोरायनदृक्कर्म दत्वा पुनरपि अंतरं कृत्वा गतिजांतरेण भक्ताः इत्यादिना दिनादिकं त।
नादि तग्रहयुतौ स्पष्ट दिनादिकं भवति॥ पूर्वदिनादिकापेक्षया यावदधिकं न्यूनं दिनादिकं भवति तावद्भिः
चालितयोश्चालनं दत्वा समौ कार्यौ इति सिद्धांतशिरोमणौ उक्तमस्ति॥ परंतु अत्र आचार्येण
स्वल्पांतरत्वादुपेक्षितं अतो न दूषणत्वेनोपन्यसनीयं॥ अथ मंदस्पष्ट खगादिसाधिताश्चारसा
धनं मंदस्पष्ट चालनं भौमस्य ३।२२।३२ तत्पूर्वसाधितसमकलकाले गम्यगत लक्षणवशे ५५
न सहितं रहितं कार्यं शनेः ०।२०।३ चालितौ मंदस्पष्टौ। मंदस्पष्टो भौमः ८।२५।८।२७ मंदस्पष्टः
शनिः ८।२७।१३।१५ पातः २।२०।१२ रहितो भौमः ५।१५।८।२७ केवलाक्रांतसंज्ञाः दक्षिणाः १९
साध्यं तत्र पूर्वसाधितसमकलकालेगतगम्यलक्षणवशेन सहितरहितं कार्यं।

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

।३९।३२ त्रियमौहताः ३९ २।४६।२६।शीघ्रकर्णेन ८।५ रभक्ताः फलं ४३।१० स्वचतुर्थांशोन १०
।४७ रहितं ३३।२३। अत्र शीघ्रकर्णे एकादशाल्पोऽस्ति अतो द्वाभ्यां भक्तं ज्ञातो भौमशरो ऽगुलादि
को दक्षिणः २६।२१ पातोनस्य दक्षिणगोलस्थत्वात्। पातो ३।१०नः शनिः ६।२७।१३।२५ केवलाद्
क्रांसंशा ६।५३।२९ त्रियमाहता २५८।२५।५४ कर्णे २१।२३ भक्ताः फलं जाताः शनिः शरोऽङ्गु
लादिर्दक्षिणः २४।१७ अत्र भौमशनिशरयोरेकदिक्स्थतादल्पबाणः शनिः उत्तरस्यां ज्ञातव्यः
अत्र शरयोरेकदिशा अतो बाणयोरंतरमंगुलादिकं ज्ञातं ग्रहयोरंतरं २।४।भौमबिंबं २।५
।शनिबिंबं १।३३। अनयोर्योगः ३।२३ अर्धितः जातं मानैक्यखंडं १।४१ अस्मात् ग्रहांतरम
न धिकमतो भेदयोगो नास्ति अतो लंबनादिकं कार्यं स सपि भेदयोगो स्वल्पत्वान्न कार्यं चेत्कार्यं
तत्र प्रकारः ग्रहयोर्मध्ये अधःकक्षास्थः चंद्रकल्पः तदुपरिकक्षास्थः सूर्यकल्पः अहर्युतिर्य
दा रात्रिसमये भवति तस्मिन् समये केवलाकालग्नं कार्यं नकल्पितार्कोन लग्नं वित्रिभं
तस्मान्नतांशाः तेभ्यः सूर्यग्रहणवत् हारः कार्यः कल्पितार्कत्रिभोनलग्नयोर्विश्लेषांशाः शां
शाहीनघ्नशक्राः इत्यादिना नाडिकाद्यं लंबनं स्यात्।। तल्लंबनं कल्पितार्कोद्वित्रिभेऽधिको
ने सति धनं ऋणं क्रमेणाग्रहयुतिसमये कार्यः स कालः स्फुटः स्यात्।। अथ षडंगुणा लंब

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

नं। इत्यादिना नतिः कार्या। कल्पितचंद्रस्य शरः नति संस्कृतः स स्फुटो भवति॥ एतत्प्राग्युक्तं। नृ
ततो यत्र ग्रहयोरंतरं मंगुलाद्यंस भेदयोगे शरः स्यात्। ग्रहमानैक्यार्द्धं शरोनं ग्रासो भवति अ यो
तः प्राग्वत्स्थितिः तस्याः सूर्यग्रहणविधिनास्य शीमोक्षलंबनाभ्यं स्पर्शमोक्षकालौ भवतः प
५९ रिलेखबलनादिकं पूर्ववत् किं विद्विशेषः यदा मंदाक्रांतः शीघ्रगो वाधस्थितस्तदा पूर्वदिशि
स्पर्शः चक्रीवाधःस्थितस्तदा प्येवं। अपरदिशि मोक्षः मंदगतिर्यः वक्री तत्सरक्ति कल्प्यः
शीघ्रगतिश्चंद्रः कल्प्यः ग्रहयु तिसमयः लग्नात् दृश्यादृश्ययुतिज्ञानं प्राग्युक्तिक्रमेण खचरे
साधिनाज्ञेयं॥ ॥इतिग्रहयुत्यधिकारोदाहरणं॥ ॥अथपाताधिकारोदाहरणं॥ ॥पातो
नाम चंद्रार्कयोः क्रांतिसाम्यं॥ ॥संवत् १६७० वर्षे शाके १५३५ वैशाखशुक्ल ७ शनौ घटी
११।५।३५ धनिष्ठा ५०।३। ब्रह्मा २०।४८ अस्मिन् दिने पातज्ञानार्थं महगेराः चक्रं ०। अहर्ग
णः २८८ प्रातर्मध्यमाः रविः ०।१०।५१। चंद्रः ०।२०।०।४४ उच्चं ११।२५।२३। स्वराहुः ०।२५।
०।५२ रवेर्मंदकेंद्रं ०।१८।५१ २ मंदफलं धनं ०।३५। संस्कृतोर्कः ०।२०।२।३४। अयनांशाः १९ ५९
।११ वर्षेकृतं ०८ स्पष्टो रविः ०।२०।३५।३ स्पष्टा गतिः ५७।३३ फलत्रयं संस्कृतश्चंद्रः ० १९।३४
३ मंदकेंद्रं ०।५।३९।११ मंदफलं धनं ४।३४।३२ स्पष्टचंद्रः ०।२४।०।३५ स्पष्टा गति ७९१।४०

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

धनिष्ठानक्षत्रस्यगतघटी ४।४९ एष्यघटी ५८।११ गतैष्ययोगः ११।५५ अथ प्रथमतः मध्य
म पातसंभवर्ज्जनमाह नंद घ्नेति अयनांशाः २८।११ नंद ९ घ्ना २११।३९ षष्टिभक्ता ३।४३।३९
एतत्तुल्य घटिकाभिः ३।४३।३९ सार्पत्रयो [illegible] २३।३० हीना २० ।४६।२१ एततुल्येसा
वयवयोगे वै [illegible] ती [illegible] पातसंभवः॥ तथानाराः २७ हीनाः २४।१६।२१ एततुल्येसावय
वेयोगेगते वैधृति व्यतिपात पातसंभवः॥ नथानाराः २७ हीनाः २४।१६।२१ एततुल्येसा
वयवेयोगेगते वैधृतिपातसंभवः अथ घटीनां स्फुटीकरणं ब्राह्मयोगस्य गतघटीका वैधृतिपातस्य
: १९।२१ तत्कालीननक्षत्रस्य गतैष्यघटीकाभि ११।५५ गुणिताः २० २८।४९ नारषट् ६५
भक्ता ज्ञाताः स्पष्टा घटिकाः २५।४९ शुक्रवारे शुक्लयोगे घटि ३० पल २ मितिः॥ अत्रा
ब्रह्मयोगपातघटिकायोजिताः ४५।५० अत्र मध्यमक्रांतिसाम्यं। अस्य कालस्य ४५।५०
। सूर्योदयस्य चांतरमेतावत् १४।१० इति शानिवासरजसूर्यौदयिकौ सूर्यराहू आभिर्घटी
भिः १४।१० प्राक् चालितौ जातौ मध्यमक्रांतिसाम्यकालिकौ॥ सूर्य १।२।२२।३१ राहुः ०।
२४।२०।३७ सायनांशौ रविः ११।२०।३३।३२ राहुः १।२३।२१।३७॥ ॥ अथ स्पष्टपाताभा
र्वभावालक्षणमाह॥ गोलेक्येइति॥ राहुयुक सूर्य सूर्ययोरेकगोलेमति सदा पातः स्या

त॥ अन्यत्वे भिन्नगोलत्वे चेत्तदा सायनरवेः भुजभागाः कार्याः ते पंचेषुभ्यो ५५ न्यूनास्तदा पातोऽस्ते
वा ते भुजभागाः पंचेषुभ्योऽधिकास्तदा पातस्य संशयः अस्ति नो वेति संशयं वक्ष्यमाणप्रका
रेणैव वयं भिंद्मः निराकुर्मः सायनार्कः ३।१३।५४।५८ सायनसूर्यः ११।२६।२१।३९ अनयोरेकगोलत्व
५२ त्वान्नोऽस्ते च॥ ॥ अथ पातसंभवभ्रांतिनिरासार्थं संधिसाधनमाह खाभ्रेंदुरिति॥ सायनार्कसूर्य
योः एकपदत्वे सति खभ्रेंदुसादि खंडानि ग्राह्याणि तयोः पदभेदे सति त्रिअगरुद्रसादि खंडा
नि ग्राह्याणि॥ क्रमेणाथ द्वद्वंद्व प्रक्षेपः स्यात्॥ पदैक्ये षट् ६ पदभेदे दश १० क्षेपो ग्राह्यः॥ सा
यनार्कस्य कोटिलवाः कार्याः तेषां यः पंचमांशस्तत्प्रमाणानां खंडानामैक्यं कार्यं शेषांशाः
एष्यखंडकेन गुणिताः पंचभक्ताः फलेन खंडैक्यं सहितं क्षेपयुक् संधिर्भवेत्॥ यदा सायनसू
र्यस्य भुजभागाः पंचेषु + ध त्रिभिस्त्रिभिर्भैः समं समं समं समं समं समं इति चत्वारि पदानि च
केऽसुः + ध + भ्योऽल्पास्तदा संधिसाधनमेव नास्ति॥ अथास्यासाधनभावकाभावज्ञानमा
ह॥ सायनार्कभुजांशेति॥ सायनार्कस्य भुजांशा यदा संधेः सकाशात् अल्पास्तदा क्रांतिसमत्व ५२
त्वमस्ति॥ चेत्संधेरधिकास्तदा क्रांतिसाम्यं न स्यात्॥ अत्र भुजांशानां संधेश्च यदंतरं त
त्तद्द्वयं तत्तुल्यं चंद्रार्कयोः क्रांत्यंतरं स्यादिति शेषः अत्र कल्पनिक मुद्रहारंरविः ११।२७।१ कु

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

साग्वर्कात्सायनसूर्यः समगोलेसमपदेचेद्भवनि ५

ष्यखंडेन ५७

९।२५।साग्वर्कः ९।१२खेर्वाहुभागाः ५७ पंचेषुभ्यो ५५ धिकाः अतोर्कस्यकोटिलवाः ३३ए
शे पंच श १ प्रमितखंडैक्यं २७ शेषांशैः वध १७।१भुजभाग ३।४।२२सहितं १ १।२२क्षेपर्ई युक्
जातःसंधिः १७।२२अस्मात्साग्वर्कभुजांशा ७२ अधिका अतो न क्रांतिसाम्यंकिंतुभुजांशासं
धंतरंश्च।४९ तुल्यंमध्यमक्रांतिसाम्यकालेरवींद्वोः स्पष्टापमांतरं भवतीति छात्रायदर्शनीयं॥
अथ पातस्यगतगम्यत्वलक्षणमाह॥ पदेइति॥ साग्वर्कात्सायनःसूर्यः भिन्नगोलेविषमपदेचेद्भ
वति उभयत्रापि गतः पातोज्ञेयः निगदितात् इतरत्वं अगतयष्य॥ तद्यथा॥ साग्वर्कात्समगोल
स्थोविषमपदेर्कस्तदेष्यः अथवा विषमगोलस्थोविसमपदेर्कस्तदाप्येष्यइत्यर्थः॥ ॥अथ
रविपद्दान्यत्वलक्षणमाह विभिन्नइति॥ साग्वर्कात्सायनसूर्यौभिन्नगोलेचेद्भवतितदावक्ष्यमाण
प्रकारेणशरसाधयितव्यांसिग्राह्यः॥ तस्मात्सायनरवेर्भुजभागाः अल्पाभवंतितस्माद्रविपदान्य
त्वंकल्प्यं।समपदस्थोयदातदाविषमेज्ञेयः विषमस्थः समपदेज्ञेयः तदनंतरंगतगम्यलक्षणंइष्ट
व्यं॥ अत्र ओजपदस्थोर्कः साग्वर्कात्समगोलइतिगम्योवैधृतः पातः॥ अथ शरखंडानिशर
साधनंचाहपंचधाइति।साग्वर्कः ३।३।५४।९।अस्यभुजांशाः। ८।१५।५२ शेषांशघं १७तु
ल्यगतखंडैक्यं ४५।शेषः १।५।५२।भोग्यफलं हति ०।।०।०।अस्याः पंचमांशाः ०।०।०।अनेन

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

खंडेकांश४५युक्तंआनाद्य४५शर:उत्तर:४५भिन्नगोलत्वं प्रकल्प्यग्रहान्यत्वोदाहरणांशारांश४५घ्रि:
१०।१५अस्मात्सायनसूर्यभुजभागा:अल्पानसंति अत:पहान्यत्वाभाव:॥ अथशरस्यक्रांति
संस्कारयोग्यत्वार्थंहरानयनंशारस्पष्टत्वंचाह खेकादिके इति।रविभुजांशानांदशमांशेखेका
 दिके शून्यैकद्व्यादिकेसति अर्कादिहार:स्यात्॥रविभुजांशादशांशाश्चेत्शून्यंतदाद्वादशहार
श्री :स्यात् एक:तदावि श्चेहार:हीनदामनवइत्यादिज्ञेयं।चेषांव्यागेतेव्यहारांतरेणगुण्यां:द्वि
र्गो ग्भिर्ज्या:फलेनहारोयुक्त:कार्य:स्फुट:स्यात्॥इदंस्पष्टत्वंग्रंथकर्तासत्यांतरालत्वान्नकृतं॥पू
र्वंकृतावशारात्हारात्स्पासशारोहीन:कार्य: अपमसंस्कृतयेस्पष्टशरोभवति॥सायनार्क:२।
२०।३२।३१भुजोंशा५०।३२।३१एषांदशांश:५ अत्रखेकादिकेत्वादिप्राप्तोहार:३६ शेषां।
शा:०।३२।३१गते३६ष्यो७० तरेण ३४ गुणिता: २८।२५।३४दशभिर्भक्त:फलेन २।५०हारो
३६युक्तोजात:स्फुटं३७।५०।शर:४५।१०।हरेण३७।५०।भक्त:फलं १।१२ अनेनहीन:शरो
जात:स्फुट:शरउत्तर:४३।४९॥ ॥अथक्रांतिसंस्कारमाहचतुर्धेति।चतुर्धानखेत्यादय:क्रांत्यं
का:स्यु:सायनसूर्यस्यभुजोंशा:५०।३२।३१एषांपंचांशा:१० एततुल्योगतोकोजात:शेषं
०।३२।३१न्यस्यस्वल्पत्वात्सर्वे: अस्यात्रेप्रयोजनमस्ति अथशरक्रांतिज्ञांकानांस्फुटी।

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

करणं तत्संस्कारं चाह ॥ क्रमोत्क्रमाद्दिति । अंशाद्दिति । द्विगुणकृत उत्क्रमशरापमांकानुत्क्रमेण उ ।
त्क्रमेण च संस्थाप्य द्विगुणाय । एवं गणनायां कृतायां भोग्यवत्क्रमतः षड्वंकाः गतगम्यपाते गते ।
ष्याः स्थाप्याः एतदुक्तं भवति क्रांतेः भोग्यांकानुगते पाते तस्य योगतः षड्वंकाः स्थाप्याः एष्यत्वस्
णे पाते भोग्यांकादेष्याः खंडकाः स्थाप्याः एवं शरभोग्यांकानुगते पाते षड्गतांकाः स्थाप्याः ए
ष्येण ष्यांकाः षट्स्थाप्याः एवं समपदे सूर्ये सति क्रांतसंज्ञाः सायनार्के समपदे सति शरांका इति ज्ञे
म यं ॥ ओजे विषमपदे अन्यथागते पाते एष्ये गतांका इत्यर्थः ॥ रवौ विषमपदे तदा क्रांतसंज्ञाः सा । एष्याः
यनार्के विषमपदे सति तदा शरांकाः इत्यर्थो ऽस्मिन्दृष्टे यं ई मेऽकाः अयनांशाज्ज्ञेयाः रवौ उत्तराय
णे तदा क्रांतसंज्ञा उत्तरा दक्षिणायने दक्षिणा सायनार्के उत्तरायणे शरांका उत्तराः दक्षिणे दक्षि
णा इत्यवगंतव्यं अंशांकान् क्रमस्थापितकानां मध्यांतिमांकानुये अंका विलोमाः विपरीतांक
मध्ये आगच्छंति ते ऽन्यत्रिकाः कल्प्याः उत्तरा इत्यर्थः अथानंतरं अपमांकाः क्रांतसंज्ञाः षट् । स्वदायाम्याः
स्थापिताः शरांकैः सुसंस्कृतां कार्याः समदिशि योगो भिन्नदिशि अंतरमिति एवं संस्कृता याम्यास्वदा ४
स्ते त्रीउद्धतापमैष्यांकेन । त्रयोदशामक्त क्रांतिभोग्यांकेनापि संस्कृता एवं ते अंकाः स्पष्टा
तरा भवेयुः अथ क्रमाक्रांतसंज्ञाः स्थापिताः २०।२०।२०।२०।१०।१०।८।६।६।४।२।२।१८।७

ग्रहला॰टी।५।३।२। अथोत्क्रमात्स्थापिता: २।३।५।७।८।१०।१२।१३।१४।१६।१६।१८।१९।१९।२०।२॰
।२०। अंथघत्रारांका: क्रमोत्क्रमस्थाः स्थापिता: ४।४।४।४।४।४।३।३।३।३।२।२।२।२।१।१।०।०।
५९ १।२।२।२।२।३।३।३।३।४।४।४।४।४। सूर्यस्य विषमपदस्थितत्वात् हेष्योपाते क्रांते भोज्ज्ञुता: ष गपा
डंका: स्थापिता: १३।१४।१६।१६।१८।१८ इमे सौम्या रवेरुत्तरायणस्थत्वात् सायनार्कस्य समप
दस्थत्वात् एष्येपाते एष्या भोग्याच्छरस्य षडंकाः स्थापिता: ०।०।० रौशइमेदक्षिणा: सा
यनार्कस्य दक्षिणा यनगतत्वात् अंसाहिलोमाद्युत्क्रमराज्ञाता: प्रथमो कस्य याम्य एव
संस्कृता: शरांकै: क्रांतसंख्या ज्ञाता: उत्तरा: १३।१४।१६।१७।१९।२०इमे ग्रीष्म १३ हतायमैष्यां
१ कर्तो।०।० सूर्यायनदिक्केन तुल्यदिक्का ध्रुका: ज्ञाता: स्पष्टतरा: १४।१५।१७।१९।२०।२१। अ
क थपातमध्यकालानयनमाह प्राक्स्थापिता इति तानंक्रान् शेषमिति प्राक्स्थापिता: शेष
गते लवा: १ शरा म्लागम्येलघुभूपतितो सावितिअस्य मर्थ: प्राक्स्थापितशेषांशानायः पंचां
शास्तत्तुल्योरा ष्येयातेलघुसंज्ञस्याव्गतेतु पाते शेषांशानां पंचमांशोग्राह्य: स: रूपाद्धि। ५९
प्युद्: कार्य: लघुसंज्ञक: स्यादिति। प्राक्स्थापिता: शेषलवा: शरा म्लारूपाद्धि प्युद्वाल
घुसंज्ञक: स्यादितिक्कवित्साठ: सतुवासनाविरुद्धत्वादुपेक्षित: न्यस्य शेषमित्यादिना प्राक्
त्वात्स्थापितशरांकानां मध्ये प्रथमं विहायान्ये पंच०।०।१।१।२ उत्क्रमस्थापितांक मध्ये उन्त८

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

अस्मात् तेस्य स्पष्टक्रांतं का: शेष्यास्त्र ग्रयमांक २४ शोधिते शेषं ३।२।२०।१०

स्थापिता: शेषलवा: ०।३२।३१ पंचभक्ता: फलं लघु: ०।६।३० अनेन आद्य: स्फुटांक: २१ युपि
त: २१।३।० अनेन पूर्वानीत: स्पष्ट: शर: ४।३।४९ युक्त ४५।२४।० तन्मध्ये द्वितीयांके २५ शोधिते शे
षां १६।२।२०।०।एतस्मात् तृतीयांको १७ न शुध्यति अत: शेषं १६।२।२०।०। अशुद्धेन १७ भक्तं ०।५७।
३८ विशुद्ध संख्या २ सहितं २।५७।३८ लघु ०।६।३० नं २।५१।८ त्रिघ्नं ८।३३।२४ मना डी हो ५५।
घ्नं ५३।८।२२ इमाः संख्या ।१७ मध्यक्रांतिसाम्यकाला ४५।५०। हेतावति गम्ये काले ६०।१७ वैशाख
कृष्णसप्तम्यां शनौ श्रासु घटीषु ५३ पलेषु ७ पातमध्यं अथ पि अंकेषु शुद्धेषु अग्रांक सं षड्दृश
स्कारं स्थिति घटिकानयनं चाह॥ शुद्धांक विद्वेति वा णात् क्रांति षड्ङ्का: शुद्धास्तदाग्रत:
त्रयांका: एवंवित्संस्कार्या: तेभ्या: पूर्ववत् पातमध्यं साध्ये: यमार्क नाग्न: २२२ अविशुद्ध
१७ हता: फलं पातमध्यात् प्राक् पश्चात् स्थितिघटिका: ७।२०।पा तमध्यात् ५३।७ पूर्व आभि
घटीभि ४५।४७ पातप्रवेश: रवौ: घटी० पलेषु २७॥ ॥अथ क्रांतिसाम्यकाले सूर्याचंद्रज्ञान निर्गम:
माह॥ ॥षड्भार्केति अस्मिन् पातमध्ये व्यतीपातपाते सायनरवि: षड्राशिभ्य: शुद्ध: सन्
सायनचंद्रो भवति वैधृते पाते सायनरवि: द्वादशराशिभ्य: शुद्ध: सायनचंद्रो भवति प्रकृ
ते मध्यक्रांतेसाम्यकाले सायनार्क: ।१।२०।३२।३१ वैधृत पातत्वात् यं द्वादशभ्यश्च्युतो जा

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ग्रहला-टी- ना:सायनचंद्र: १०।०।२७।२९घटीसमकलाभि: ६७।२७नाल्पितोर्क ०।२।०।३१।४८मघटिका ६२।५
कं ५सखखाहयम्रं ६मु ज्ञा: २२।४२।५५।ए तेश्चालितम्रंद्र: १०।२३।४३।० स्वगत्याचालि
तोराहु: ०।२५।०।३२ विक्रांति १८।३०।५७ चंद्रक्रांति: २३।५०।१० विराहुचंद्र: ५।१०।२४।५७ पं
६० चधेसादिनाशारो दक्षिण: ४४।५५ खेकादिकेसादिनाहार: ४।०।३९ स्पष्टशार: ४३।५०।१९
दि ।अयंदशाभक्त: जातोंशकादि: ४।२३।१ अनेनचंद्रक्रांतिरेकैत्काद्यक्रजाता स्पष्टा १८।३९।
११ अत्रकलासुकिंचिदेषाइदं स्पंदश्पनेखल्पांतरत्वाददोष:।।इति पाताधिकारोदाहरणं।।
अथपंचागचंद्रग्रहणानयनाधिकारोदाहरणं।। तत्रतिथिदिनादिसाधनमाह।। ।।मौ^
सादितिसाधनमाहा ।।मासादितिशाके १५३ कार्तिकशुक्ल १५गुरौमासगणा: ५७उदाहर^
णंमास: ५७स्वार्ध २८।३०युताजातंतिथिदिनाद्यं ८५।।एततुल्या घटिं ध: स्थापिता:^ ३०
८५।१५।३०।एता: घटिका: माससंघ ५७ ध्रुवेन १९ आद्या: ८५।१३।४।३०।पश्चात्कममर्धाधि:
स्थानेद्वयत्रया भ्यांसहितं ८७।२३।७।३० इदंचक्र ९ घ्नात्सनवांगवर्गाध ५।२६।४८ युक्तं १२८ ६०
१५।४।२८ इदंघटिकास्थानेषष्टिभक्तंवारस्थानेसमतं जातं ४।३४।२८ इदंशांतरफलें:^ दे
४८सहितंजातंकार्तिकशुक्लप्रतिपद्दिवासराद्यं ४।३५।१।। ।।अथनक्षत्रध्रुवकसाधन

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

माह॥ ॥खमितिखसप्ताष्टयमाः।१२९।चक्र ८ निघ्ना ०।५९।धधनार्गघिघटीध८युता: ५५।१ मो
धध।म २७ भुघ्नुः २५।१२।१६मासाः ५७।द्दाम्याधु जेटिभिः २।११विनिघ्नाः १२धा२७।तैभभु
ह्युताः १४९।३९।१६।इदं समविंशाति २७ तष्टाजातोनक्षत्रपूर्वको नक्षत्रध्रुवकः १४।३९।१६
अथपिंडसाधनमाह।स्वगाइति।स्वगाः ७।२।नव २१।५।२।चक्रं ८हता।१६८।४२।१२हिनिघ्न
न् मासा १२धविनाः ।१२९२।४२। १२मासाः ५७हिमक्ताः फलं २८।३० अनेनघटिकायुता २८
।१०।४२ उर्ध्वस्थाचेतुर्दशाभिखघटीस्थाने खचरैः समेताः २९७।१८।४२ उर्धीके न
अ गजाप्त्रि २८ तष्टेजातः पिंडः ७।१८।४२।अत्रपिंडैष्टाविंशातिमितं च ॥अथसूर्यनक्षत्राघटी कं
फलमाह॥शिवरशेति अश्विनीनक्षत्रादेताः सूर्यघटिकाः क्रमात् शिवादयः धनुस्फुटं ११
१०।८।६।४२ तथा आदितेयात् पुनर्बसुतः खमुखाः घटिकाः ऋणं ०।३।५।७।९।१०।११।१०
ष्यो १०।९।८।६।३।० तथा विश्वतः उत्तराषाढातः हियुगा घटिकाः धनं २।४।६।८।९।१०।११।
११।अथसूर्यनक्षत्रसाधनमाह वेदघ्नेतिइष्टतिथि १५ वेदघ्नाः ६० तिथेर्द्वादशांशोन युता ६१। ११२५
१५मध्रुवः १४।३९।१६नाडिकायोजितानाजातं गतं सावयवं सूर्यर्क्षं १५।४९।३१ अत्ररविर्विशा खा
भ्रः नक्षत्रे वर्त्ततेतत्रार्कजाघ १ ऋणं॥अथाङ्गं घटिनां स्फुटीकरणं विशाखाघटी ९ अनु
र्के

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

राधा घटी ८ नामांतरं १ अनेन सूर्यनक्षत्रध्रुवादिध गुणितं ध षष्टिभक्तफलं ०।४ अग्नि
मृग्यक्षयत्वाद्दत्तं अनेन संस्कृता जाता स्फुटार्कजा घट्यः रूणसंज्ञकाः ८।१६ आभिः सू
र्यनक्षत्रं १५।४४।१८ हीनं जातं स्पष्टसूर्यनक्षत्रं १५।३६।० अथ पिंडफलमाहः पिंडेति
६१ इष्टतिथियुक्ते पिंडो ध्रुवांके कृते सति एताः घटिकाः स्युः विश्वेंद्वोः १३।१४ शराः पंचयोस्त्रशतु
ल्येएक तुल्ये वा सति तिथिपिंडो ध्रुवांके पंच घटिका ग्राह्याः तथैव अर्कयमयोः १२।२ दश ३।१० त्री
शयोः ३।११ पंचेंद्वः १५ दशावेदयोः १०।४।गोचंद्राः १९ पंचार्कयोः ५।१२ यमयमाः २२ षड्व
स्वोः ८।६ जिनाः २४ नगे ७ तत्व घटिकाः २५ शाके १४ खं० एताः पिंडघटिकाः ग्राह्यमनु पुरं ध
संशेषपिंडे रूणमितिन यथा एकमारभ्य चतुर्दशपर्यंतं तिथियुक्त पिंडो ध्रुवांके सति एताः
घटिकाः धनसंज्ञकाः ततोधिके अष्टविंशतिपर्यंतं रुणसंज्ञकाः तद्यथा तिथियुक्तपिंडो
ध्रुवांके चतुर्दशाधिकेः अष्टाविंशतिमध्ये सावयवः शोध्यं शेषस्यो ध्रुवांके या घटिकाः प्राप्ता
रू स्तां रुणसंज्ञकाज्ञेयाः शेषपिंडे [illegible]सामिसुक्तत्वात् अष्टाविंशत्यधिके अष्टाविंशतिभिः तष्टः कार्य रू ६१
ः शेषस्यो ध्रुवांके या घटिकाः प्राप्तास्तां धनसंज्ञकाज्ञेयाः प्रथमचतुर्थदशमध्ये स्थितत्वात् पिं
डः १७ १८।४२ इष्टतिथि १५ युक्तः ३२।१८।४२ चक्राधिकत्वात् अष्टाविंशतिभिस्तष्टः कृतः ४।

२।७

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

।१८।४२।अत्र द्वाविंशयोगो वं द्वा इ सुंतां पिंड्य घ्रः एकोनविंशतिः १९ उर्ध्वांकस्य प्रथम चतु
२ र्द्दशामध्ये स्थितत्वाधनं अथ पिंड घटी स्फुटीकरणं अग्निमपिंड घ्रः २२ आसामंतर
३ अनेन पिंडाधःस्थ घटीकादि१८।४२ गुणितं ५२।२६ षष्टिभक्तं फलं ०।५२ अग्निमस्याधि
कत्वाद्धनं।अनेन संस्कृता जाताः स्पष्टाः पिंड घटीकाः धनसंज्ञकाः १९।४अथ तिथेः स्फुटी
करणमाह॥ वारेष्टितं।वासरादिकं धा।३५।१ वाराः १५ युक्ताः २९ नाड्यः ३५ तिथि १५ हीनाः तिथि
२ तथा कृते जातं १९।२०।१ वासरम्न ७ तष्टा जाता मध्या तिथि ५।२०।१२ रविजा ८।११६ हीना ५
।११।५०। पिंड घटि १९।५२ युक्ता जाता स्पष्ट तिथि ५।३१।४६ अथ नक्षत्रसाधनमाह: स्या
दिति केवलो अवयवरहितो मध्रुवकः १४।२ इष्ट तिथि १५ अनयोर्योगः २९ सप्तविंशतितष्टो।
जातं २ भरणि नक्षत्रगतं वर्तमान कृतिका नक्षत्रं तिथि घटिकाः ३१।४२ तिथि १५ हि निघ्न
:३० स्वांगलव ५ हीनाः २५ अनेन तिथि घटिका युक्ताः ५६।४६ अर्कजा घटि रूपाः।१६ म ८
स्ताइ सुक्ता।ताइनेकृताः ९५।२।न नक्षत्र ध्रुवनाडी ३९।१६ वियुताः जाताः कृतिका नक्षत्र
घटिकाः २५।४६ नक्षत्र ध्रुवनाड्य पक्षेन्न भुध्यं तितदा ध्रुवनाड्यः षष्टिमध्ये शोध्याः यच्छे
षं तेन युक्ताः कार्याः एवं कृते सति भं नक्षत्रं से कं कार्यं चेत् घटिकाः षष्ट्य[illegible]धिकाः।

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

 स्पुष्टा ताः षष्ट्यूनिताः कार्याः भेकं भं एक विहीनं नक्षत्रं कार्यमित्यर्थः अथ योगसाधनमाह॰
सूर्यभइ ति सूर्यभं १५ इंदुभं २ अनयोर्योगः २७ जातो वरीयान् योगः अथ घटिकानयनं सूर्यनक्ष
त्रघटिका ३६।० चंद्रनक्षत्रघटिकाः २५।४९ अनयोरंतरे जाता योगघटिकाः ९।२७ अत्र दिनन
६२ क्षत्रघटिकाः सूर्यनक्षत्रघटिकातोल्पाः संतिइतिकारणात् योगः सकुः एकयुक्तो जातो योगः प
रीघयोगः स्वर्णीतघटिकाः २०।२४ खषट् ६० युताः जाताः परीघयोगस्य घटिकाः ४०।४९ अ
थ पूर्णांतकाले राहुसाधनमाह॰ चक्रेति सप्तयमोरवबाणाः ७।२।५०।चक्रा ८ हता ५६।२४।४०
खंक्षितिरध्विरामाः ०।१।३४।मासा ५७ हताः ०।५७।२९।३८ अधः षष्टिभक्तं मध्ये त्रिंशाङ्कं जा
तं २।२९।२८ अनयोः राश्यादियुतिः २।२२।५८ अर्के ९।४७ युता ०।८।२ सप्तविंशतिभागैः
युताः जातं शुक्लगमेषौ पंमास्यं तेनतमः राहुः २।५।२।० अथ सूर्यसाधनमाह॰ वेदघ्नेतिरविभु
क्तिधिष्ण्ये १५।३६।० वेदघ्नं ६२।२४।० नवभक्ते नवभक्तं नवभक्तं फलं राशयः ६ शेषं ८।२४।०
त्रिंशद्गुणं २५२।०।० नवभक्तं फलं भागाः २८ शेषं ०।०० षष्टिगुणं ०।० नवभक्तं कलाः ०। ए
वं विकलाः ०। एवं जातं स्पष्टं तत्काले राश्यादिः सूर्यः ६।२८।०।०। अथ ग्रहणसंभवमहाराहुरिति
सूर्यः ६।२८।०।०। अयं राहुः ॥२।५।२।० नितः ५।२२।५८।० अस्य भुजांशाः ७।२।० चतुर्दशो

मोस्याः संति॥ अतोग्रहणासंभवः अथग्राससाधनमाह॥ पिंडेतिपिंड घटिस्फुटकरणागतेस्यपिंडो टी
त्प न्नघटिकानां यदंतरं तस्य यः अंघ्रिः चतुर्थांशाः तेनइनाः द्वादश १२ इनाः युक्ताः कार्याः स्वर्गायि
डुद्रिपिंडा २१।७ क्रमादितिएकविंशानि पिंडमारभ्यषष्टपिंडपर्यंतं इनाः नतोग्रेसप्तपिं मारभ्य उ
विंशानि पिंडपर्यंतं युक्ताः कार्याः पिंडनाड्यंतरं ३ अस्यांघ्रिः ०।४५। अनेन अद्रिपिंडान् विंशानिम
त्र ध्येसाधितपिंडस्य विद्यमानत्वाद्युक्ता १२।४५ विरांहर्क भुजभागैः ७।२१ वर्जिताः ५।४३ स्वार्धे २।५०
युक्ताजातश्चंद्रग्रासः ८।३४ सूर्यग्रासादिपूर्ववत्साध्यं अथचंद्रबिंबमासाधनमाह विंत्र्यंशो
शादितिपिंडनाड्यंतरं ३ अस्यषडंशाः ०।३० अनेनविंत्र्यंशोब्धा १०।४० आद्यादिपिंडस्यविद्यमानत्वा
द्युक्ताजातं चंद्रबिंबं ११।१० अथभ्रमासाधनं पिंडनाड्यंतरं ३ त्रिघ्नं ९ अस्यपंचमांशेन १।४८ अ
४८ द्रिपिंडसप्तात्मानि २७ युक्ता निजाताभ्रमा २८।४८ अथघटिपलेषुयथाक्रमंक्षः १ कुगुणाः १०
वाणाः ५० योजितंजातं मार्गशिर्षशुक्लप्रतिपदीवाराद्यं १।१।५८ मासाद्योपिंडः २७। १८।४२।३४प
रिद्वयं योजितं ज्ञातोग्रिममासाद्येपिंडः २९।१८।४२ मासाद्येन सत्रध्रुवकाः। १९।५०।१९ राहो २।५।
२१०। युगांकाः ९४ कलाद्वियोजिताः जातोग्रिममासिराहुः २।३।२९।० इतिपंचांगनयनग्रहणा
धिकारोदाहरणं अथग्रहिताः १ अस्मादेकादश्यामलं लब्धं चक्रं ० शेषकं ११ विहतं ११ चैत्रतो
मासरेवाराद्ये चालनमाह वाराद्रिकेति कार्तिकशुक्लप्रतिपदिवाराद्यं ४।३५।६ वार ५
२४।३९।१६ उपरिद्वयं घटिकासुएकादशायोजितं जातोग्रिममासाद्येन क्षत्र ध्रुवकः ३
[illegible]

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

मासाः ३ तैर्हीनं ९ पृथक्स्थं ६ द्विघ्नचक्रं ० युतं ९ सिद्धाद्यं ३३ अम र फै धिमास १ युक्तं पृथक्स्थं जा ला
तो मासगणः २० खत्रिघ्नं ३० तिथि १ धरहितं २९६ निरग्रचक्रांगांशाद्यं २ न्भ्र घ्रकुस्थं २९६ अ
स्माद्धि षड्कलब्धैधरु नाहे वियुतं जातोऽहर्गणः २८२ शरहतचक्रं ० युक्ते गणं २८ २ सप्तत रु
६२ ष्टोज्ञातो बुधवारः अथ ग्रहसाधनमाह ॥ ध्रुवं ०।२।४।११ चक्रनिघ्नं ०।०।०।० अनेनरविक्षेप २॥
ज्र१ ११।४।२ युक्तः १।१।१९।४।१० अहर्गणोसन्नसूर्ये [illegible] ७।५।६।२६।२ रहितो ज्ञातः सूर्यः २।११।४।४।३४।
त्वंचा अथ पूर्वाचार्याणां सगर्वत्वं आत्मनः सविनयं [illegible] ह पूर्वैइति पूर्वैभास्कराद्यः प्रोद्दतराः क्वचित्
स्थलेत्रिप्रश्नाद्यौ किमपिग्रहकर्मछायादि धनुर्ज्यैर्विना चक्रुः तेनैनैवकारणेन माहः अतिगर्वल
७ क्षणो यः कुभृत्पर्वतः तस्य उत्तुंगे शृंगे अधिरोहति यत्नस्ते रुक्तं इद्धितिकृतं लघुकार्मुकं शी
ज्ञ निग्रहणकर्मविनाघ्न तिसाधनमिसाहि [illegible] स्मिन ग्रंथेमया अखिलं सर्वसिद्धोतोक्तं क
र्म धनुर्ज्याविधिहित्वा लघुसुगमं कृतं तत तस्मात् तेषां गर्वमयि किं नास्ति अपितु न यद्यस्मात्
कारणात् अहं तच्छास्त्रतः तेषां भास्करादिनां शास्त्रमवलोक्य हृदं धिः अस्मित छास्त्रं विलो ६२
कयममः संवत् १८७१ शाके १७३६॥ चैत्रवदि कृष्णतिथौ १३ स[illegible] निवासरे॥ श्री ॥

त्रिस्वरे

२१

ग्रहलाघवटीका
१८०७

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org